

załącznik nr

01

Anna Szwaja

**Autoreferat
/
Summary
of Professional
Accomplishments**

Katedra Metodyki Projektowania
Wydział Form Przemysłowych
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
Kraków, kwiecień 2019

załącznik nr 1
do wniosku o przeprowadzenie
postępowania habilitacyjnego

załącznik nr **01**

Spis treści

- 1.0 Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej | 6
—
- 2.0 Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych / artystycznych | 7
—
- 3.0 Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.) | 9
- 3.1 Przedmiot opracowania | 10
- 3.2 Pracownia Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie – idea | 20
- 3.3 Opis i dokumentacja wskazanego osiągnięcia | 26
—
- 4.0 Summary of Professional Accomplishments | 224
—
- 5.0 Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych) | 254
—
-

1.0

Posiadane dyplomy, stopnie naukowe / artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- 1992–1997** Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie, kierunek – Wyższe wydziałowe
Praca dyplomowa – Seria plakatów dla Festiwalu Filmu Niemego
wykształcenie – plastyk
- 1999–2004** 1999–2004 studia na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, kierunek: wzornictwo, tytuł zawodowy magistra sztuki w zakresie projektowania 3d, dyplom z wyróżnieniem w 2004 roku na podstawie pracy Projekt koncepcyjny formy pakowarki typu flow-pack i pracy pisemna Funkcje opakowań, promotor: prof. Adam Gedliczka, Katedra Projektowania Środków Pracy
- 2015** 2015 stopień doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowej uzyskany na podstawie pracy: Projekt publikacji prac studentów Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Idee i cele w programie nauczania Pracowni Projektowania Alternatywnego, promotor: prof. Maria Dziedzic, recenzenci: prof. Władysław Pluta WFP ASP w Krakowie, prof. Tomasz Matuszewski z Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu RW, stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie z dnia 10 marca 2015 roku

2.0

Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych / artystycznych

Wydział Form Przemysłowych

Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie:

- 2004–2006** godziny zleczone – asystent u prof. Mieczysława Górskiego w Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- 4 listopada 2006 — 30 czerwca 2007** asystent, ½ etatu, umowa o pracę – asystent u prof. Mieczysława Górskiego w Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- 1 października 2007 — 14 lutego 2015** asystent, pełny etat, mianowanie – asystent w Pracowni Projektowania Alternatywnego w Katedrze Metodyki Projektowania, (pracownia włączona w strukturę Katedry Metodyki Projektowania, kierownik katedry Prof. Maria Dziedzic) na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- 15 lutego 2015 — 30 września 2015** asystent, pełny etat, umowa o pracę – asystent w Pracowni Projektowania Alternatywnego w Katedrze Metodyki Projektowania, (kierownik katedry prof. Maria Dziedzic) na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- od 1 października 2015** adiunkt, pełny etat, umowa o pracę – adiunkt w Pracowni Projektowania Alternatywnego w Katedrze Metodyki Projektowania, (kierownik katedry prof. Maria Dziedzic) na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- 2007–2009** godziny zleczone – prowadzenie wykładów dla studentów III roku studiów niestacjonarnych z Podstaw Ergonomii na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- od 2009–2016** godziny zleczone – prowadzenie zajęć z projektowania 2d, Projektowanie Komunikacji Wizualnej dla studentów II roku studiów niestacjonarnych na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

2.0

**Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu
w jednostkach naukowych/ artystycznych**

Wydział Projektowy Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach

**10 listopada 2009 –
31 marca 2010**

—
umowa cywilno-prawna – prowadzenie zajęć z Ergonomii dla studentów II roku, studia stacjonarne, na Wydziale Projektowym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach

2008/2009

umowa cywilno-prawna – prowadzenie przedmiotu Elementy Ergonomii – 12 wykładów dla studentów II roku, studia stacjonarne na Wydziale Projektowym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach

3.0

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

Tytuł osiągnięcia: ***Koncepcja autorskiego programu kształcenia w zakresie projektowania alternatywnego. Program oparty o metody aktywizujące, problemowe i praktyczne***

Przedmiot niniejszego opracowania, związany jest z kontynuacją pracy doktorskiej. Był to projekt publikacji dokumentującej działalność pracowni Projektowania Alternatywnego powstałej w 1983 roku, na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

Od 2004 roku pracuję na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie, gdzie byłam asystentką Profesora Mieczysława Górowskiego w Pracowni Projektowania Alternatywnego, aż do 2009 roku, kiedy to po odejściu Profesora pracownia została włączona w strukturę Katedry Metodyki Projektowania kierowanej przez prof. Marię Dziedzic. Od tamtego czasu zaczęłam stopniowo kształtować własną ścieżkę rozwoju pracowni, nie zapominając o ideach, które budowały program od początku jej powołania w 1983 roku. Starłam się jednak nadać jej taki charakter, jaki wynikał poniekąd z moich zainteresowań, charakteru i światopoglądu. Przede wszystkim jednak starałam się wyczuwać puls współczesności, aby program dopasować do obecnych realiów i potrzeb. Zmieniająca się rzeczywistość ma wciąż jednak wpływ na to, co zostało zainicjowane przez Profesora Mieczysława Górowskiego. Pomimo kształtujących się w projektowaniu nowych trendów, pojawiającej się i zanikającej „mody” na inspirowanie się folklorem, idea przyświecająca pracowni wciąż jest aktualna, nie poddaje się zmieniającym się tendencjom. Jest to następstwem tego, że w naszym pojęciu, inspiracja ludowością nie sprowadza się do powierzchownym zabiegów. W studiach nad kulturą ludową, będącą podstawą w każdym projekcie, sięgamy do jej najgłębszych rejestrów, unikając powabnej naskórkowości, tak często wykorzystywanej w nurcie nazywanym „etnodesignem”. Staram się unikać tego określenia, właśnie ze względu na często pokazywaną pod tym szyldem powierzchowność, kiedy inspiracja ludowością kończy się na przeniesieniu motywu zdobniczego na przedmioty użytkowe.

Od paru lat stosuję szczególną metodę w prowadzeniu zajęć, opierającą się na angażowaniu rzemieślników do wspólnej pracy ze studentami. Kilkuletnie konsekwentne stosowanie tego podejścia zaowocowało szeregiem wystaw, wydawnictw i wdrożeń, co przekonało mnie o słuszności jego stosowania. Także oryginalność stworzonego programu, na tle innych jednostek dydaktycznych tego typu w kraju, wydaje się warta opisanie.

Metoda dydaktyczna stała się więc przedmiotem mojego opracowania i ma swoją publikację w postaci organizowanych warsztatów, wystaw pokazujących efekty działań, a często także wdrożonych poszczególnych projektów studenckich. Wybrane warsztaty i ich efekty przedstawiam w części albumowej tego opracowania.

Zanim przedstawię przypadki konkretnych działań, w których tę metodę zawarłam, opiszę jej ogólny charakter i przebieg, aby nie powielać ogólnego schematu przy każdym przykładzie.

Przedmiot projektowanie alternatywne dostępny jest dla studentów I roku studiów II stopnia. Studenci mają możliwość realizować w tej pracowni pracę magisterską. W ciągu roku akademickiego pracownia wybierana jest na jeden semestr. Grupy studiujących nie są obecnie duże, co ułatwia koordynację działań, zwłaszcza jeśli kontakt z rzemieślnikiem i organizowane warsztaty mają miejsce poza Wydziałem i poza Krakowem. Obecnie są to grupy 4–5 osobowe. Wydanie tematu wiąże się z wcześniejszym wyborem określonego rzemiosła, często takie tematy przychodzą z zewnątrz, na przykład pierwsze warsztaty „Opolski ETNOdizajn” ze strony Zamku Cieszyn czy kolejne warsztaty plecionkarskie będące propozycją Stowarzyszenia Serfenta.

Staram się reagować na takie rzemiosła i wybierać takie techniki, które są na wymiar, a których wartość jest niepodważalna w budowaniu świadomości i tożsamości, tak istotnej w dobie unifikacji. To także głos w sprawie idei zrównoważenia, przeciwstawienia się nadmiernej produkcji, ulegania pokusie nadmiernej konsumpcji. Niskoseryjne wytwory rąk rzemieślników tworzą alternatywę z zalewającą nas przemysłową produkcją dóbr konsumpcyjnych i być może są dla nas ratunkiem. Nie cofniemy się, oczywiście, do czasów sprzed rewolucji przemysłowej i nie zaspokoimy wszystkich potrzeb coraz to liczniejszej ludności wytwórczością rzemieślniczą. Ale refleksja, która powinna się zrodzić w młodych adeptach sztuki projektowej po odbyciu takich zajęć, może być przeniesiona na inne pola ich działalności, skutkować pozytywnymi decyzjami projektowymi, uwzględniającymi problemy współczesnego świata i nastawionymi na ich rozwiązanie.

Nie mogę nie przytoczyć słów Andrzeja Pawłowskiego, założyciela naszego wydziału: „Wydaje się pilne, o ile nie alarmujące, aby wszędzie gdzie to możliwe, we wszystkich dziedzinach działalności praktycznej oraz naukowej, a przede wszystkim w projektowaniu, zwrócić uwagę na jeszcze jeden człon działania, jakim jest przewidywanie skutku. Skutek należy rozumieć nie tylko jako urzeczywistnienie wytyczonego celu, ale także jako konsekwencje działania, które mogą wystąpić poza celem działania”¹.

Oraz:

„Przez twórczość w zakresie form przemysłowych rozumie się tworzenie najbardziej racjonalnych warunków dla zabezpieczenia biologicznej i psychicznej egzystencji człowieka oraz rozwoju kultury w warunkach cywilizacji przemysłowej, której dynamika staje się powodem groźnego zachwiania równowagi między cywilizacją a kulturą jej wykorzystania”².

Ważne jest więc uświadomienie studentom – przyszłym projektantom, że każdy powołany przez nich materialny byt może spowodować wiele negatywnych implikacji,

1 A. Pawłowski, *Koncepcja wzornictwa przemysłowego, w: tegoż, Inicjacje. O sztuce, projektowaniu i kształceniu projektantów*, Wydział Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, Kraków 2001, s. 128.

2 A. Pawłowski, *Cel i założenia Wydziału Form Przemysłowych w: tegoż, Inicjacje*, dz. cyt., s. 31.

które dotyczyć mogą zarówno niekorzystnego wpływu na środowisko, jak i niepożądanych zachowań konsumpcyjnych człowieka. Ma to silny związek z etyką zawodu. Projektant przyczynia się pośrednio do wzrostu spożycia dóbr materialnych, tym samym kształtując model konsumenta. Obecnie nie nabywamy po to, aby przetrwać, ale żeby zaspokoić emocjonalne pragnienia, po to, aby identyfikować się ze szczególnym stylem życia i kreować własną tożsamość. Wyobraźnia projektantów jest wykorzystywana przez producentów i handlowców, aby zaspakajać te nowe potrzeby³.

Wybór danego rzemiosła lub techniki zawsze wiąże się ze znalezieniem osoby w tym bieglej, najlepiej z dyplomem mistrzowskim, wyraźnie wpisującej się w pojęcie rzemieślnika. Kilukrotnie się to udało, dając poczucie wyjątkowości wynikającej z obcowania z unikatowością. Mistrz to żywy nośnik tradycji i kultury, który przekazuje tajniki techniki, ale dzięki wieloletniemu doświadczeniu potrafi także nakreślić tło i kontekst profesji. Znalezienie takiej osoby wiązało się z uprzednim nawiązaniem kontaktu z odpowiednim stowarzyszeniem, skupiającym twórców. Tak było w przypadku współpracy ze Stowarzyszeniem Serfenta, które wspiera i otacza opieką plecionkarzy. Jest to o tyle ważne, że niektóre zawody są bardzo rzadkie, na przykład wyplataniem z rogożyny zajmuje się tylko kilka osób w Polsce, ich mistrzowie mają swoje lata i nie mają następców chcących kultywować nieopłacalne rzemiosło. Pomimo powracającej „mody” na obiekty plecionkarskie, nie pojawiają się nowi twórcy. Stowarzyszenia takie jak Serfenta starają się przeciwdziałać degradacji rzemiosła, uruchamiając specjalne programy wspierające młodych adeptów sztuki plecionkarskiej przysposabiających się do kultywowania danego rzemiosła, ale są to jednostkowe przypadki. Innym ich działaniem jest wpisywanie ginących rzemiosł na listę Unesco. Niestety, wyplatane meble, kosze czy torby łatwiej jest obecnie sprowadzić kontenerem z Chin, gdzie wytwarzane z tamtejszych materiałów (na przykład hiacyntu wodnego czy trawy morskiej) przez nisko opłacanych pracowników są po prostu konkurencyjne cenowo.

Warsztaty z rzemiosła czy techniki dobrze jest organizować, o ile jest to możliwe, poza uczelnią, najlepiej wyjeżdżać do miejsca, gdzie rzemieślnik pracuje, aby doświadczyć kontekstu miejsca, ludzi, atmosfery. Często przy takich okazjach zwiedzamy muzea, skanseny czy odwiedzamy innych lokalnych twórców. Organizacja warsztatów nie zawsze była możliwa w miejscu pracy mistrza, wtedy nasze spotkania odbywały się w pół drogi. Kilkuniedniowe warsztaty wyjazdowe to także fantastyczny czynnik integracyjny, wzmacnia poczucie więzi między uczestnikami, którzy często wcześniej się nie znają. Zajęcia z projektowania alternatywnego są obecnie dla studentów II stopnia w pierwszym, zimowym semestrze, spotykają się więc na nich ludzie z różnych szkół i środowisk – tych kilka dni pozwala im na zapoznanie się.

Staram się też, aby warsztaty organizować po uprzednim wprowadzeniu studentów w problematykę. Zaznajamiają się oni wcześniej ze specyfiką pracowni i charakterem

³ Zob. W. Sachs, w: *AGI: Graphic Design since 1950*, eds B. & E. Bos, Thames & Hudson, London 2007, s. 784.

zajęć. Konstruujemy harmonogram zajęć z podziałem na wyraźne etapy pracy, aby mieć możliwość oszacowania potrzebnego na zrealizowanie zadania czasu (il. 01).

Wstępna analiza przeprowadzona przez studentów pozwala im na takie przygotowanie się do warsztatów, aby jak najpełniej wykorzystać potencjał zaproszonego rzemieślnika i aby jak najmniej wątpliwości towarzyszyło późniejszej pracy.

Warsztaty z danym mistrzem polegają na przekazaniu techniki w jej czystej postaci, aby dopiero później była możliwa jej interpretacja. Często, zwłaszcza podczas wyjazdowych warsztatów, jeśli trwają one co najmniej trzy dni, udaje nam się przeprowadzić skrócony proces projektowy i wygenerować wstępne, bardzo ogólne pomysły – po to, aby rzemieślnik zweryfikował możliwości wykonawcze danego projektu. To także przyspiesza późniejszą pracę wykonywaną już na Wydziale.

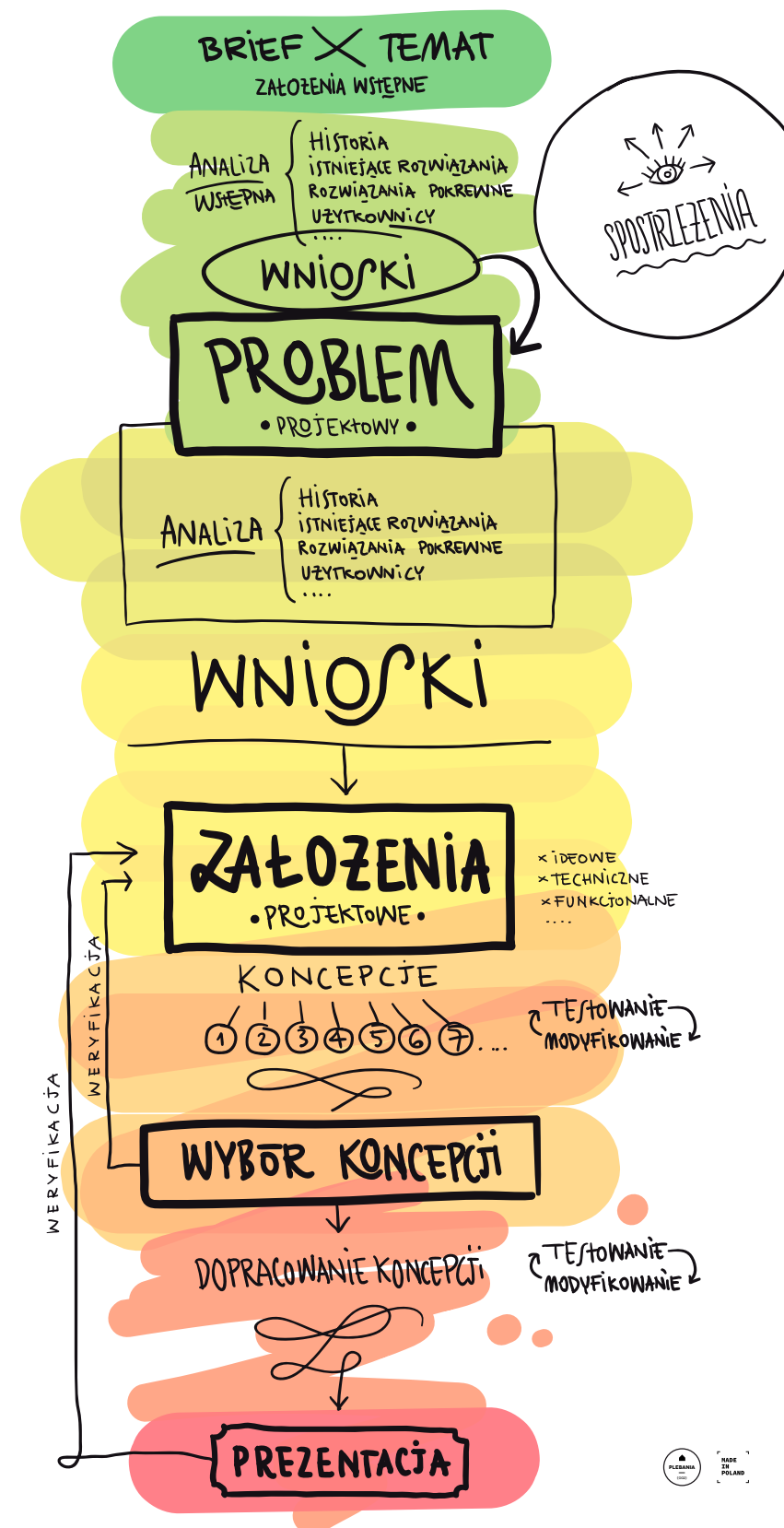
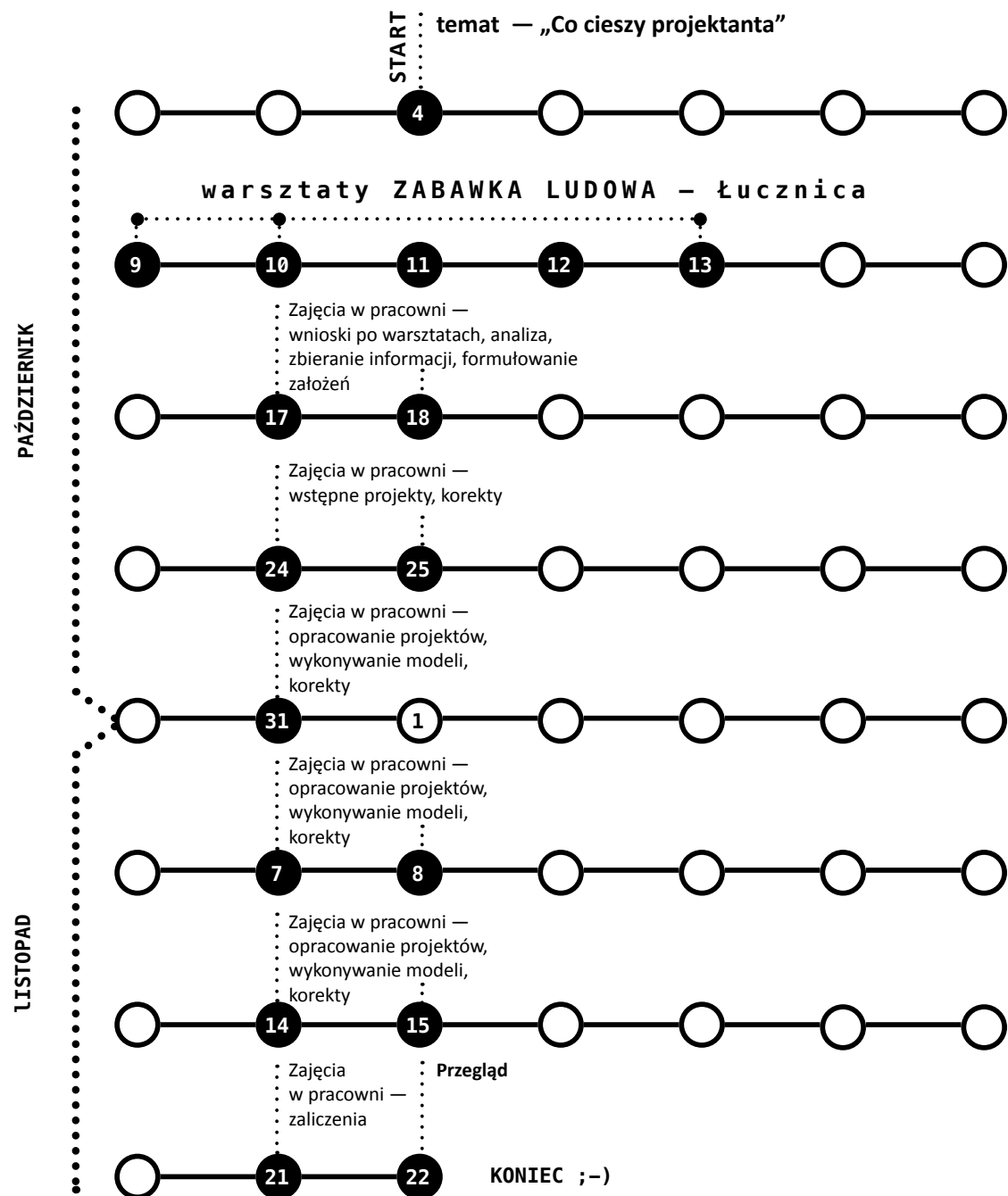
Studenci na każdych zajęciach posługują się prezentacją (w formacie PDF), w której ujmują przebieg procesu projektowego i której niezbędnymi elementami są: zrozumienie podjętej problematyki, wstępne założenia, analiza wstępna, badająca historię, kulturę, konteksty, rozwiązania pokrewne, użytkowników, istniejące rozwiązania. Ten etap wymaga od studentów przeszukiwania zasobów internetowych, źródeł bibliotecznych, rozmów ze specjalistami. To także czas, kiedy odwiedzamy Muzeum Etnograficzne w Krakowie, co jest od zawsze stałym punktem naszych zajęć. To miejsce do szukania inspiracji i pogłębienia wiedzy na temat materialnej i obrzędowej kultury przodków. Organizujemy także spotkania ze specjalistami w danej dziedzinie, etnografami, antropologami, pomagającymi zrozumieć nam podłoże danego zjawiska kulturowego. Na podstawie zebranych w czasie analizy informacji formułuje się wnioski i precyzyjnie definiuje problem projektowy. Następnym krokiem jest pogłębiona analiza dotycząca wybranych aspektów projektowych. Tu znowu powtarzają się wcześniejsze elementy z analizy wstępnej, ale już mocno sprecyzowane, dostosowane do ścieżki rozwoju projektu danego studenta. Po wnioskach z dogłębnej analizy następuje formułowanie założeń projektowych, które staramy się grupować w odpowiednie kategorie, zaczynając od ideowych, funkcjonalnych, przez techniczne, technologiczne, po materiałowe itd. Kolejnym krokiem jest generowanie koncepcji i wybór do realizacji tej najlepszej. W międzyczasie naturalne dla procesu projektowego są takie elementy jak: weryfikacja na każdym poziomie, testowanie, modyfikowanie (il. 02).

Najczęściej studenci sami realizują swoje projekty w docelowej, poznanej technice, z właściwych jej materiałów. Materiały pozyskujemy (kupujemy) często od poznanych rzemieślników, co nie zawsze jest łatwe, ze względu na unikatowość techniki, zbiór rogożyny jest bardzo trudny i wymaga wielkiego doświadczenia. Każdy pomysł przybiera postać gotowego produktu. Takie działanie pozwala odkryć wiele błędów popełnianych na etapie koncepcji.

Czasem realizacja projektów odbywa się na dodatkowych warsztatach z mistrzem. Tak było w przypadku wikliny i warsztatów z Grzegorzem Gordatem. Dodatkowe dwudniowe zajęcia pozwoliły studentom na własnoręczne wykonanie obiektów pod okiem specjalisty.

semestr zimowy 2017/2018 – HARMONOGRAM ZAJĘĆ

PROJEKTOWANIE ALTERNATYWNE dr Anna Szwaja
 studenci: Ania Pielesz, Sonia Kalandyk, Dominik Kłóś, Marek Pawłowicz.

Zdarzały się też przypadki zlecenia wykonania danego projektu rzemieślnikowi. Spowodowane to było skomplikowaniem danego projektu lub po prostu mniejszymi zdolnościami studenta. Nie zawsze kreatywność przekłada się na sprawność manualną.

Tu muszę napisać parę słów o wymogach, jakie obowiązują przy powoływaniu danego dzieła do życia. Wykorzystując daną technikę i materiał, staram się tak prowadzić studentów, aby wykorzystali je w sposób szczerzy, mądry uczciwy i prosty, dbając o adekwatność i racjonalność. Materiał musi być użyty zgodnie z jego właściwościami fizycznymi, z uwzględnieniem zalet i wad. Powstałe obiekty powinny cechować funkcjonalność i użyteczność. Rodowód powinien sięgać tradycji, być jej interpretacją. Powinna być to współczesna odpowiedź, dostosowana do nowego odbiorcy, z nowymi potrzebami.

Wszystkie zajęcia zamyka pokazanie prac studenckich na wystawie końcoworocznej, organizowanej na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie przy ul. Smoleńsk 9, otwieranej w pierwszą niedzielę czerwca i trwającej przez tydzień. Ekspozycję staramy się przygotowywać tak, aby była spójna wizualnie i merytorycznie. Jednorodny charakter wystawy jest możliwy dzięki temu, że skupia się wokół danego rzemiosła czy techniki. Wystawa składa się z modułowych plansz i gotowych, działających modeli, wykonanych w docelowej technologii i rzeczywistej skali. Wykonywana jest dokumentacja fotograficzna, odpowiednio aranżowana, a prezentacji zawsze towarzyszy autor projektu. Jest to czynnik ważny z punktu widzenia utożsamiania się studenta ze swoim dziełem. Plansze mają ustalony grid, pozwalający na prezentację danego dzieła, jak i samego projektanta, wraz z krótkim tekstem wyjaśniającym ideę projektu.

Kilkuletnia praca na Wydziale Form Przemysłowych, gdzie podczas zajęć miałam możliwość wykorzystywać tę metodę, pokazała na wielu przykładach jej skuteczność. Dotyczy to w głównej mierze tego, że dzięki niej studenci są przygotowywani, aby w odnaleźć się w pozauczelnianej rzeczywistości, i zyskują możliwość uruchomienia własnej działalności lub przeprowadzania warsztatów opartych na danym rzemiośle czy technice. Niskoseryjność, nabyta wiedza, dostęp do rzemieślników i materiałów daje większą samodzielność niż projektowanie przemysłowe, które wymaga większej ilości zaangażowanych podmiotów. Przy okazji opisywania konkretnych przykładów warsztatów wspomnę kilka takich przypadków, kiedy udało się studentom zdobyte podczas zajęć w Pracowni Projektowania Alternatywnego doświadczenie przekuć na swój mały sukces.

Prowadzenie zajęć z projektowania alternatywnego z wykorzystaniem tej metody ma jeszcze jeden aspekt, który warto podjąć – to ideowa spuścizna po mających w budynku Wydziału Form Przemysłowych przy ulicy Smoleńsk 9 swoją siedzibę Warsztatach Krakowskich – grupie artystów, twórców i rzemieślników, których działalność rozpoczęła się tuż przed I wojną światową i była silnie uwarunkowana dążeniami niepodległościowymi oraz postawami patriotycznymi, łącznie z przyjęciem za główny cel nadania wytwórstwu charakteru jak najbardziej narodowego. Silne powiązanie z żywym rzemiosłem wiejskim i sztuką ludową, w której widziano siłę twórczą narodu, sięganie do rodzimych tradycji, spuścizny wiejskiego budownictwa i rękodzieła wiązało się również ze słabym uprzemysłowieniem kraju. Rzemiosło było jedyną formą realizacji artystycznych pomysłów.

Elementem budującym i podsycającym wernakularne tendencje były rozwijające się prężnie badania etnograficzne, dające możliwość zapoznania się z dawnymi technikami. Teoretycy i twórcy z kręgu Warsztatów Krakowskich wspierali się dziełami Cypriana Kamila Norwida, ówczesnie uważanego za prekursora myśli modernistycznej, który w *Promethidionie* przedstawił swoją koncepcję sztuki narodowej. Mówił on w tym traktacie także o ludowości, której doskonałość wynika z prostoty, a sztukę ludową nazywał „solą ziemi” – według Norwida jest ona najważniejszym składnikiem narodowości i tożsamości kulturowej. Trzeba też dodać, że poeta, którego życie przypadło na moment wielkich przemian, kiedy przemysł zaczął rozwijać się bardzo prężnie, miał duże obawy co do nadmiernej jego ekspansji oraz zachwiania pozycji rzemiosł i sztuk czystych. Przemysłowe wytwórstwo zagrażało estetyce i jakości, w dużych ilościach produkowano tandetę o wątpliwych walorach wizualno-użytkowych. Swoją obawę w stosunku do przemysłu zawarł Norwid właśnie w *Promethidionie*, gdzie wprost mówił o bałwochwalstwie przemysłowym⁴. Założenia formalne, które przyświecały Warsztatom Krakowskim, były jasno sformułowane i miały charakter funkcjonalny. Można przytoczyć te najważniejsze, które i dzisiaj powinny być wskazówką dla projektantów, bo ich przesłanie jest wciąż aktualne. Jedną z ważnych kwestii, powiązaną z wątkiem sięgania po inspiracje do ludowości, było odejście od dekoracyjności, którą starano się stosować z rozmysłem lub ograniczać. Bywało też, że z dekoracji w ogóle rezygnowano. W wykonywanych projektach wystrzegano się bezrefleksyjnego aplikowania wzorów ludowych, aby nie wydawały się sztuczne i нефunkcjonalne. Dla twórców z Warsztatów Krakowskich bardzo istotne było, aby dążyć w sprzętarstwie do maksymalnej funkcjonalności. Dbano także o to, by wykorzystywać materiały krajowe, na przykład polskie gatunki drewna w meblarstwie. Podkreślano, jak ważna jest we wnętrzach i meblach szczerłość materiału, w związku z czym uważano, że stosowanie fornirów czy oklein oraz grubych warstw lakierów jest niewłaściwe. Również konstrukcja obiektu nie powinna być maskowana czy kamuflowana, bo może ona stanowić o wartości estetycznej danej rzeczy.

Warsztaty Krakowskie objęły swoją działalnością meblarstwo, tkaniny (kilimy, żakardy), wyroby z metalu, druk na tkaninie, hafciarstwo, dekorację ścienną, ceramikę, introligatorstwo, grafikę, zabawkarstwo, galanterię drewnianą oraz rzeźbę w kamieniu i drewnie. Organizowano kursy, na których można było się nauczyć danego rzemiosła, dotyczyło to między innymi inwalidów wojennych przysposabianych do życia w nowych realiach. W wielu kursach uczestniczyły dzieci i kobiety z podkrakowskich wsi, ucząc się takich technik jak batik na tkaninach i przedmiotach użytkowych. Można tu dostrzec dość bezpośrednią analogię do działań Pracowni Projektowania Alternatywnego.

Prowadzenie zajęć w Pracowni Projektowania Alternatywnego, wsparte warsztatami, jest mi osobiście bardzo bliskie, sama też prowadzę warsztaty z wybranych technik.

⁴ Zob. J. Krupiński, *Norwid: „bałwochwalstwo przemysłowe”*, aneks do polemiki *(Nie)-zależność designu*, „*Rzeczy: o dizajnie*” 1999, nr 2.

Warsztaty, które prowadziłam, obejmowały naukę danej techniki wspartą często elementami procesu projektowego. Na warsztaty jestem zapraszana przez zewnętrzne instytucje lub organizuję je na uczelni, poza zajęciami dydaktycznymi.

Wymienię kilka przeprowadzonych warsztatów poza dydaktyką na Wydziale Form Przemysłowych:

1. Wystąpienie z prelekcją podczas konferencji i prowadzenie warsztatów „Pamiętka turystyczna z regionu”, zorganizowanych przez Miejski Dom Kultury w Stalowej Woli i Stowarzyszenie Sympatyków Zespołu Pieśni i Tańca „Lasowiaczy” im. Ignacego Wachowiaka. Warsztaty były prowadzone wspólnie z Anną Myczkowską-Szczerską w Stalowej Woli 25–26 września 2010 roku.

2. Warsztaty z projektowania 2D „Profesjonalne portfolio” w ramach programu „Zaprojektuj sukces swojej firmy – innowacyjne wzornictwo przemysłowe szansą dla małopolskich projektantów”. Cykl warsztatów był prowadzony wspólnie z Piotrem Hojdą na Wydziale Form Przemysłowych w latach 2013–2014.

3. Trzydniowe warsztaty projektowe „Pamiętka z Krakowa”, których celem było pozyskanie projektów pamiątek dla Urzędu Miasta Krakowa, na zlecenie Rzeczy Pięknej – Fundacji Rozwoju Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Warsztaty były prowadzone wspólnie z Piotrem Hojdą w Krakowie w grudniu 2015 roku.

4. Warsztaty projektowe dotyczące ekologicznych zabawek. Warsztaty zorganizowane w ramach Dizajn – Biznes – Kraków na Wydziale Form Przemysłowych w maju 2015 roku współprowadził Piotr Hojda.

5. Warsztaty dla dzieci w ramach Akademii Odkrywców Kreatywności obejmowały projektowanie własnego monogramu i jego wykonanie za pomocą współczesnych technik 3D. Organizatorem programu dla 600 dzieci ze 110 partnerskich szkół podstawowych na terenie 19 miast z całej Polski było Stowarzyszenie Wiosna. Projekt został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zajęcia, które odbyły się w maju 2016 roku, współprowadził Piotr Hojda.

6. Warsztaty tradycyjnego batikowania na przedmiotach użytkowych dla twórców ludowych i rzemieślników, z uwzględnieniem podstawowego procesu projektowego i przełożeniem na współczesne potrzeby użytkowe. Organizatorem były Warsztaty Kultury w Lublinie – Jarmark Jagielloński. Jednodniowe zajęcia pokazujące możliwości wykorzystania zdobytej przez uczestników wiedzy w nowym wzornictwie i w przemysłach kreatywnych w sierpień 2017 roku współprowadziła Elżbieta Wierdak.

7. Projekt serii trzech warsztatów dla dzieci i młodzieży: „Batikowanie przedmiotów użytkowych”, „Zaprojektuj własny znak” oraz „Żyjące zabawki” w ramach Letniej Szkoły Designu. Projekt realizowany jest w ramach programu POWR.03.01.00-IP.08-00-UMO/17, umowa nr POWR.03.01.00-00-U168/17 z dnia 07.08.2018 r., zawarta z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju. Warsztaty rozłożone zostały na lata 2019–2020. Zrealizowane zostały warsztaty „Batikowanie przedmiotów użytkowych” w marcu 2019 roku na Wydziale Form Przemysłowych. Współprowadzenie z dr. Piotrem Hojdą.

Podsumowując, jeszcze raz podkreślę, że wszystkie przytoczone przykłady w zakresie opracowanej metody dydaktycznej w Pracowni Projektowania Alternatywnego stanowią starania, aby zachęcać młodych ludzi, przyszłych twórców kultury materialnej, do działania w obszarze designu w sposób zrównoważony. To inne podejście niż to, które mówi o równowadze w projektowaniu dla przemysłu. W tym przypadku staram się zwracać uwagę na to, co interesującego i cennego mamy w naszej kulturze, a co może posłużyć jako punkt wyjścia w projektowaniu, tym samym czyniąc takie działania oryginalnymi na tle innych. Wsparcie się rzemiosłem, zwłaszcza tym ginącym, ma swój aspekt społeczny. Zwracam uwagę na to, co niedostrzegalne z innej perspektywy. Nie uchronimy oczywiście całego rzemiosła od powolnego zaniku, nie zmienimy całego świata i nie zaspokoimy wszystkich globalnych potrzeb, nasze działania odbywają się w skali mikro, a ich skutki zapewne zobaczymy dopiero z dystansu czasowego. Niemniej wierzymy w sens tej pracy, a każdy pozytywny sygnał, jaki otrzymujemy z zewnątrz, motywuje nas do dalszej eksploracji w tym kierunku.

Pracownia Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie – idea

Współcześnie problemy ekologiczne i społeczne, wynikające z postępującej globalizacji oraz z niekontrolowanego rozwoju cywilizacji i nadmiernej konsumpcji, kazały zwrócić baczniejszą uwagę na rolę projektantów jako współtwórców kultury materialnej. Zaczęto zastanawiać się nad odpowiedzialnością, jaka spoczywa na osobach uprawiających ten zawód, nad pośrednim, ale znaczącym wpływem wzornictwa na zmieniające się oblicze świata i zachowań konsumentów.

Zrównoważony rozwój jest obecnie jednym z terminów określających całokształt działań ludzkich mających na celu dbałość o środowisko i odpowiedzialne wykorzystywanie zasobów naturalnych. Pojęcie to zostało także przeniesione na grunt wzornictwa jako projektowanie zrównoważone.

Pojęcie zrównoważenia wprowadzono ok. 1700 roku, zrobił to Hans Carl von Carlowitz. Dostrzegł on problem nadmiernej eksploatacji drzewostanu na potrzeby działającego w Saksonii przemysłu kopalnianego. Wycinka drzew przeprowadzana była w sposób niekontrolowany, lasy nie miały szans na odnowę. Carlowitz skrytykował te działania mające na celu krótkotrwały zysk i zaproponował koncepcję zrównoważenia w leśnictwie – tylko tyle drzew mogło zostać ścięte, ile w tym samym czasie może odrosnąć⁵.

W latach 80. kryzys ekologiczny wymusił powrót do zrównoważonych działań, a Komisja Brundtland tak zdefiniowała ten termin: „Na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwy jest rozwój zrównoważony, to jest taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”⁶.

Bezdiskusyjna zależność wzornictwa od czynników środowiskowych, zasobów naturalnych oraz procesów ekonomicznych i społecznych skłania do odniesienia idei zrównoważenia do działań projektowych, co jest obecnie bardzo pożądanym kierunkiem.

Projektowanie zrównoważone⁷, jako konsekwencja zrównoważonego rozwoju, podkreśla rolę działań opartych na systemach, wszystko jest bowiem ze sobą powiązane. Chodzi nie tylko o projektowanie obiektów materialnych, ale o myślenie obejmujące wszystkie inne aspekty życia, kształtujące w efekcie zrównoważony model życia.

5 Zob. Design zrównoważony. Analiza dotycząca wpływu designu zrównoważonego na wzrost konkurencyjności regionu wielkopolskiego na rynku europejskim, opracowanie analizy K. Laskowska, A. Adamczyk, P. Grobelny, Poznań 2009.

6 Cyt. za: tamże.

7 Obecnie to stosunkowo nowe podejście do projektowania wciąż się kształtuje i oprócz projektowania zrównoważonego istnieje wiele terminów określających takie tendencje w projektowaniu: ekodesign, zielony design, projektowanie odpowiedzialne.

Szczególnie obecnie takie postawy są niezbędne. Niekontrolowana konsumpcja wymaga spojrzenia krytycznego właśnie ze strony projektantów.

Już w latach 80. Victor Papanek pisał o tym, co obecnie jest tak aktualne – o nowych wartościach, jakimi powinien kierować się designer, o odpowiedzialnym projektowaniu, stojącym w opozycji do tak zwanego stylingu. Można przytoczyć jego słynne stwierdzenie pochodzące z książki *Dizajn dla realnego świata*: „Istnieją co prawda dziedziny działalności bardziej szkodliwe niż wzornictwo przemysłowe, ale jest ich naprawdę niewiele”⁸.

W związku z tym, że postuluje się odpowiedzialne działania w sferze designu, zaczęto formułować wytyczne dla jego nowej społecznej roli i odnosić to do współczesnej nam rzeczywistości, uwzględniając zjawiska społeczne, gospodarcze, ekonomiczne. Najważniejsze z tych zadań, spoczywające zarówno na projektantach, jak i odbiorcach rezultatów ich działań, to świadome i odpowiedzialne funkcjonowanie w kulturze masowej produkcji i wzrastającej konsumpcji, powrót do korzeni i tradycji, promowanie, podkreślanie i umacnianie tożsamości regionalnej i narodowej, projektowanie przyjazne środowisku, uwzględnianie takich cech jak długowieczność, funkcjonalność, biodegradowalność.

Obecnie można zaobserwować wiele nowych modeli życia opartych na świadomości zagrożeń cywilizacyjnych i gospodarczych kryzysów. Przykładem może być życie zgodne z ideami minimalizmu. Nie jest to nowa doktryna, bowiem już Diogenes z Synopy, żyjący w IV wieku przed naszą erą, głosił potrzebę wolności od dóbr materialnych i samowystarczalność, a manifestował to, między innymi mieszkając w beczce. Współcześnie minimalizm nie musi ograniczać się do owej beczki, ale na pewno może ustrzec przed nadmierną konsumpcją i zwrócić uwagę na głębsze wartości w życiu. Przytoczyć można tu słowa Henry’ego Thoreau, które są mottem minimalistów, „iż bogactwo człowieka proporcjonalne jest do ilości rzeczy, z których potrafi zrezygnować”⁹.

Czas, kiedy materialna strona ludzkiego bytu zaczyna przeważać nad wszelkimi innymi, związanymi z duchem i umysłem, jest dla designerów znakomitym momentem do podjęcia nowych wyzwań, a znalezienie obszarów dla humanitarnych przedsięwzięć projektowych i kierowanie się dobrem ogółu oraz środowiska, w którym żyjemy, może być alternatywą dla działań polegających na realizowaniu czysto konsumpcyjnych celów.

8 V. Papanek, *Dizajn dla realnego świata. Środowisko człowieka i zmiana społeczna*, przeł. J. Holzman, Recto Verso, Łódź 2012, s. 9. W wersji oryginalnej (*Design for the Real World: Human Ecology and Social Change*, Academy Chicago Publishers, Chicago 1984): „There are professions more harmful than industrial design, but only a very few. [...] By creating whole new species of permanent garbage to clutter up the landscape, and by choosing materials and processes that pollute the air we breath, designers have become a dangerous breed. [...] In this age of mass production when everything must be planned and designed, design has become the most powerful tool with which man shapes his tools and environments (and, by extension, society and himself). This demands high social and moral responsibility from the designer”.

9 Cyt. za: B. Chomątowska, *Diogenes wchodzi do beczki*, „Przekrój” 2011, nr 49. W wersji oryginalnej: „[...] for a man is rich in proportion to the number of things which he can afford to let alone” (H.D. Thoreau, *Walden*, Yale University Press, New Haven and London 2004, s. 79).

Pracownia Projektowania Alternatywnego została założona przez Profesora Mieczysława Górowskiego w 1983 roku. W unikatowym programie nauczania Pracowni podkreślone są dwa aspekty projektowania – wątek ekologiczny oraz czerpanie inspiracji z rodzimej kultury.

Wobec zjawiska ogólnoswiatowego konsumpcjonizmu, związanego z intensywną – często nadmierną – eksploatacją źródeł naturalnych surowców i energii, w Pracowni podejmowane są starania, aby uświadomić przyszłym projektantom – współtwórcom kultury materialnej człowieka – ich współodpowiedzialność za powoływanie do życia produktów, które w końcowym etapie swego istnienia mogą przekształcić się w bezużyteczne odpady. Drugim celem kształcenia jest zwrócenie uwagi studentów na wartość rodzimej kultury materialnej i duchowej. Ekspansja tendencji globalizacyjnych zmusza do refleksji nad bogactwem i różnorodnością światowego dziedzictwa kulturowego oraz podjęcia prób manifestowania swej odrębności. Dlatego też, w dążeniu do osiągnięcia konkurencyjności i oryginalności powstających w Pracowni projektów, studenci są zachęceni do poznawania i wnikliwej analizy elementów polskiej i słowiańskiej tradycji oraz ich adaptacji do własnych pomysłów.

Koncepcja powołania przedmiotu projektowanie alternatywne zrodziła się w latach 80. ubiegłego wieku. Ten trudny okres w historii naszego kraju nie był też łatwy dla szkolnictwa. Kryzys gospodarczy i polityczny, stan wojenny, rodzący się ruch społeczny Solidarność i wreszcie napięcia związane z oczekiwaniem na wolność były tłem działalności uczelni wyższych, w tym Wydziału Wzornictwa Przemysłowego krakowskiej ASP. Profesor Andrzej Pawłowski (wybitny twórca, teoretyk, założyciel Wydziału Form Przemysłowych), ówczesny dziekan, starał się, aby wszyscy w tym czasie mieli zapewnione zatrudnienie, a jednocześnie aby program był kształtowany podług preferencji i kwalifikacji pedagogów, by umiejętności i predyspozycje dyktowały wybór ich własnej ścieżki dydaktycznej. Dostrzeganie zdolności w ludziach było bardzo charakterystyczne dla Pawłowskiego. Zapytany przez wizytujących Wydział projektantów z Helsinek o to, co w dydaktyce projektowej jest najważniejsze, odpowiedział, że właśnie ludzie, ich predyspozycje i potencjał.

Kiedy Andrzej Pawłowski dostrzegł, że Mieczysław Górowski przejawia silne zainteresowania związane z kolekcjonowaniem rzemiosła ludowego – mebli, narzędzi, ceramiki użytkowej oraz sztuki ludowej – obrazów, rzeźb, utwierdzał go w słuszności tych pasji i wspomagał. Pawłowski musiał zwalniać go często z zajęć we wtorki i piątki, aby Górowski mógł chodzić na targi staroci wypatrywać niecek, żaren, prasek. Sam siebie nazywał „etnografem amatorem”. Udało mu się w ciągu całego życia zgromadzić wiele cennych dzieł sztuki ludowej i sprzętarstwa ludowego, nie tylko z terenów polski, ale i na przykład Afryki.

Pawłowski dostrzegł w podwładnym obok zainteresowań etnograficznych niezwykłą wrażliwość ekologiczną, która ich łączyła.

Mieczysław Górowski wybrał Andrzeja Pawłowskiego na swojego mistrza. Jako asystent uczestniczył w wielu pracach badawczych swojego profesora. Bardzo odpowiadała mu

jego postawa twórcza i intelektualna, z którą się identyfikował i za którą podążał. Pawłowski jako pierwszy w środowisku twórczym i na gruncie dydaktyki zaczął podejmować zagadnienia ekologii oraz wskazał na problem związany z ekologiczną odpowiedzialnością projektantów.

Obydwoj widzieli zagrożenia płynące z nadmiernego zaufania technice oraz z postępującej industrializacji i poddania się tendencjom globalizacyjnym. W latach 60. i 70. w Polsce niewiele się mówiło o powiązaniach designu i ekologicznego myślenia, a takie pojęcia jak „ekologia” czy „zagrożenia ekologiczne” wdzierały się do społecznej świadomości bardzo powoli. Skutecznym hamulcem była tu cenzura, niepozwalająca na ujawnianie jakichkolwiek problemów w środkach masowego przekazu. Polska była krajem dążącym do przestawienia gospodarki z rolnictwa na przemysł, a że chciano zrobić to szybko, nie brano pod uwagę skutków tych zmian. Obecnie takie podejście do projektowania, które te zagrożenia dostrzega i na nie reaguje, jest określane mianem właśnie designu zrównoważonego lub odpowiedzialnego czy też ekodesignu.

Pawłowskiego i Górowskiego wspólne zainteresowania, fascynacje, refleksje nad kulturą i cywilizacją oraz obawy o racjonalny rozwój designu, a także szczególne cechy osobowości samego Górowskiego przyczyniły się do stworzenia pracowni, której program uwrażliwiał studentów na specyficzne aspekty w projektowaniu.

Dodam jeszcze, że „alternatywa” zawarta w nazwie przedmiotu i Pracowni, związana była z podejściem odmiennym do powszechnie stosowanego wtedy na Wydziale, gdzie dominowało powiązanie projektowania z przemysłem.

W kilku zdaniach nakreślę idee promowane w Pracowni Projektowania Alternatywnego.

Charakter zajęć i prowadzonych dyskusji ma skłonić studentów – przyszłych projektantów – do refleksji poprzedzającej zaprojektowanie produktu oraz rozbudzić świadomość konsekwencji związanych z wpływem przedmiotu na relacje między ludźmi oraz na środowisko naturalne w procesie użytkowym, jak i po jego zakończeniu. To także uświadamianie wartości, jaka tkwi w ich własnej kulturze, oraz tego, że w pracy projektowej można odwoływać się do bogactwa duchowego i materialnego tkwiącego w kulturze ludowej, która jest niewyczerpanym źródłem inspiracji, co staje się szczególnie ważne w dobie globalizacji.

Celem jest także wskazywanie wartości będących poza nurtem konsumpcyjnym, który design niewątpliwie wzmacnia, uświadamianie, że odpowiedzialna działalność projektowa ma zdolność przyczyniania się do polepszenia relacji między ludźmi, skłonienia użytkownika danego obiektu do dobrych zachowań, wpływania na jego styl życia i światopogląd.

Studenci zachęceni są do kierowania się w projektowaniu zdrowym rozsądkiem, aby unikać wytwarzania rzeczy zbędnych. Ukierunkowujemy ich na samowystarczalność i samoradzenie sobie.

Ważnym aspektem jest zapoznanie studentów ze starym rzemiosłem, dawnymi technikami wytwarzania, narzędziami i materiałami, a także z prostymi, dostępnymi

technologiami, na przykład batikowaniem, filcowaniem czy drukowaniem metodami pozapoligraficznymi. Odbywa się to poprzez dodatkowe warsztaty.

Uwzględniane w kształceniu są te doświadczenia studenta, które są związane z miejscem jego pochodzenia, co bywa okazją do poznania ciekawych zwyczajów i kodów kulturowych występujących w danym regionie, a także może przyczynić się do odkrycia własnej tożsamości.

Zaprojektowane przez studenta obiekty powinny mieć wartość edukacyjną dla użytkownika i uczyć go między innymi:

- szacunku dla własnej kultury,
- dobrych zachowań,
- odpowiedzialnych postaw społecznych,
- dbałości o środowisko naturalne.

Realizacja danego projektu nie powinna być związana z korzystaniem z nieodnawialnych źródeł energii i surowców.

Zaproponowane przez studentów rozwiązanie powinno być możliwe do wykonania przez rzemieślników, lokalnych wytwórców czy ludzi uprawiających ginące zawody. Produkcja może być także związana z aktywizacją ludzi nieczynnych zawodowo. Studenci powinni szukać rozwiązań w wytworach kultury ludowej i podpatrywać je oraz odwoływać się do prostych zasad fizyki.

Efekty działań studentów powinny uwzględniać możliwości fizyczne użytkownika oraz energię naturalną: wiatr, wodę, słońce¹⁰.

¹⁰ Informacje o idei pracowni opublikowane w pracy doktorskiej i w artykule dla Arting 2015

Opis i dokumentacja wskazanego osiągnięcia

- Warsztaty nr 1** Warsztaty „Opolski ETNOdizajn”. Opole, 2013
- Wybrane wystawy związane z warsztatami nr 1**
 Publikacja efektów pracy studentów na wybranych wystawach:
1. „Sztuka ludowa na Opolszczyźnie – od analiz do dizajnu” w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, listopad – grudzień 2014
 2. „Dizajn u źródeł” w Zamku Cieszyn (z okazji 10. urodzin Zamku Cieszyn), od lutego – maja 2015
 3. „Logika lokalności. Norweski i polski współczesny design” w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, grudzień 2016 – marzec 2017
- Warsztaty nr 2** Warsztaty z wikliną – mistrz Andrzej Żwawa z Zatora, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Odczarować wiklinę”, marzec 2015
- Wystawy związane z warsztatami nr 2**
 Publikacja efektów pracy studentów na wystawach:
1. „WIKLINA / DREWNO / SZKŁO” na terenie kampusu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie przy ul. Rakowińskiej 27, maj 2015
 2. „Odczarować wiklinę” podczas Łódź Design Festival, październik 2015
 3. „Odczarować wiklinę” w Zamku Cieszyn, kwiecień 2016
 4. „Odczarować wiklinę” w Miejskiej Galerii Sztuki w Częstochowie, lipiec – sierpień 2016
- Warsztaty nr 3** Warsztaty z rogożyną – mistrzyni Stefania Suchora oraz Kryścina Wójcik ze Stojeszyn, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Samowystarczalność – rogożyna”, marzec 2016
- Warsztaty nr 4** Warsztaty z wikliną – mistrz Grzegorz Gordat, warsztaty w Miejskim Domu Kultury w Dęblinie i na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie, temat: „Tradycja i współczesność – wiklinowy kosz”, Dęblin: grudzień 2016, Kraków: styczeń 2017
- Warsztaty nr 5** Warsztaty szycia słomy – mistrz Stanisław Kołodziej z Wolicy koło Lublina, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Tradycyjny materiał – współczesne wzornictwo”, marzec 2017

Wystawy związane z warsztatami nr 3, 4 i 5

Publikacja efektów pracy studentów na wystawach:

1. „Sploty na fali” Gdynia Design Days 2017, lipiec 2017
2. „Sploty na fali” w Zamku Cieszyn, wrzesień 2017

Warsztaty nr 6 Warsztaty projektowe oparte na rzemiośle nepalskim, w ramach prac dyplomowych, Nepal, listopad 2017

Warsztaty nr 7 Warsztaty z zabawki ludowej – Mateusz Niwiński, warsztaty w Stowarzyszeniu Akademia Łucznicza, temat: „Co cieszy projektanta. 01”, październik 2017

Warsztaty nr 8 Warsztaty z zabawki ludowej – Krzysztof Balcer, warsztaty w Gminnym Ośrodku w Stryszawie, temat: „Co cieszy projektanta. 02”, grudzień 2017

Wystawa związane z warsztatami nr 7 i 8

Publikacja efektów pracy studentów na wystawie:

Wystawa w Gminnym Ośrodku Kultury w Stryszawie z okazji 22 Dnia Zabawki Ludowej, czerwiec 2018

Warsztaty nr 1

**Warsztaty „Opolski
ETNOdizajn”.
Opole, 2013**

Warsztaty nr 1 – opis

Uczestniczk:

Katarzyna Gierat
Joanna Guzik
Anna Łukasik
Agata Pleciak
Alicja Prussakowska

Prowadzące:

prof. Maria Dziedzic
dr Anna Szwaja

Organizator:

Zamek Cieszyn
Stowarzyszenie Kraina św. Anny
Stowarzyszenie Brzeska Wieś Historyczna

Zaangażowani twórcy:

miistrzowie i twórcy skupieni wokół Stowarzyszenia Kraina św. Anny i Stowarzyszenia Brzeska Wieś Historyczna

Warsztaty „Opolski ETNOdizajn”, Opole, listopad 2013

Opisując ten przykład działania, niejako rozpoczynając przygodę z warsztatami, chciałam zwrócić uwagę na szerszą potrzebę tego typu inicjatyw. Wartości tkwiące w kulturze danego regionu są niewyczerpalnym źródłem inspiracji, a zagrożenia ze strony postępującej globalizacji i uniformizacji tylko potęgują potrzebę poszukiwania własnej tożsamości. Zetknięcie się z tego typu działaniem było dla mnie sygnałem, jak wielki potencjał kryje się w „żywym” kontakcie z rzemieślnikiem, z kulturą i materialnym dorobkiem regionu.

Na Opolszczyźnie działają prężnie dwa stowarzyszenia: Kraina św. Anny i Brzeska Wieś Historyczna, które zauważyły potencjał tkwiący w kulturze materialnej i duchowej. To z ich strony centrum designu Zamek Cieszyn zostało poproszone o zrealizowanie projektu „Sztuka ludowa na Opolszczyźnie – od analiz do dizajnu”. Głównym jego celem była popularyzacja kodów kulturowych stosowanych w opolskiej sztuce ludowej i tym samym przybliżenie jej współczesnym odbiorcom poprzez innowacyjne zastosowanie – współczesny design. Istotną rolę odegrała także edukacja regionalna w tym zakresie. Zamek Cieszyn zaproponował przeprowadzenie prac badawczych i projektowych wspartych analizą dorobku regionu, spotkaniami z twórcami, a co najważniejsze, zorganizowaniem dwukrotnie warsztatów kreatywnych.

Celem tych działań miało być znalezienie „innowacyjnych i nowoczesnych” sposobów zastosowania opolskiej sztuki ludowej i wygenerowanie współczesnych projektów, które byłyby wsparciem dla lokalnych twórców z możliwością wdrożenia, co tym samym przełożyłoby się na wygenerowanie dla nich zysków uwzględniających aspekty: dydaktyczny – przekazywanie tradycji młodym pokoleniom, społeczny – wzmacnianie poczucia tożsamości, promocyjny – wspierający budowę wizerunku i marki ziemi opolskiej, a przez to podnoszący jakość życia.

Organizatorzy ze strony Zamku Cieszyn zaprosili do współpracy studentów z ASP w Katowicach (działania pod kierunkiem dr hab. Justyny Kucharczyk), studentów z Wydziału Form Przemysłowych z ASP w Krakowie oraz różnych projektantów związanych z regionem Opolszczyzny w celu wygenerowania jak największej ilości różnorodnych koncepcji. Ze strony Wydziału dostałam zaproszenie wraz z prof. Marią Dziedzic, aby prowadzić pracę pięciu studentek. Zaangażowane podopieczne to: Katarzyna Gierat, Joanna Guzik, Anna Łukasik, Agata Pleciak, Alicja Prussakowska.

Zaproszenie ze strony Zamku Cieszyn związane było z dostrzeżeniem programowej zbieżności – Pracownia Projektowania Alternatywnego kieruje się ideą, która promuje czerpanie inspiracji z polskiej kultury ludowej oraz działania w duchu ekologii, co pozwoliło na odpowiedzialne pokierowanie grupą studentów. Praca ze studentami odbywała się w ramach dodatkowych zajęć na Wydziale i obejmowała dwa semestry, zimowy i letni. Studenci prowadzeni byli tak, aby przy okazji egzaminu końcowego, pokazać również efekt swojej pracy na warsztatach kreatywnych.

Nasze pierwsze zetknięcie się z kulturą Opolszczyzny poległo na zorganizowaniu spotkania w listopadzie 2013 roku. Wraz z prof. Marią Dziedzic i grupą studentek zwiedzałyśmy Muzeum Wsi Opolskiej, gdzie przyjął nas kustosz Bogdan Jasieński, opowiadając o kulturze materialnej regionu i obrzędowości, w szczególności w ich jej postaci, która funkcjonuje obecnie. Następnie mieliśmy możliwość zapoznania się z kilkoma charakterystycznymi dla regionu rzemiosłami, w tym takimi, które są uznawane za techniki ginące: wikliniarstwem, tworzeniem koron żniwnych, malowaniem porcelany, przygotowywaniem ozdób z papieru oraz kroszonkarstwem (technika zdobienia jaj wielkanocnych).

Po doświadczeniu warsztatowym i spotkaniach na Górze św. Anny, zaczął się etap pracy ze studentami, który związany był z zapoznaniem się z naturą problemu projektowego. Te działania prowadzone były już na Wydziale Form Przemysłowych. Studentki miały za zadanie wykonanie dokładnej i dogłębnej analizy, wyciągnięcie wniosków i sformułowanie wstępnych założeń. Ten etap pracy realizował się w charakterystycznym procesie projektowym przyjętym w Pracowni Projektowania Struktur Użytkowych pod kierunkiem prof. Marii Dziedzic i w Pracowni Projektowania Alternatywnego prowadzonej przeze mnie. Proces projektowy wraz z jego niezbywalnymi elementami zapisywany był w postaci prezentacji towarzyszącej każdorazowo korektom. Studentki w części analitycznej korzystały ze źródeł internetowych, zasobów bibliotecznych, spotkań z ekspertami. Kiedy zostały wypracowane wstępne koncepcje, spotkaliśmy się ponownie w marcu 2014 roku na kolejnych warsztatach. Prezentacje projektów odbywały się w obecności zaproszonych twórców i gości z regionu (między innymi rzemieślników, przedstawicieli lokalnych samorządów, instytucji kultury, muzeów, firm, a także reprezentantów władz kościelnych), którzy oceniali aspekt kulturowy, materiałowy, produkcyjny i wdrożeniowy proponowanych rozwiązań¹.

1 Informacje o projekcie „Opolski ETNOdizajn”, zob.: L. Trojan, Wstęp, w: Sztuka ludowa na Opolszczyźnie – od analiz do dizajnu. Raport z realizacji projektu, red. E. Gołębiowska, L. Trojan, Zamek Cieszyn, Cieszyn 2014.

Warsztaty nr 1 – dokumentacja

Zwiedzanie Muzeum Wsi Opolskiej

fot. Anna Szwaia

Warsztaty z zaproszonymi mistrzami i twórcami skupieni wokół Stowarzyszenia Kraina św. Anny i Stowarzyszenia Brzeska Wieś Historyczna

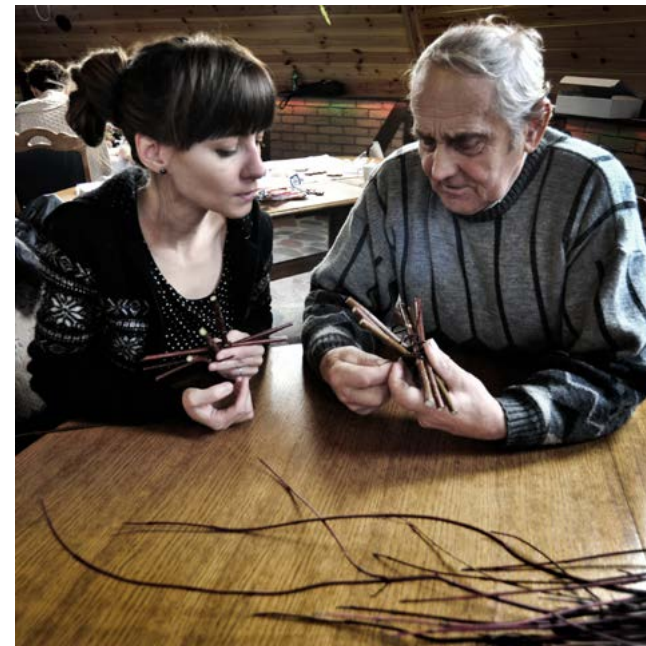

fot. Anna Szwaja

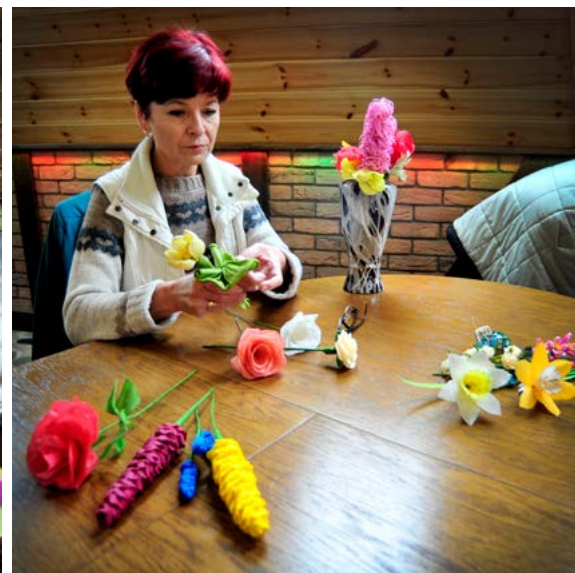
Warsztaty z zaproszonymi mistrzami i twórcami skupieni wokół Stowarzyszenia Kraina św. Anny i Stowarzyszenia Brzeska Wieś Historyczna

fot. Anna Szwaja

Warsztaty z zaproszonymi mistrzami i twórcami skupieni wokół Stowarzyszenia Kraina św. Anny i Stowarzyszenia Brzeska Wieś Historyczna

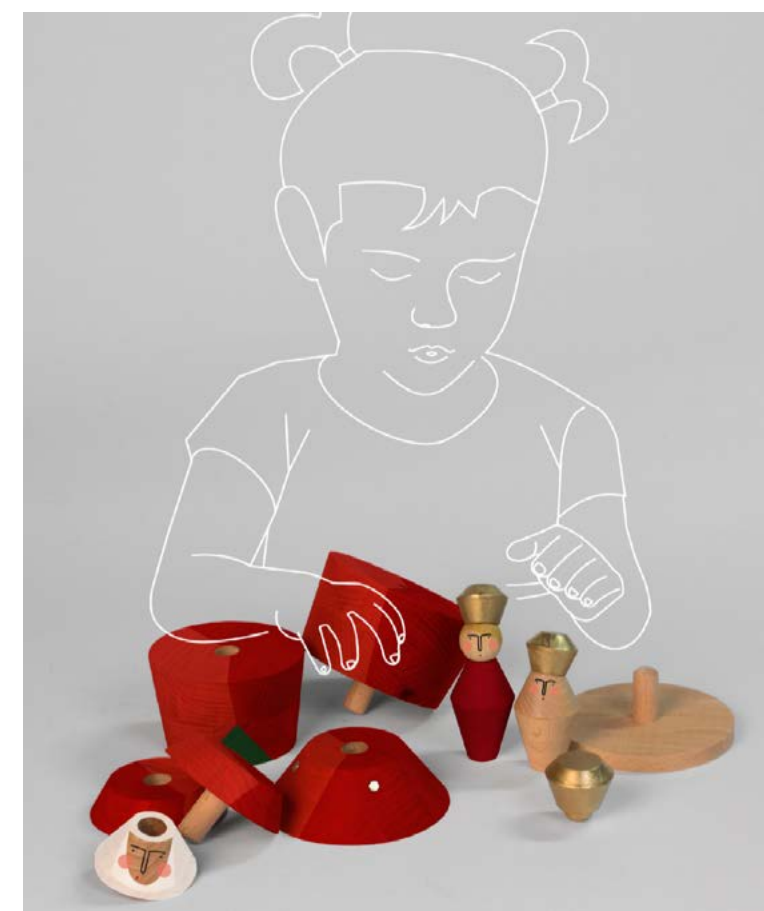

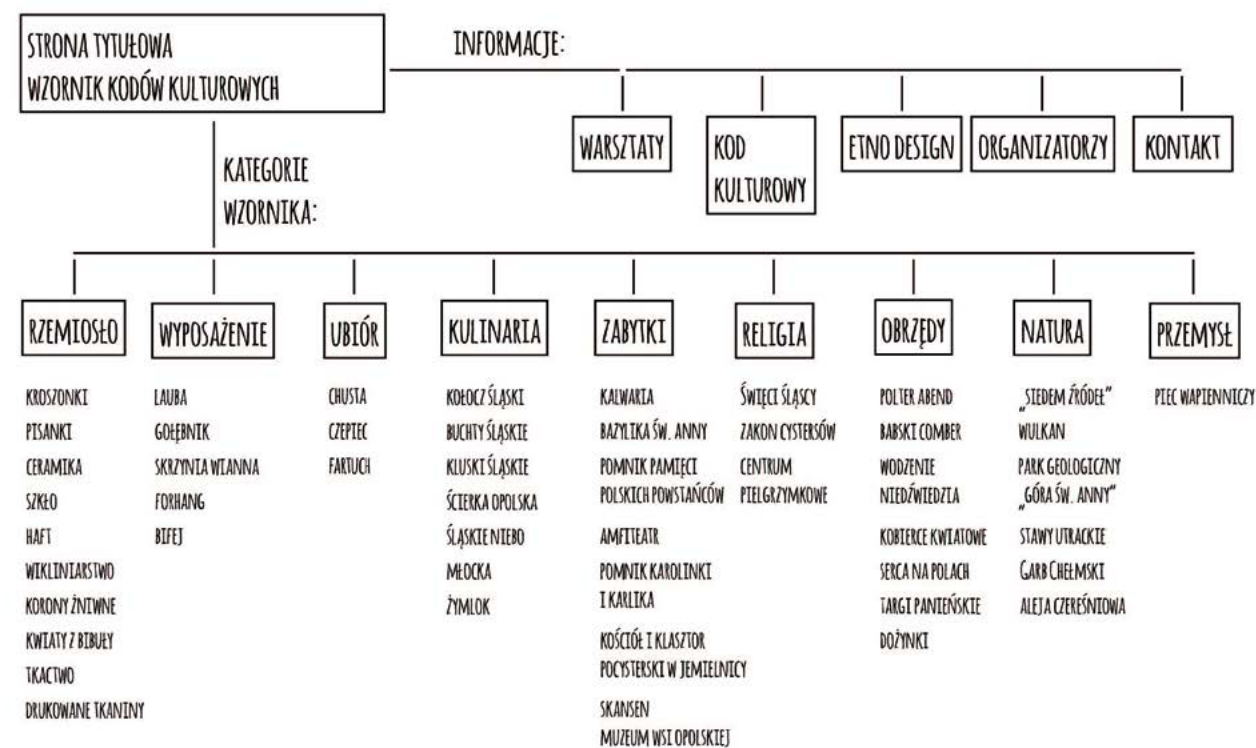

Anna Łukasik – „Zestaw stempli do tkanin”

Autorki: Joanna Guzik, Katarzyna Gierat – „Święci Opolscy”

Alicja Prussakowska – „Lauba”

Joanna Guzik, Agata Pleciak, Marcin Krokosz – „Wzornik Kodów Kulturowych Opolszczyzny – aplikacja”

Wybrane wystawy związane z warsztatami nr 1

Uczestniczki:

Katarzyna Gierat
Joanna Guzik
Anna Łukasik
Agata Pleciak
Alicja Prussakowska

Organizator:

Zamek Cieszyn
Stowarzyszenie Kraina św. Anny
Stowarzyszenie Brzeska Wieś Historyczna

Publikacja efektów pracy studentów na wybranych wystawach:

1. „Sztuka ludowa na Opolszczyźnie – od analiz do dizajnu” w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, listopad – grudzień 2014

2. „Dizajn u źródła” w Zamku Cieszyn (z okazji 10. urodzin Zamku Cieszyn), luty – maj 2015

Wystawa była zaprojektowana i zaaranżowana przez organizatorów z Zamku Cieszyn oraz każdorazowo dostosowywana do zaistniałych w danym miejscu warunków.

Uczestnicy:

Joanna Guzik
Agata Pleciak
Marcin Krokosz

Kuratorki wystawy:

dr Monika Rydiger
Solveig Lønmo

Organizatorzy:

Międzynarodowe Centrum Kultury
Museene i Sør-Trøndelag
Nordenfjeldske Kunstindustri Museum

3. „Logika lokalności. Norweski i polski współczesny design” w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, od 17 grudnia 2016 do 26 marca 2017 (oraz w towarzyszącej wystawie wydawnictwie pod tym samym tytułem). Po pokazie w Krakowie wystawa została zaprezentowana w Nordenfjeldske Kunstindustri Museum, od kwiecień – czerwiec 2017

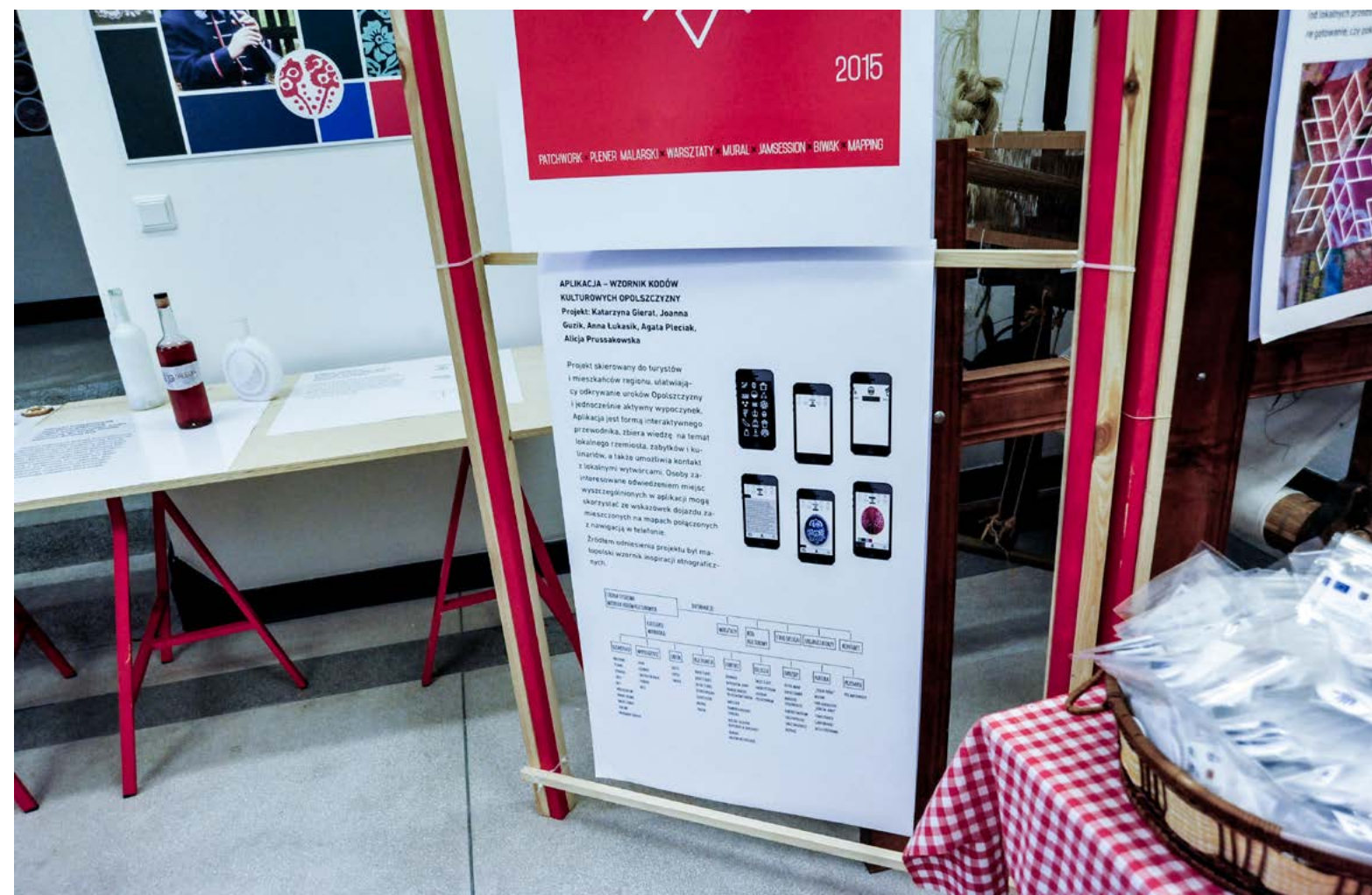
Praca „Wzornik Kodów Kulturowych Opolszczyzny – aplikacja” po dopracowaniu, już w ograniczonym zespole Joanna Guzik, Agata Pleciak oraz Marcin Krokosz, została pokazana na wystawie „Logika lokalności. Norweski i polski współczesny design” w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie. Wystawa odbyła się pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Krakowa Jacka Majchrowskiego i Ambasady Norwegii w Polsce. Tak ją zapowiadali organizatorzy: „Wystawa zaprezentuje współczesne wzornictwo w Polsce i w Norwegii, które stało się jedną z bardziej popularnych dziedzin kultury, odgrywając niebagatelną rolę w zagranicznej promocji obu krajów. Jednym z wiodących trendów zarówno w polskim jak i norweskim designie jest projektowanie wykorzystujące rodzimą tradycję warsztatową i materiałową, jak również idee zrównoważonego rozwoju. Ekspozycja będzie próbą ukazania wzajemnych polsko-norweskich korelacji i punktów stykowych w designie ostatnich 15 lat. Wystawa zaprezentuje blisko 100 prac kilkudziesięciu młodych polskich i norweskich designerów, prace zarówno już nagradzane i uznane w świecie jak i te najnowsze. Wystawa zostanie wzbogacona polskimi eksponatami z Muzeum Etnograficznego w Krakowie oraz norweskimi z Sverresborg, Trøndelag Folkemuseum, które będą przykładami tradycyjnego rzemiosła – źródła współczesnych inspiracji zarówno w kształtowaniu nowych form jak i filozofii”¹.

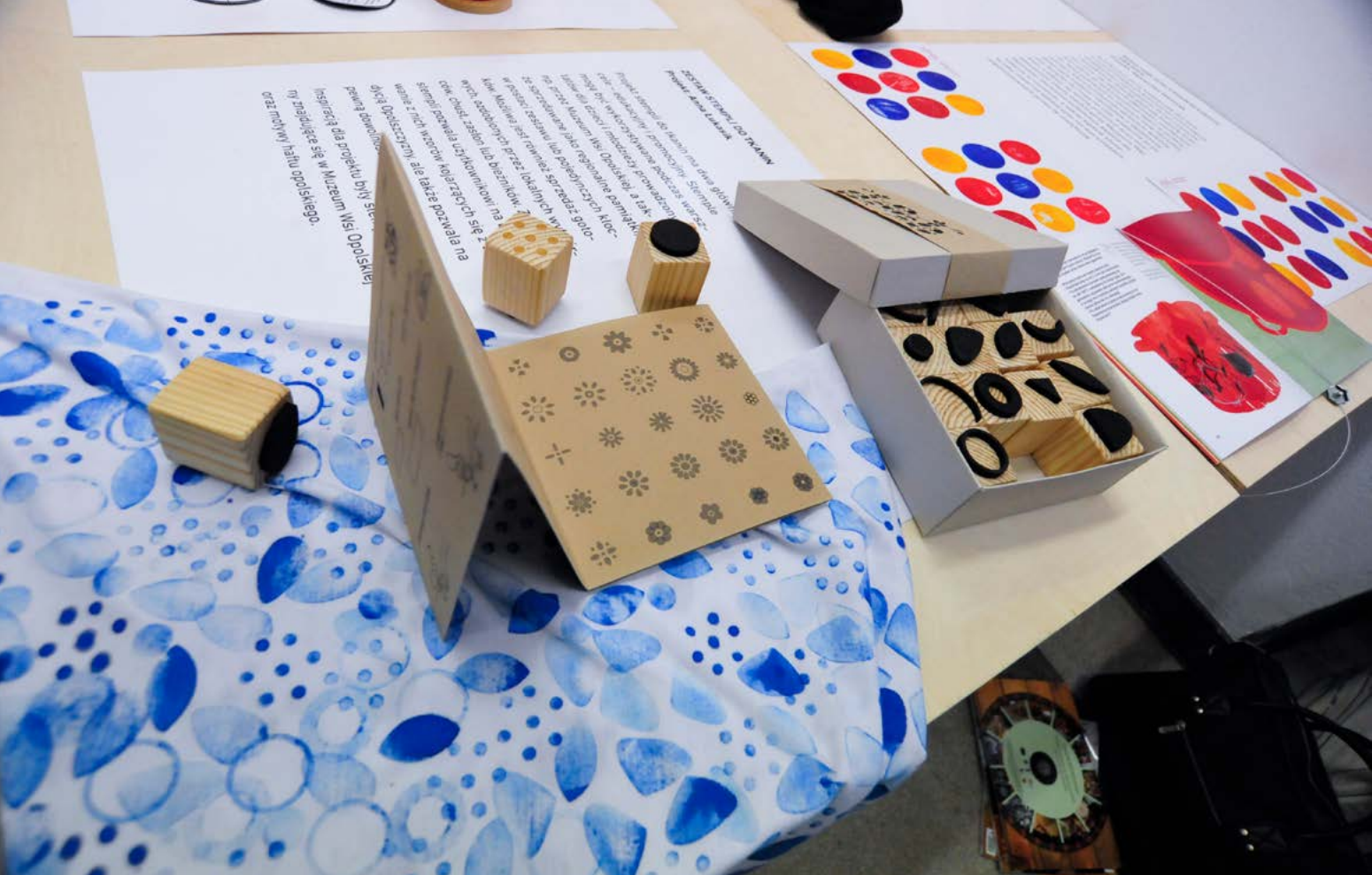

¹<http://mck.krakow.pl/wystawy/logika-lokalnosci-norweski-i-polski-wspolczesny-design>

Wystawa – dokumentacja

„Dizajn u źródła” w Zamku Cieszyn (z okazji 10. urodzin Zamku Cieszyn), luty – maj 2015

Warsztaty nr 2

**Warsztaty z wikliną –
mistrz Andrzej Żwawa
z Zatora, warsztaty na
Zamku Cieszyn, temat:
„Odczarować wiklinę”,
marzec 2015**

Warsztaty nr 2 – opis

Uczestnicy:

Sebastian Chojkowski
Majusa Fialkova (Erasmus)
Ewa Gutek
Ewa Mańch
Paulina Nowačka
Kaja Piaskowska
Bartłomiej Ryba
Agnieszka Stawowczyk
Wojciech Szkolarski

Prowadzący:

dr Anna Szwaja
Piotr Hojda

Organizator:

Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie
Dizajn – Biznes – Kraków

Mistrz:

Andrzej Żwawa z Zatora (wiklina.eco.pl)

Warsztaty z wikliną – mistrz Andrzej Żwawa z Zatora, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Odczarować wiklinę”, marzec 2015

Temat został wydany w związku z organizowanym w Krakowie Dizajn – Biznes – Kraków w 2015 roku. Pojawiła się wtedy możliwość pracy z lokalnym rzemieślnikiem i naturalnym materiałem, jakim jest wiklina. Zadanie zostało skierowane dla studentów Projektowania Alternatywnego, prowadzonych pod moim kierunkiem przy wsparciu Piotra Hojdy. Wydany studentom temat brzmiał „Odczarować wiklinę” i zakładał mądre, proste i nowoczesne wykorzystanie wikliny z uwzględnieniem jej zalet i ograniczeń oraz respektowaniem możliwości wykonawczych lokalnych rzemieślników. Powstałe obiekty miały zaspokajać nowe potrzeby współczesnych odbiorców – funkcjonalne i estetyczne. W województwie małopolskim wyplatanie z wikliny było kiedyś popularnym i opłacalnym zajęciem. Niestety obecnie zajmują się tym prawie wyłącznie najstarsi mieszkańcy, narzekając na brak zainteresowania tą dziedziną ze strony młodszego pokolenia. Wiklina jest niezwykłym materiałem. Szybko rośnie, równie szybko można ją zutylizować, na przykład spalić czy po prostu wyrzucić – środowisko ją przyjmie. Odpowiedni splot może uczynić z niej bardzo wytrzymałą konstrukcję. Zadaniem studentów było dostrzeżenie szczególnych właściwości tego materiału i przełożenie ich na język projektowy.

Studenci mieli możliwość uczestniczenia w warsztatach wikliniarskich przeprowadzonych przez Andrzeja Żwawę z Zatora (wiklina.eco.pl). Dwudniowe zajęcia odbyły się w marcu 2015 roku. Materiałem była tak zwana wiklina żywa, nieokorowana. Realizowane pod okiem pana Żwawy prace polegały na wypleceniu wiklinowych koszy i nauczaniu się podstawowych splotów. Po tych doświadczeniach studenci opracowali własne pomysły, wykorzystując właściwy dla Pracowni Projektowania Alternatywnego proces projektowy.

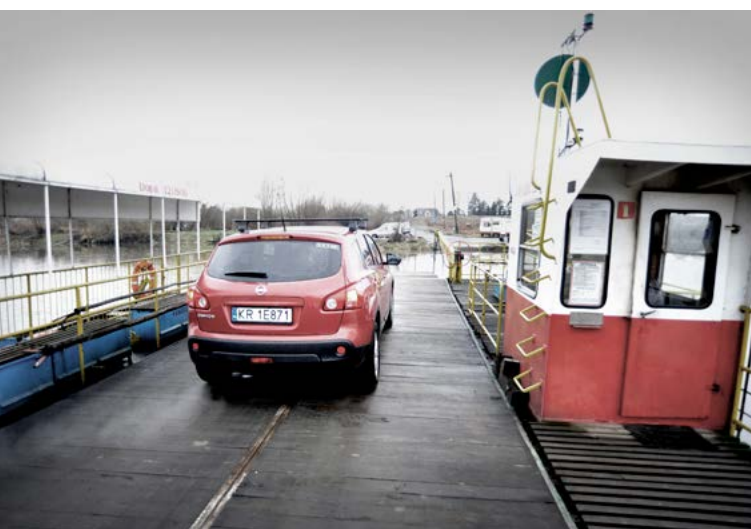
Powstałe dzieła były na tyle interesujące, że kilkoro studentów dostało zamówienia na swoje wyroby. Wartą wspomnienia pracę, za którą stała ciekawa historia, wykonała studentka Ewa Gutek. W związku z wydanym tematem wikliniarskim, odkryła, że tym rzemiosłem zajmowała się jej babcia. Co więcej, znalazła na strychu drewniane formy do wyplatania niewielkich koszyków, o różnych kształtach. Zaprojektowała więc i wykonała koszyki oparte na znalezionych formach, ale zinterpretowała je na nowo. Dołożyła do nich

drewniane deseczki mające funkcję zarówno pokrywki, jak i deski do krojenia. Dodatkowo koszyki zostały zaopatrzone w tasiemki do podchwytywania, co wizualnie unowocześniło obiekt. Kolekcja koszyków spotkała się z bardzo dobrym odbiorem, co skłoniło studentkę do prowadzenia działalności związanej z ich sprzedażą. Trzeba dodać, że koszyki wykonywali dla niej rzemieślnicy z okolic Tarnowa, co dodatkowo wsparło postulat działania na rzecz rzemiosła. Ewa Gutek wykorzystwała wikliniarskie doświadczenia w pracy dyplomowej, w ramach której zaprojektowała serię współczesnych wiklinowych lamp. Projekt ten został dostrzeżony przez firmę specjalizującą się w oświetleniu – AQform, która zwróciła się do autorki z prośbą o zaprojektowanie wiklinowych lamp do produkcji. Obecnie trwają ustalenia w sprawie określenia warunków współpracy.

Rezultat opisywanego działania przedstawiałam na wystąpieniu w Zamku Cieszyn na konferencji „Dizajn u źródeł” z prelekcją „Projektowanie alternatywne”, co zostało zauważone przez Stowarzyszenie Serfenta z Cieszyna. Jego członkowie tak o sobie piszą: „Stowarzyszenie Serfenta istnieje, aby plecionkarstwo żyło. Pracujemy, by zachować dla Was tradycję i mądrość przekazywaną przez pokolenia. Przemierzamy tysiące kilometrów, aby wiedzieć o nim wszystko. Uczymy młodych ludzi rzemiosła, które zanika. Pomagamy mistrzom plecionkarstwa zaistnieć na rynku. Pokazujemy to piękne rzemiosło światu”. Paulina Adamska, Anna Krężelok i Łucja Cieślak to osoby, które postawiły sobie za cel wspieranie tego pięknego rzemiosła i ich twórców poprzez dokumentację etnograficzną, wywiady, zdjęcia, wydawanie cennych publikacji, między innymi Plecionkarskim szlakiem Wisły, czy organizację wystaw, także międzynarodowych. Ten kontakt zaowocował współpracą polegającą na zorganizowaniu przez Serfentę warsztatów plecionkarskich z wykwalifikowanymi rzemieślnikami, w różnych materiałach, takich jak rogożyna, słoma czy ponownie wiklina.

Warsztaty nr 2 — dokumentacja

Odwiedziny u mistrza wikliniarstwa Pana
Andrzeja Żwawy
fot. Anna Szwaja

fot. Anna Szwała

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Agnieszka Stawowczyk –
Koszyk na laptopa

Bartłomiej Ryba –
Wózek na zakupy

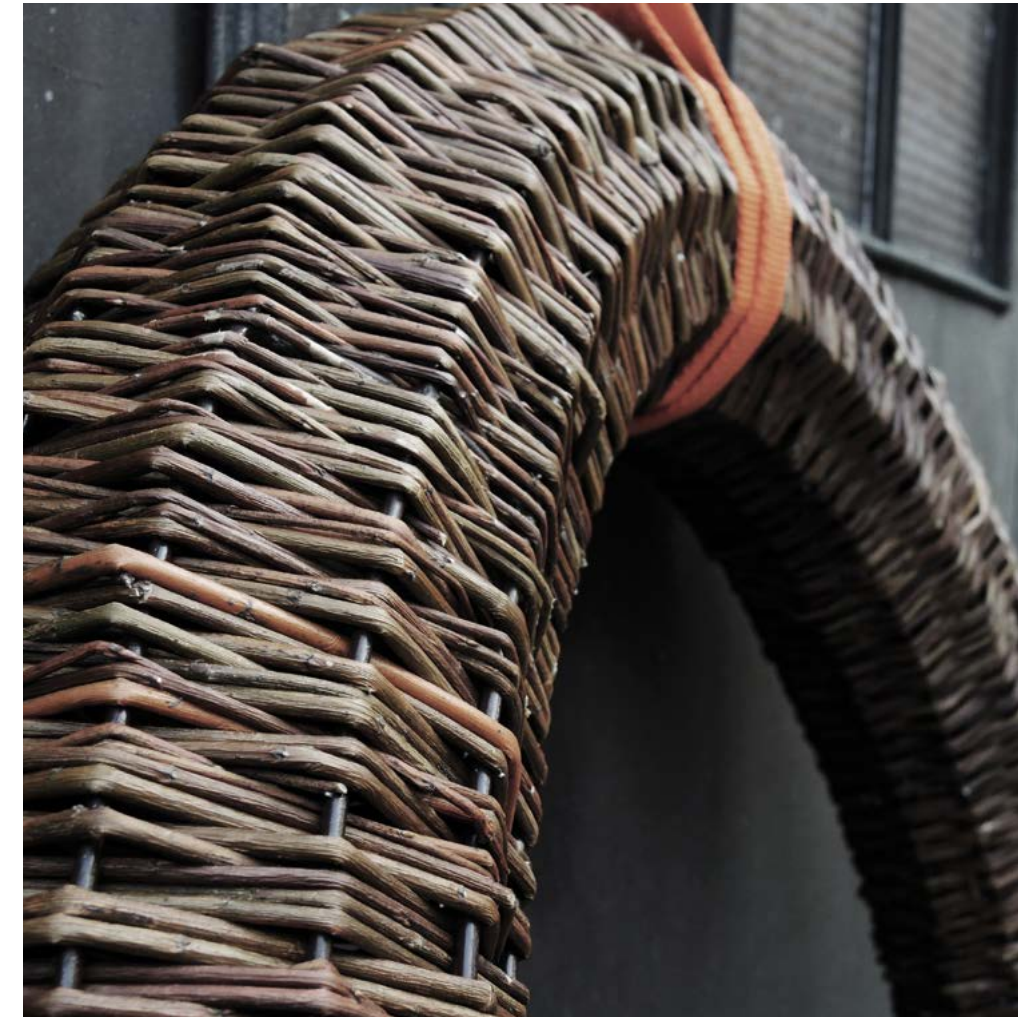
EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Ewa Gutek –
Koszyki wielofunkcyjne

Ewa Maćh –
Huśtawka

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Ewa Mańch –
Koszyk dla kota

Kaja Piaskowska –
Lampy ceramiczno-wiklinowe

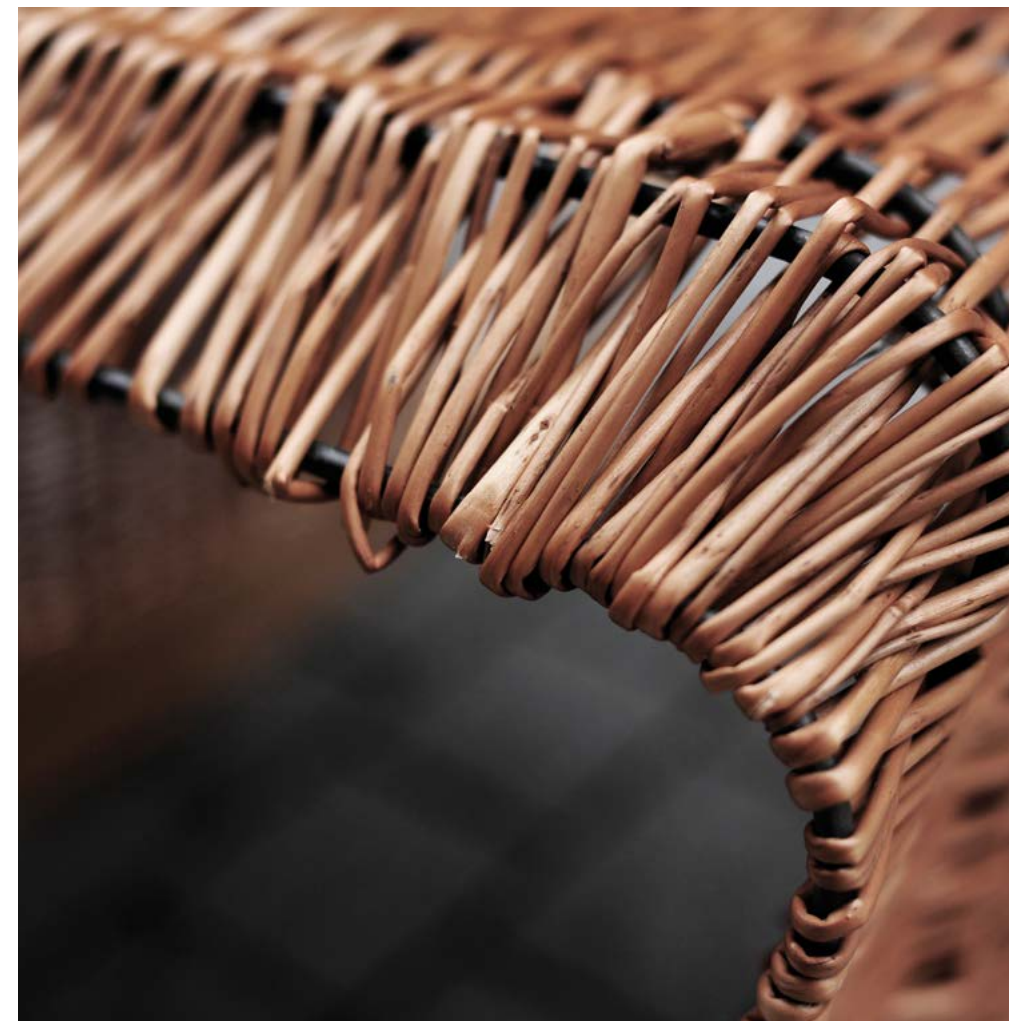
EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Majusa Fialkova –
Hojdaczka, siedzisko bujane

Paulina Nowačka –
Fotel bujany

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Sebastian Chojkowski –
Koszyki rowerowe

Wojciech Szkolarski –
Siedzisko/skrzynka

Wystawy związane z warsztatami nr 2

Uczestnicy:

Sebastian Chojkowski
Majusa Fialkova
Ewa Gutek
Ewa Mańch
Kaja Piaskowska
Bartłomiej Ryba
Agnieszka Stawowczyk
Paulina Nowacka
Wojciech Szkolarski

Kuratorzy:

dr Anna Szwaja
Piotr Hojda

Projekt stoła, oświetlenia, plansz i materiałów promocyjnych:

Piotr Hojda

Publikacja efektów pracy studentów na wystawach:

1. „WIKLINA / DREWNO / SZKŁO” na terenie kampusu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie przy ul. Rakowickiej 27, maj 2015

2. „Odczarować wiklinę”. Wystawa zorganizowana w ramach Łódź Design Festival 2015, październik 2015

3. „Odczarować wiklinę” w Zamku Cieszyn, kwiecień 2016

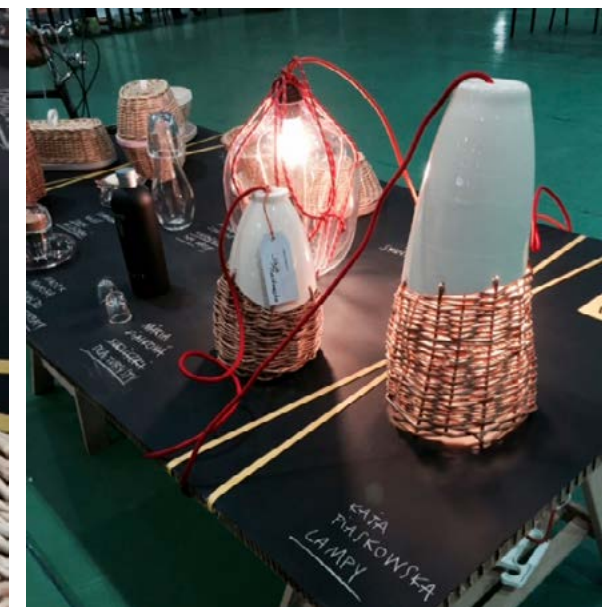

4. „Odczarować wiklinę” w Miejskiej Galerii Sztuki w Częstochowie, lipiec – sierpień 2016

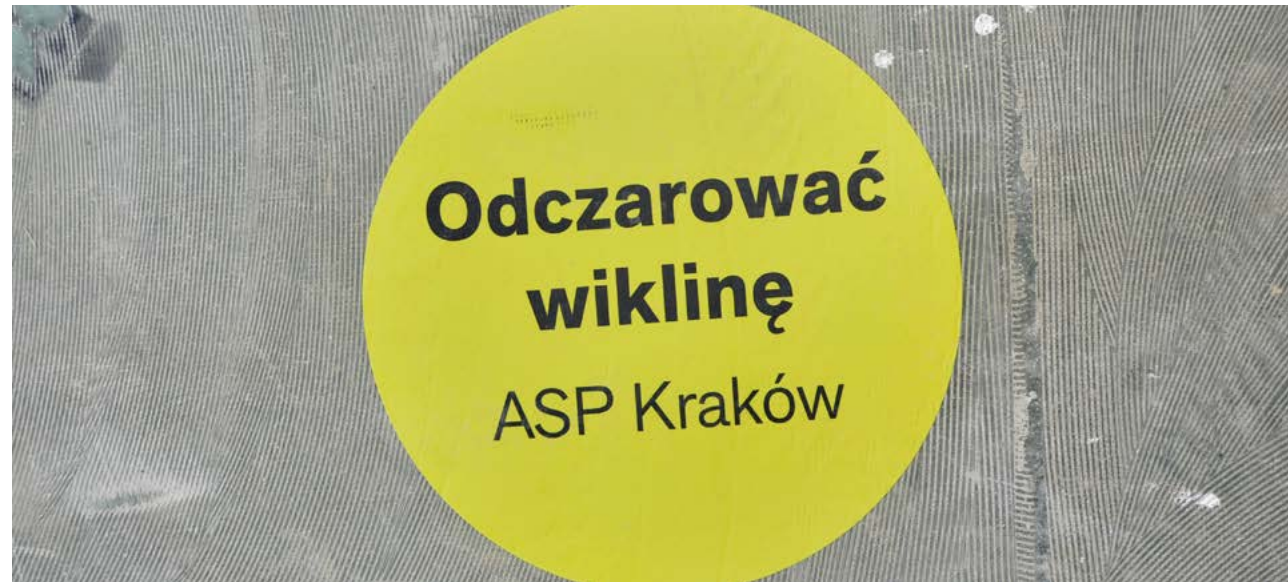
Wystawa – dokumentacja

„WIKLINA / DREWNO / SZKŁO” na terenie kampusu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie przy ul. Rakowickiej 27, maj 2015

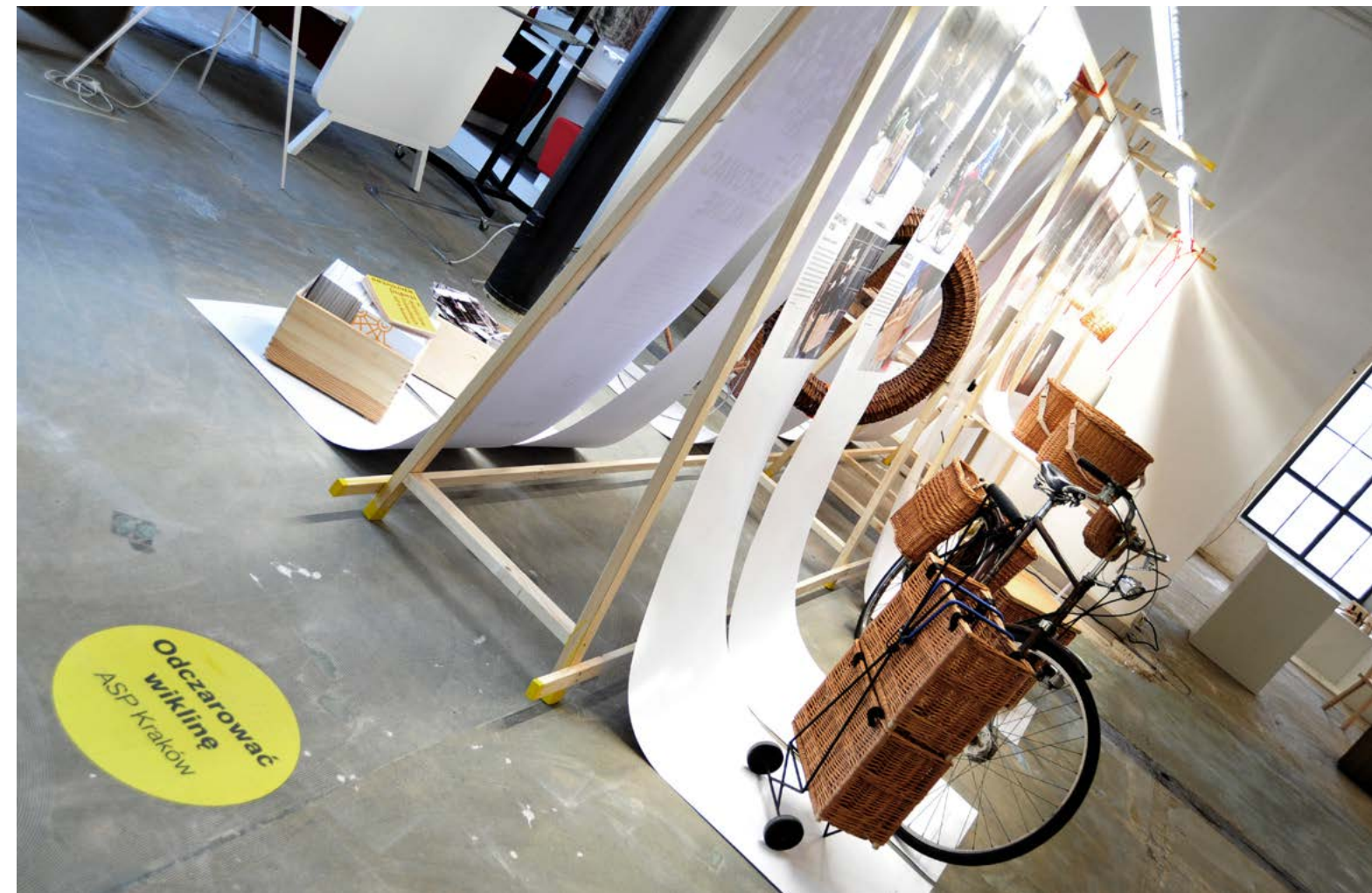

Wystawa – dokumentacja

„Odczarować wiklinę”. Wystawa w ramach Łódź Design Festival 2015, październik 2015

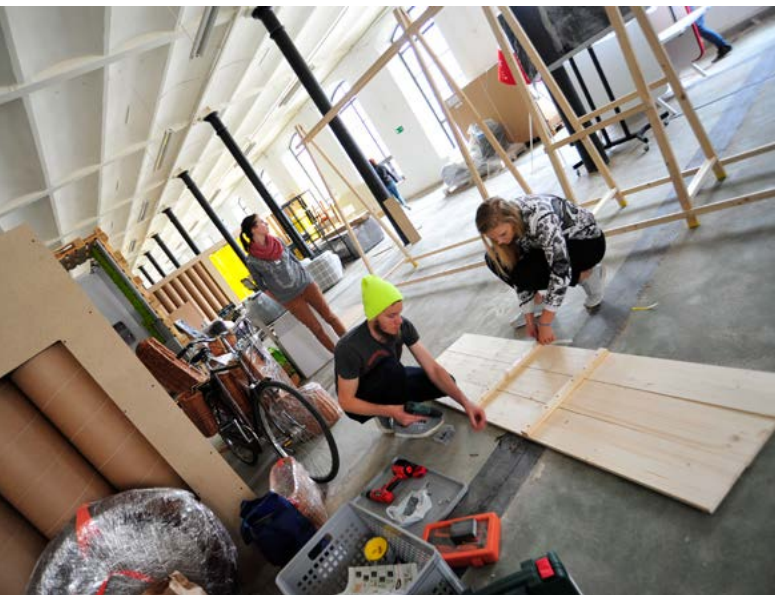

fot. Anna Szwaja

Montaż wystawy „Odczarować wiklinę”

Wystawa – dokumentacja

„Odczarować wiklinę” w Miejskiej Galerii Sztuki
w Częstochowie, lipiec – sierpień 2016

Prace studentów Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie przygotowane pod kierunkiem dr Anny Szwai i Piotra Hojdy

Dyrektor Miejskiej Galerii Sztuki
Anna Paieczek-Szumlas
oraz Dziekan Wydziału
Form Przemysłowych ASP w Krakowie
prof. Andrzej Ziębliński
zapraszają na wernisaż wystawy

Autorzy/projektanci:

Sebastian Chojkowski
Mojusa Fialkova
Ewa Gutek
Ewa Mach
Paulina Nowacka
Kaja Piaskowska
Bartłomiej Ryba
Agnieszka Stawowczyk
Wojciech Szkolarski

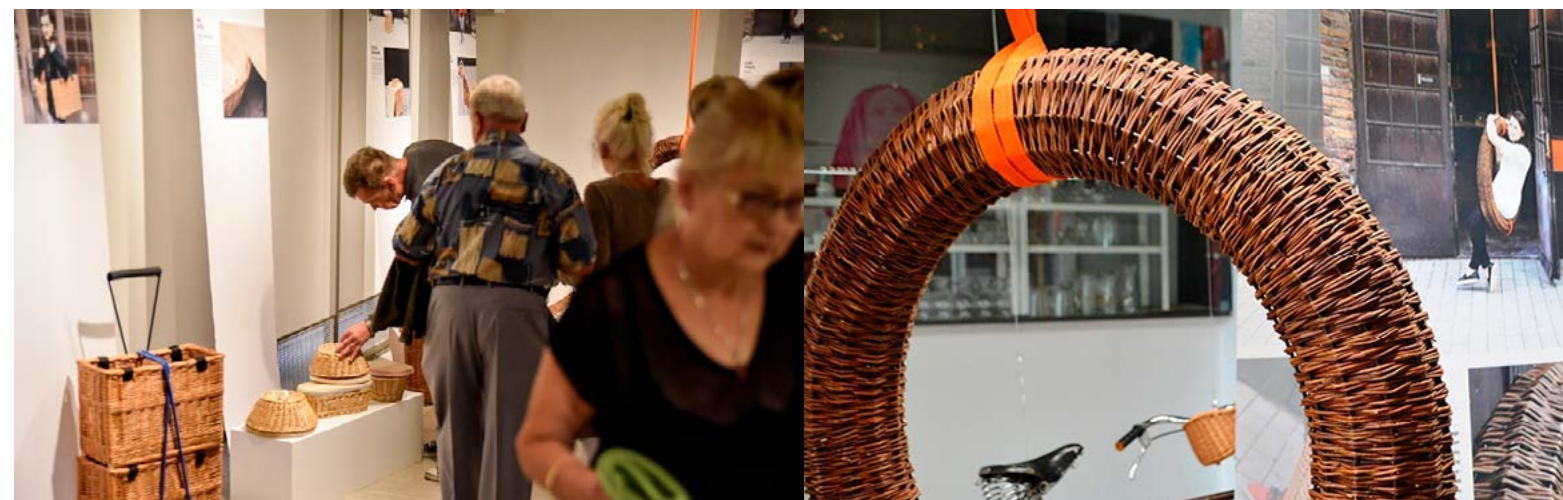
Wydział Form Przemysłowych

OD— CZAROWAĆ WIKLINĘ

15 lipca 2016 r., godz. 18.00
Galeria Promocji Młodych Antresola

wystawa trwa do 28 sierpnia 2016 r.

Miejska Galeria Sztuki w Częstochowie, Al. NMP 64
tel. 34 324 60 57
www.galeria.czest.pl

Warsztaty nr 3

**Warsztaty z rogożyną
– mistrzyni Stefania
Suchora oraz Krystyna
Wójcik ze Stojeszyn,
warsztaty na Zamku
Cieszyn, temat:
„Samowystarczalność
– rogożyna”,
marzec 2016**

Warsztaty nr 3 — opis

Uczestnicy:

Aleksandra Polek
Kinga Krężel
Klaudia Kowalczyk
Małgorzata Małysiak
Dorota Ziaja
Dagna Biernaćka
Merve Canbey (Turcja, Erasmus)
Adraiana Paśkiewicz
Piotr Madej

Prowadzący:

dr Anna Szwaja
prof. Maria Dziedzic

Organizator:

Serfenta – Anna Krężelok, Paulina Adamska-
-Malesza
Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie

Miśtrzyne:

Stefania Suchoła
Kryśtyna Wójcik

Warsztaty z rogożyną – mistrzyni Stefania Suchoła oraz Kryśtyna Wójcik ze Stojeszyn, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Samowystarczalność – rogożyna”, marzec 2016

Zorganizowane wspólnie ze Stowarzyszeniem Serfenta warsztaty polegały na wyplataniu z rogożyny, czyli po prostu pałki wodnej. Tu mistrzyniami plecionkarskimi były Stefania Suchoła oraz Kryśtyna Wójcik ze Stojeszyn (Lubelskie). Dodatkowo o plecionkarstwie opowiadała Paulina Adamska ze Stowarzyszenia Serfenta, która jednocześnie czuwała nad przebiegiem warsztatów. Trzeba dodać, że w Polsce jest zaledwie kilka osób, zajmujących się wyplataniem z rogożyny. Rzemiosłu grozi zanik, ponieważ nie ma młodych chętnych do uprawiania tego trudnego, ale pięknego rzemiosła. Dodatkowo wyroby proponowane przez rzemieślników nie są atrakcyjne dla współczesnego odbiorcy, wzornictwo nie ewoluuje, brak jest świeżych pomysłów. Wydany studentom temat brzmiał „Samowystarczalność”. Oznaczała ona możliwość samodzielnego uruchomienia przez studentów małej produkcji obiektów. Wstępna obróbka materiału i samo wyplatanie są stosunkowo łatwe, możliwe do samodzielnego przeprowadzenia po uprzednim zaznajomieniu się z technologią. Trudniejsze jest pozyskanie materiału, rogożynę zbiera się o określonych porach roku, kiedy woda ze stawów jest spuszczone, a grunt na tyle przemrożony, aby można było po nim chodzić bez zapadania się w mule. Ponadto ważna jest świadomość, które części rośliny są zdatne do użytku.

Ten temat realizowałam wspólnie z prof. Marią Dziedzic z Pracowni Projektowania Struktur Użytkowych. Kilka dni warsztatów, które odbywały się w Zamku Cieszyn w marcu 2016 roku, pozwoliły poznać studentom tajniki i specyfikę rzemiosła. Poznawaliśmy nie tylko technikę, ale również miasto. Kolejnym etapem było projektowanie już podczas zajęć na Wydziale, również pod okiem prof. Dziedzic. Grupa studentów szukała nowych rozwiązań z wykorzystaniem tej techniki i właściwości materiału. Okazało się, że można zaproponować wiele pięknych i mądrych rozwiązań. Jedną ze studentek, Klaudia Kowalczyk, rozwinęła temat w pracy dyplomowej. Zaprojektowała rodzaj usługi warsztatowej, której odbiorcy uczą się nie tylko podstaw rzemiosła, ale także poznają elementy procesu projektowego, pozwalające na zaprojektowanie nowych obiektów przy użyciu tradycyjnej techniki. Dodatkowo studentka

zaproponowała unowocześnienie samego warsztatu plecionkarskiego. Zastąpiła ciężkie, drewniane formy do wyplatania rogożynowych toreb modułowymi elementami ze sklejki, dającymi większą liczbę kombinacji przy budowaniu form. Na tych formach wyplotła własnoręcznie nowoczesne torby, będące odpowiedzią na współczesne potrzeby użytkowników. Jej praca zakwalifikowała się do wystawy Graduation Projekt 2017 na Zamku w Cieszynie. Efekt tego działania pokazuje, jak można ciekawie wykorzystać to, co mamy w zasięgu ręki. Jak tradycję można przełożyć na współczesność, mądrze czerpiąc inspirację z naszej rodzimej kultury. Pokazuje, że współpraca projektanta z rzemieślnikami może być bardzo korzystna dla obu stron. W przypadku warsztatów z rogożyny, środowisko plecionkarskie wzbogaciło się o kilkoro młodych ludzi, którzy mają wiedzę i możliwości działania na jego rzecz.

Studentki: Klaudia Kowalczyk i Kinga Krężel po opanowaniu techniki zrobiły dodatkowe warsztaty z wyplatania z rogożyny dla studentów, którzy byli w kolejnym, letnim semestrze w pracowni Projektowania Alternatywnego: Adrianny Paśkiewicz i Piotra Madeja.

Warsztaty nr 3 — dokumentacja

fot. Anna Szwaja

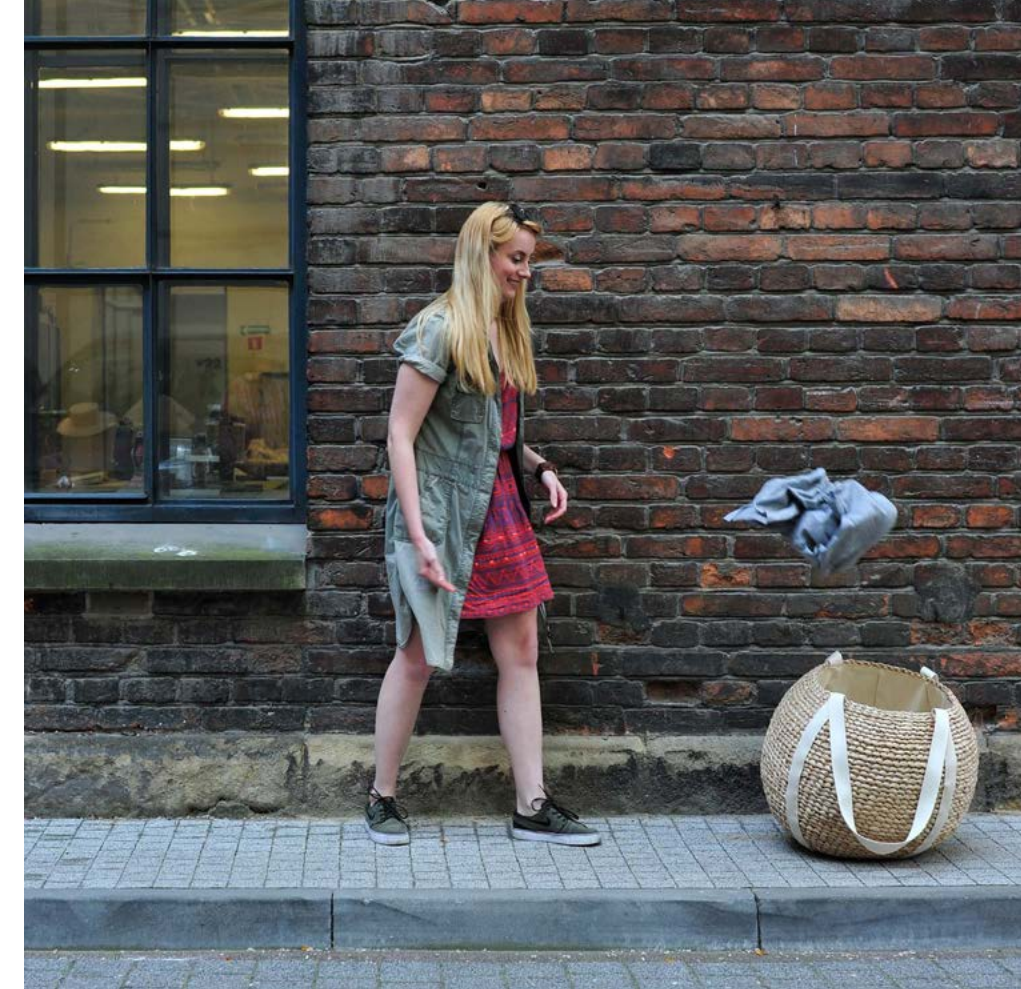

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Klaudia Kowalczyk —
Kosz na pranie 1

Klaudia Kowalczyk —
Kosz na pranie 2

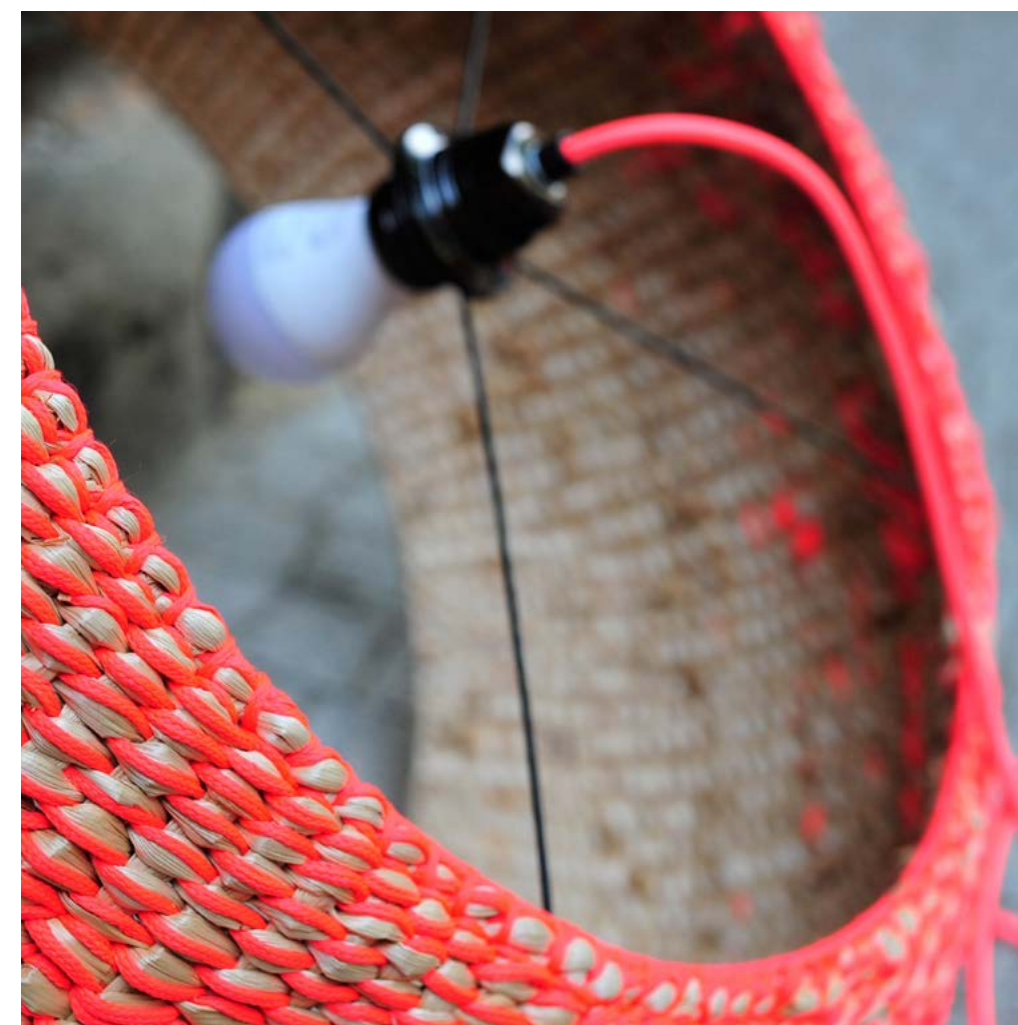

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Adrianna Paśkiewicz —
Torba—mata

Adrianna Paśkiewicz —
Ostona lampy

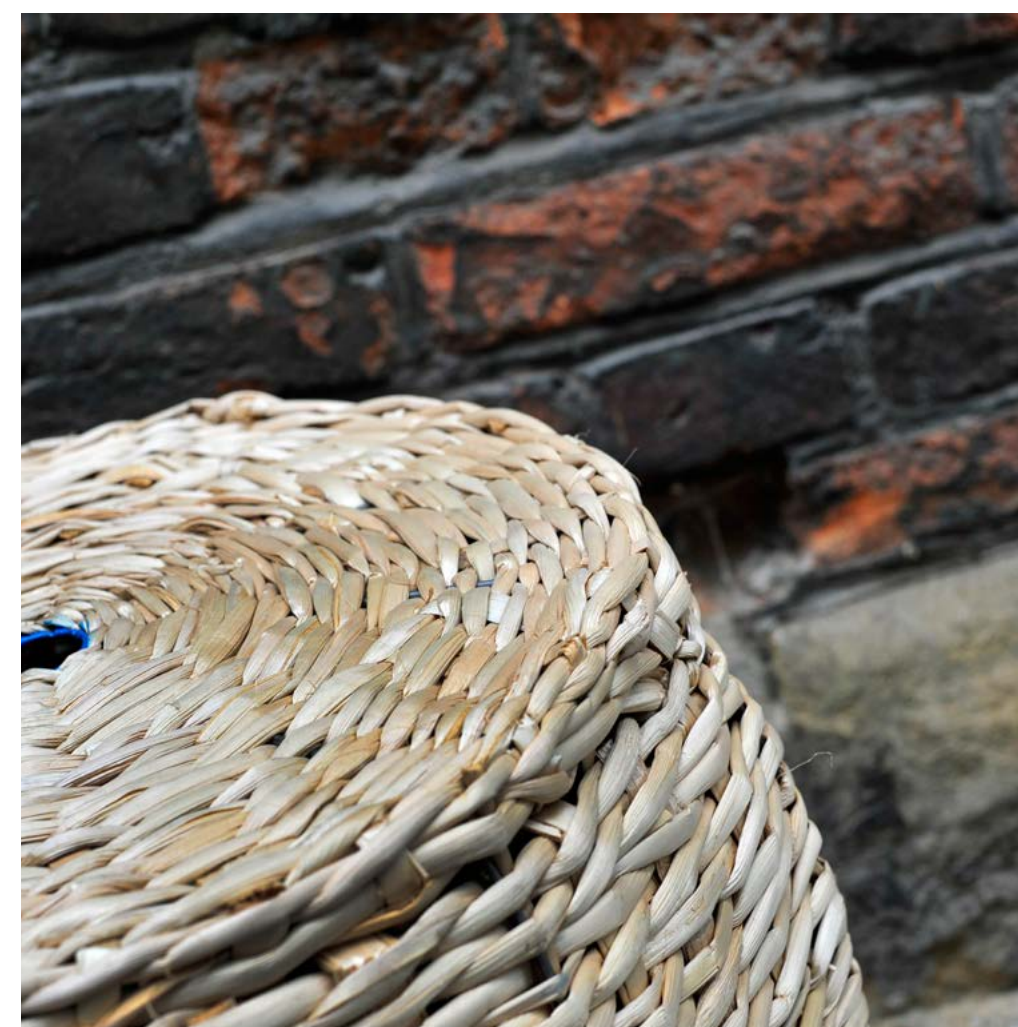
EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Aleksandra Polek —
Mata

Merve Canbey —
Stółik kawowy

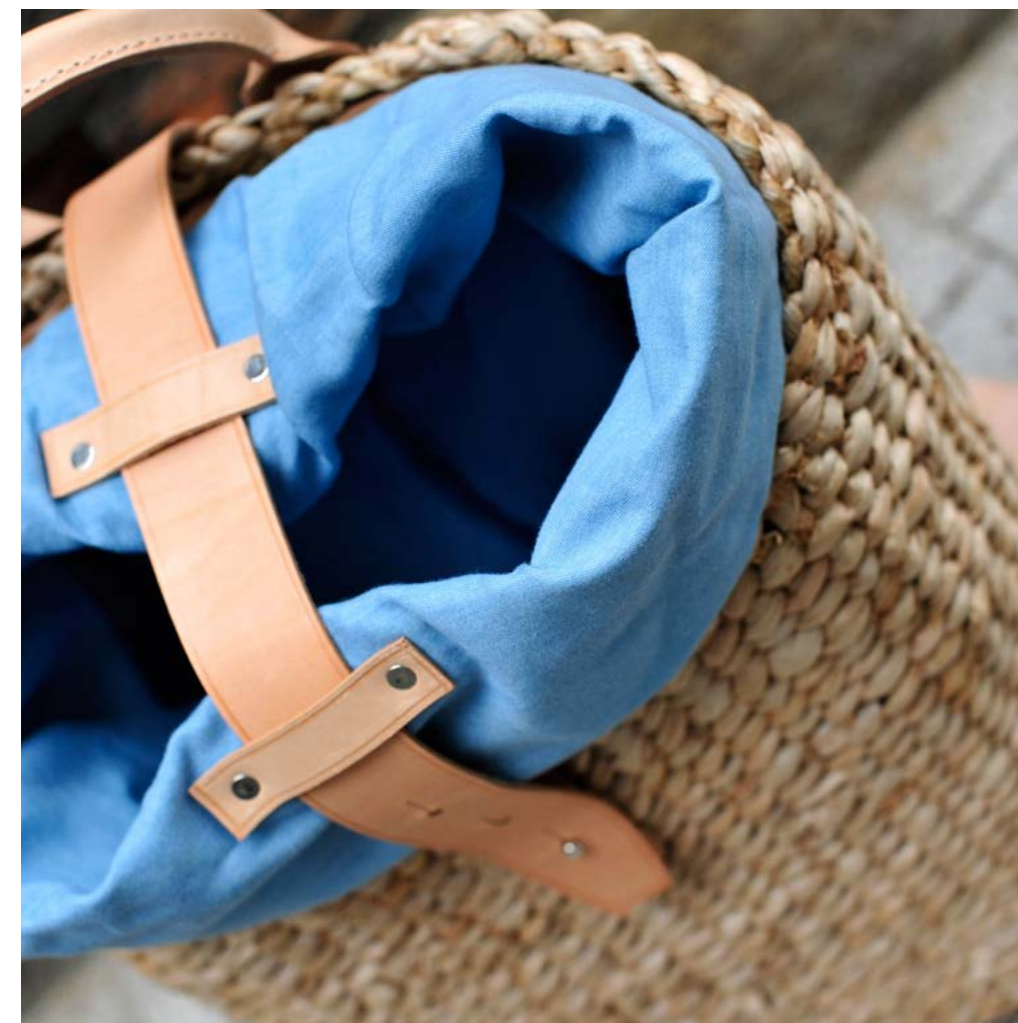
EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Małgorzata Małysiak —
Pojemniki

Kinga Krężel —
Plecak

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Dorota Ziaja —
Huśtawka

Kinga Kężel —
Torba na ramię

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Piot Madej —
Ostona lampy

Warsztaty nr 4

**Warsztaty z wikliną –
mistrz Grzegorz
Gordat, warsztaty
w Miejskim Domu
Kultury w Dęblinie
i na Wydziale Form
Przemysłowych ASP
w Krakowie, temat:
„Tradycja i współ-
czesność – wiklino-
wy kosz”, Dęblin: gru-
dzień 2016, Kraków:
styczeń 2017**

Warsztaty nr 4 — opis

Uczestnicy:

Aleksandra Hajdon
Marianna Konieczna
Kinga Košťka
Klaudia Kowalczyk
Agata Łobaczuk
Magdalena Mańch
Aleksandra Polek
Amelia Rams

Prowadzący:

dr Anna Szwaja

Organizator:

Serfenta – Anna Krężelok, Paulina Adamska-
-Malesza
Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie

Mistrz:

Grzegorz Gordat

Warsztaty z wikliną – mistrz Grzegorz Gordat, warsztaty w Miejskim Domu Kultury w Dęblinie i na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie, temat: „Tradycja i współczesność – wiklinowy kosz”, Dęblin: grudzień 2016, Kraków: styczeń 2017

W kolejnym cyklu zajęć mieliśmy możliwość uczestniczenia w warsztatach wikliniarskich pod okiem mistrza Grzegorza Gordarta. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanego Paulinie Adamskiej – współprowadzącej warsztaty, zajmującej się między innymi badaniami etnograficznymi. Warsztaty miały miejsce w Miejskim Domu Kultury w Dęblinie w grudniu 2016 roku i trwały cztery dni. Na miejscu mieliśmy sposobność wzięcia udziału w otwarciu wystawy „Niech się plecie”, zorganizowanej przez Stowarzyszenie Serfenta. Warsztaty polegały na zapoznaniu się z podstawami techniki. Praktyczne działanie wsparte było wykładami na temat tradycji plecionkarstwa i jego współczesnej kondycji. Było to przygotowane przez Paulinę Adamską z Serfenty. W ostatnim dniu warsztatów plecionkarskich staraliśmy się wygenerować wstępne pomysły, aby możliwości wykonawcze zostały ocenione przez samego mistrza Grzegorza Gordata. Dodatkowym elementem była wspólna sesja zdjęciowa, prezentująca efekty pracy warsztatowej studentów, zrealizowana nad nieuregulowanym brzegiem przepływającej w pobliżu Wisły.

Realizacja pomysłów, przy równoczesnym prowadzeniu procesu projektowego, odbyła się już podczas zajęć na Wydziale w trybie semestralnym. Uzupełnieniem tych warsztatów był przyjazd Grzegorza Gordata i Pauliny Adamskiej do Krakowa w styczniu 2017 roku i ich pomoc w realizacji projektów. Po tym doświadczeniu studentka Ola Hajdon zaczęła również samodzielnie realizować i wdrażać swój projekt – komplet koszy mających funkcję niskich stolików kawowych czy siedzisk, jak również przestrzeni do odkładania rzeczy. Innym przykładem na wdrożenie projektów jest wypuszczenie serii plecaków „Bocian” autorstwa Klaudii Kowalczyk przez Stowarzyszenie Serfenta i ich sprzedaż w sklepiku w Zamku Cieszyn

Warsztaty nr 4 — dokumentacja

Warsztaty z mistrzem wikliniarstwa Panem Grzegorzem Gordatem,
współpraca Paulina Adamska-Malesza z Serfenta, Dęblin

fot. Anna Szwaja

Drugie warsztaty z mistrzem wikliniarstwa Panem Grzegorzem Gordatem, współpraca Paulina Adamska-Malesza z Serfenta, WFP, Kraków

fot. Anna Szwaja

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Aleksandra Polek —
Kosz piwny Szyszak

Magdalena Mańch —
Wiklinianka

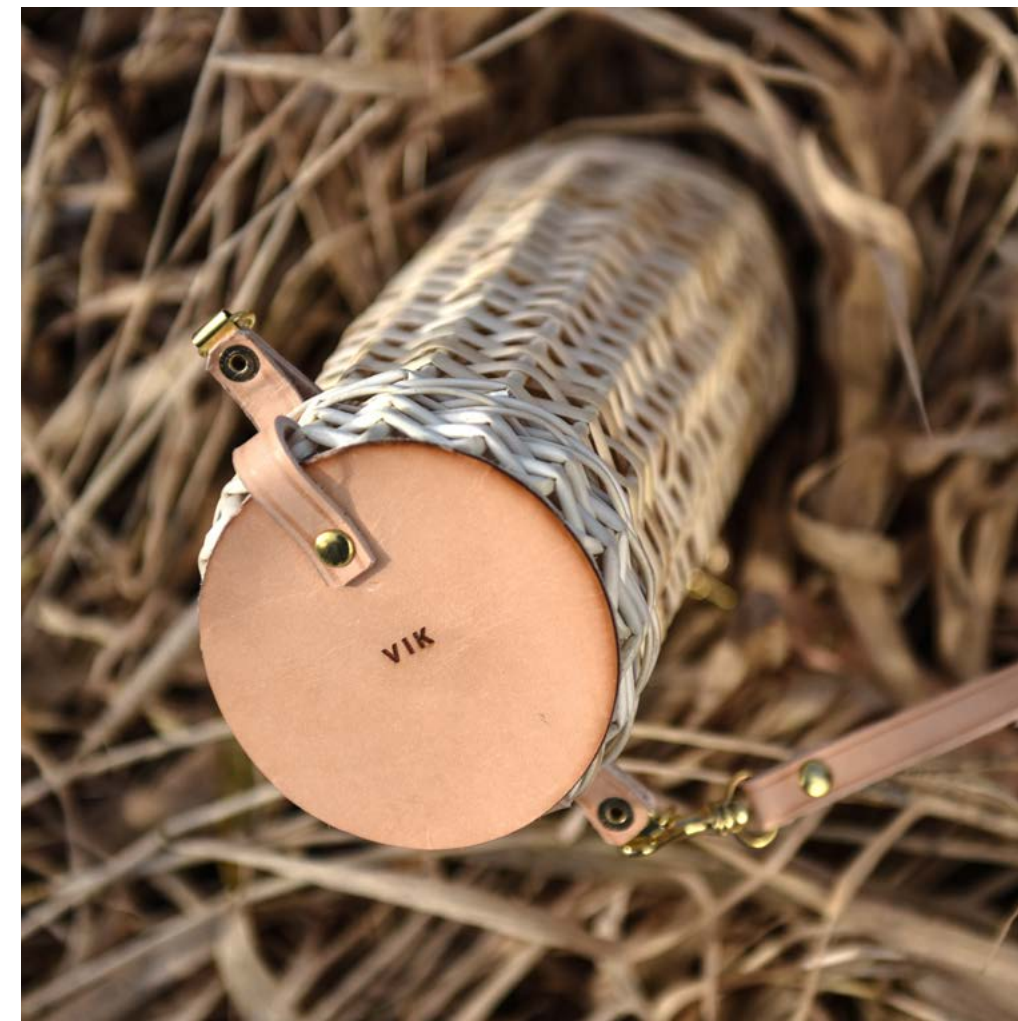

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Klaudia Kowalczyk —
plecaki Bocian i Czapa

Amelia Rams —
Torebka Vik

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Aleksandra Hajdon —
Kosze do przechowywania

Agata Łobaczuk —
Koszyki na owoce

Warsztaty nr 5

**—
Warsztaty szycia
słomy – mistrz
Stanisław Kołodziej
z Wolicy koło Lublina,
warsztaty na Zamku
Cieszyn, temat: „Trady-
cyjny materiał –
współczesne
wzornictwo”,
marzec 2017**

Warsztaty nr 5 — opis

Uczestniczki:

Paulina Boryczko
Julia Kurowska
Aleksandra Kwiatkowska
Natalia Merchut,
Klaudia Kowalczyk
oraz uczestniczki Programu Erasmus:
Jana Lukčová
Veronika Trnková

Prowadząca:

dr Anna Szwaja

Organizator:

Serfenta – Anna Krężelok, Paulina Adamska-
-Malesza
Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie

Mistrz:

Stanisław Kołodziej

Warsztaty szycia słomy – mistrz Stanisław Kołodziej z Wolicy koło Lublina, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Tradycyjny materiał – współczesne wzornictwo”, marzec 2017

Ostatnimi warsztatami z cyklu plecionkarskiego były warsztaty szycia słomy pod okiem mistrza Stanisława Kołodzieja z Wolicy koło Lublina. Zajęcia trwały trzy dni i miały miejsce na Zamku Cieszyn w marcu 2017 roku. Partnerem w organizacji warsztatów, tak jak poprzednio, było Stowarzyszenie Serfenta, a projekt był współfinansowany ze środków Miasta Cieszyna oraz budżetu Samorządu Województwa Śląskiego i funkcjonował pod hasłem „Żdźbło design”. Paulina Adamska przygotowała dla nas również wykłady poświęcone plecionkarstwu z uwzględnieniem techniki szycia słomy. Technika ta polega na skręcaniu słomkowych wiązek i ich warstwowym zszywaniu wiklinowymi taśmami za pomocą specjalnej płaskiej igły. Studenci podczas warsztatów zaznajamiali się z techniką i właściwościami materiału, a także z tajnikami jego pozyskiwania. Okazuje się, że nie każda słoma jest nadaje się do wykorzystania w szyciu. Musi to być wcześniej, około czerwca, ścięte kosą żyto. W przebiegu warsztatów uwzględniono także elementy procesu projektowego, aby wygenerować i zweryfikować wstępne pomysły. Kolejny etap, jak poprzednio, miał miejsce już podczas zajęć z projektowania alternatywnego. Do wykonania modeli funkcjonalnych zakupiliśmy dodatkową ilość słomy żytniej, a studenci własnoręcznie wyplatali elementy swoich projektów, dbając o racjonalne wykorzystanie materiału, aby projekty były adekwatne do specyficznych własności materiału, takich jak termoizolacyjność.

Warsztaty nr 5 – dokumentacja

Warsztaty z mistrzem szycia słomy Panem Stanisławem Kołodziejem,
współpraca Paulina Adamska-Malesza z Serfenta, Cieszyn

fot. Anna Szwaja

Warsztaty z mistrzem szycia słomy Panem Stanisławem Kołodziejem,
współpraca Paulina Adamska-Malesza z Serfenta, Cieszyn

fot. Rafał Soliński

fot. Anna Szwaja

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Klaudia Kowalczyk —
Koszatka – kosz do wyrażania
drożdżowego ciasta

Natalia Merchut —
Szyte, plecaki z matą do siedzenia

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Veronika Trnková —
Slamdálky, obuwie

Jana Luková —
Slamenky, kosze na owoce
i warzywa

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Aleksandra Kwiatkowska —
siedzisko PUFF

Julia Kurowska —
maty izolujące PUPI

Wystawy związane z warsztatami nr 3, 4, 5

Uczestnicy:

Klaudia Kowalczyk
Ada Paśkiewicz
Kinga Krężel
Małgorzata Małysiak
Ola Polek
Klaudia Kowalczyk
Ola Hajdon
Kinga Košťka
Magdalena Maćh
Agata Łobaczuk
Amelia Rams
Jana Lukčová
Veronika Trnková
Julia Kurowska
Paulina Boryczko
Ola Kwiatkowska
Klaudia Kowalczyk
Natalia Merchut

Kurator:

dr Anna Szwaja

Współpraca:

Stowarzyszenie Serfenta

Projekt wystawy,

plansz i materiałów promocyjnych:

dr Anna Szwaja

Projekt logo wystawy, rysunek na plakacie

nr 1:

Piotr Hojda

Projekt strony internetowej do wystawy,

rysunek na plakacie nr 2:

Klaudia Kowalczyk

Publikacja efektów pracy studentów na wystawach:

1. „Sploty na fali” na Gdynia Design Days, lipiec 2017

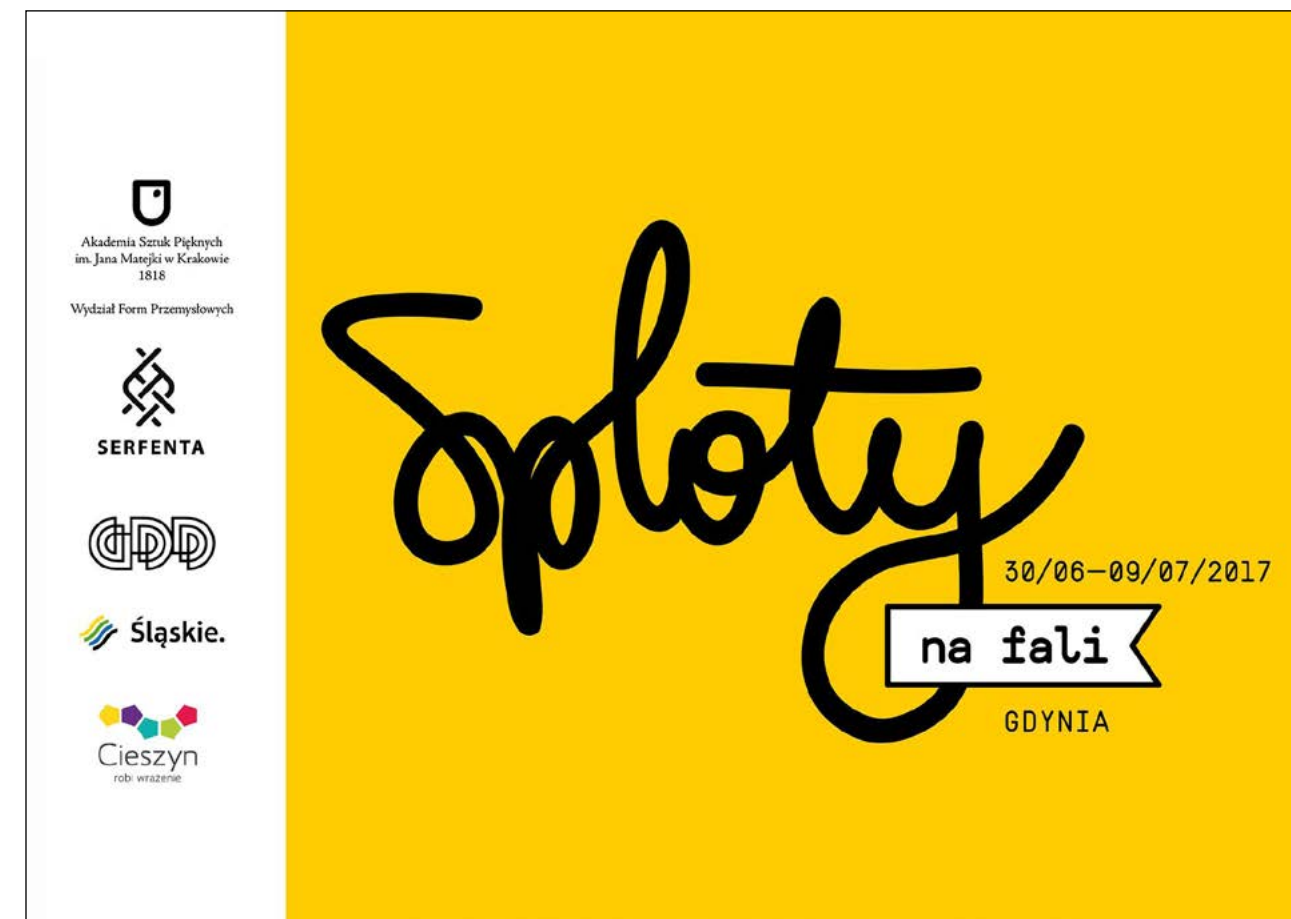

2. „Sploty na fali” w Zamku Cieszyn, wrzesień 2017

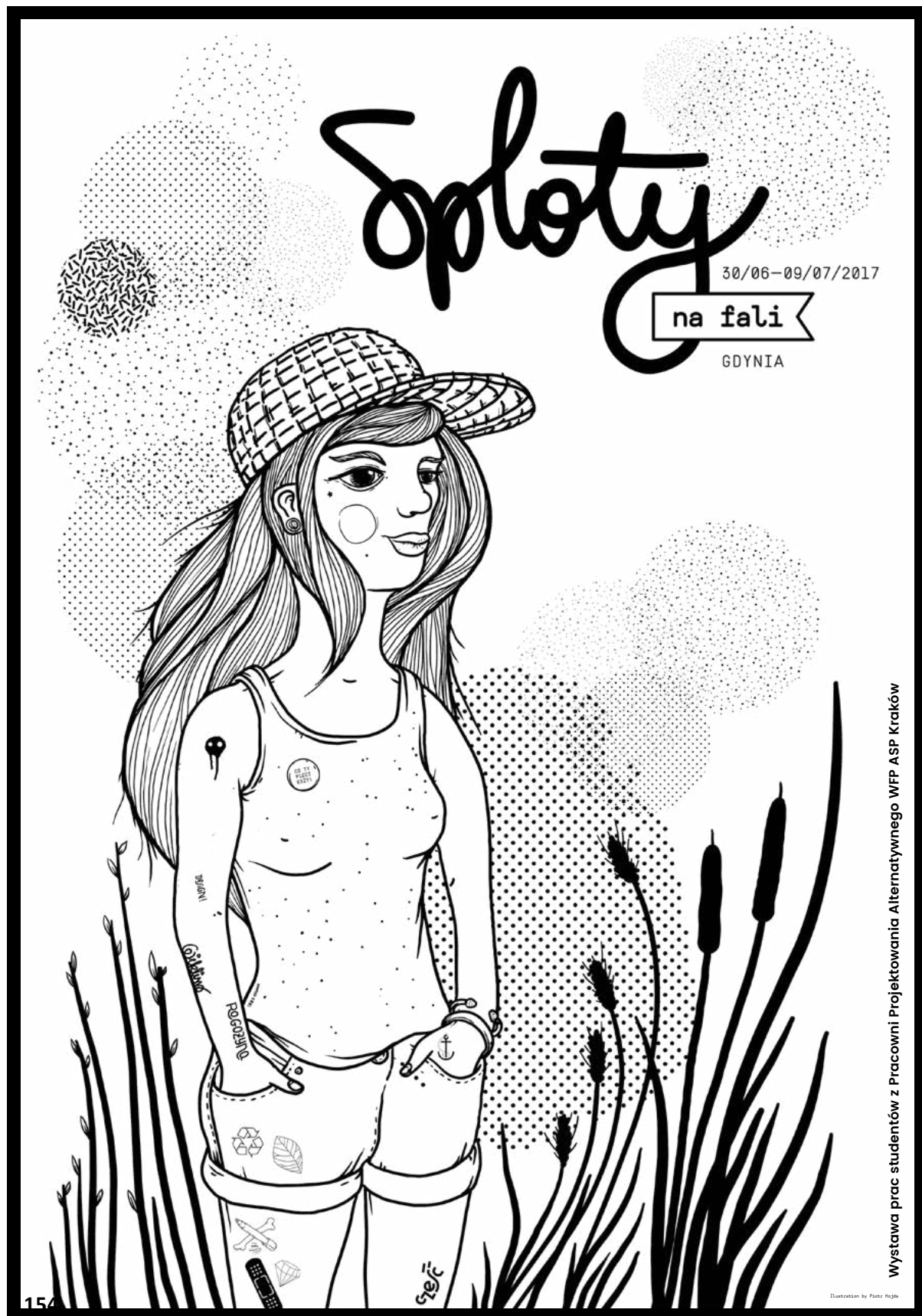

Wystawa – dokumentacja

„Sploty na fali” na Gdynia Design Days, lipiec 2017

Plakat do wystawy „Sploty na fali” na Gdynia Design Days, autor rysunku: Piotr Hojda

Montaż wystawy „Sploty na fali”

fot. Anna Szwaja

Warsztaty nr 6

**Warsztaty projektowe
oparte na rzemiośle
nepalskim, w ramach
prac dyplomowych,
Nepal, listopad 2017**

Warsztaty nr 6 — opis

Uczestnicy:

Kinga Košťka
Marianna Konieczna
Michał Maciukiewicz

Prowadzący:

dr Anna Szwaja
Krzysztof Bogomaz
dr hab Andrzej Śmiątek

Organizator:

Meander Nepal (wcześniej Ethiquette)
Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie

Warsztaty projektowe oparte na rzemiośle nepalskim, w ramach prac dyplomowych, Nepal, listopad 2017

Meander Nepal (wcześniej Ethiquette) inicjatywa małżeństwa Karoliny Osterczuk i Dominika Różańskiego, którzy po półrocznej podróży przez Azję postanowili po powrocie do Polski nawiązać współpracę z Nepalczykami, aby w ten sposób poprawić, choć w niewielkim stopniu, warunki życia tamtejszych rzemieślników poprzez promocję ich tradycyjnego tkactwa w Europie. Zaprosili oni wybraną grupę studentów i prowadzących do współpracy. W tej grupie znalazłam się ja jako prowadząca dyplomy dwóch studentek – Kingi Kostki i Marianny Koniecznej. Dodatkowymi osobami byli Krzysztof Bogomaz, prowadzący Pracownia Projektowania Produktu na naszym Wydziale, oraz dyplomant tej Pracowni Michał Maciukiewicz. Pierwszym etapem naszej pracy było zorganizowanie wyjazdu grupy pod przewodnictwem Karoliny Osterczuk do Nepalu. Plan wyjazdu prowadził szlakiem tamtejszego rzemiosła i skupiał się wokół tkactwa. Wyjechaliśmy 1 listopada 2017 roku na 17 dni, a w czasie podróży staraliśmy się poznać cały proces powstawania tkaniny i w konsekwencji konkretnych produktów, takich jak ubrania i akcesoria. Dowiadaliśmy się o pozyskiwaniu roślin takich jak pokrzywa czy konopie, przygotowywaniu nici, tkaniu, farbowaniu, praniu, aż do szycia konkretnych produktów w szwalni i sprzedaży w sklepach na Thamelu – turystycznej dzielnicy Katmandu. Zwiedziliśmy też kilka manufaktur produkujących buty, głównie nawiązujące do znanych marek, żadne nie były sygnowane nepalskim rodowodem. Obserwacja całego łańcucha produkcyjnego pozwala wyciągnąć wiele wniosków, wspierających dalszą pracę. Podczas podróży i odwiedzin poszczególnych minifabryczek i manufaktur, poznawaliśmy ich strukturę i sposób funkcjonowania, oparty na federacjach i stowarzyszeniach wspierających pracowników, na przykład Sabah – organizacji społeczno-biznesowej utworzonej w 2015 roku i współpracującej z 270 kobietami. Organizacja prowadzi dla nich różnego rodzaju warsztaty, treningi i szkolenia celem przygotowania liderów w poszczególnych obszarach i dyscyplinach. Dotyczą one takich zajęć jak szycie, tkanie, robienie na drutach lub uprawa kawy. Mieliśmy także możliwość pobytu w Conscious Impact – to fundacja założona przez grupę Amerykanów, którzy

w 2015 roku, przebywając w Nepalu podczas trzęsienia ziemi, postanowili podjąć kroki, aby przeciwdziałać skutkom tego kataklizmu. Społeczność Conscious Impact zlokalizowana jest w górach, około 60 kilometrów od Katmandu. Orion Haas – założyciel Conscious Impact, wraz z innymi osobami zaangażowanymi w tę inicjatywę, opracowali alternatywną metodę produkcji cegieł, dużo bardziej ekologiczną i jednocześnie dającą dużo wytrzymalszy produkt. Obecnie testują oni nowe rozwiązania, aby poza cegłami z ubitego w szalunkach piasku, gliny i cementu móc zaoferować mieszkańcom wioski również inne metody budowy, odporne na wstrząsy, a tym samym umożliwiające przeżycie w razie zagrożenia.

Nasza praca warsztatowa podczas wyjazdu polegała na poznawaniu rzemiosła, opracowaniu dodatkowej analizy, wyciąganiu na bieżąco wniosków, formułowaniu wstępnych założeń oraz przeprowadzaniu „burzy mózgów” w celu wygenerowania wstępnych pomysłów. Po powrocie do Polski, już podczas zajęć dyplomowych, włączyliśmy wszystkie wyjazdowe doświadczenia do procesu projektowego, mającego swój finał w postaci zrealizowanych i obronionych prac dyplomowych.

Cel realizowanej przez nas pracy najlepiej oddają słowa Kingi Kostki zawarte w jej pracy teoretycznej pod tytułem „Konflikt i spotkanie kultur: Polska – Nepal. Wokół inicjatywy Ethiquette”:

„Celem naszego wyjazdu do Nepalu było poznanie tamtejszych tradycyjnie wytwarzanych tkanin oraz ich procesu produkcyjnego, aby promować to rzemiosło w Europie poprzez produkt. Jednak po kilku tygodniach odwiedzania lokalnych manufaktur i przedsiębiorstw zauważyliśmy wiele innych istotnych aspektów, które można poruszyć poprzez nasz projekt.

Jednym z nich jest uwrażliwienie Nepalczyków na ich własną kulturę. Kraj ten ma bardzo bogatą historię i tradycję, a tkaniny pochodzące stamtąd są jej częścią, charakterystyczną dla tamtejszej kultury. Wykonywane od pokoleń przez kobiety, niosą wartość nie tylko ręcznej pracy, ale też historii całych rodzin. Jest to wartość, która w Nepalu nie jest niczym cennym, gdyż stanowi element tamtejszej codzienności. Zaś ręczna praca nie jest wartością, lecz koniecznością dla kraju, który nie posiada własnego przemysłu. Wydaje się więc, że przez działanie, jakim jest promocja tego rękodzieła w Europie, możliwe jest wzbudzenie w Nepalczykach szacunku do ich własnego wytwórstwa. [...] Nie chodzi o samą pomoc krajom najbardziej zagrożonym, bo te często nie potrzebują wcale naszej pomocy. Chodzi raczej o zrównoważone projektowanie i racjonalne gospo-

darowanie dobrami, które posiadamy oraz uświadomienie tego, co dzieje się po drugiej stronie łańcucha konsumpcjonizmu – na Dalekim Wschodzie.

Kolejny aspekt, który w tym projekcie jest szczególnie dla mnie istotny, to edukacja. Zarówno nas samych – zachodnich »oświeconych« – projektantów, mających wpływ na dalszy kierunek rozwoju konsumpcjonizmu, ale i Nepalczyków. Dostrzegli już oni zachodnie „dobra” jednak nie wiedzą jeszcze jak je wykorzystać na swoją korzyść, a nie zgubę. Poruszenie tego problemu wymaga dużej wrażliwości. Chodzi bowiem o to, aby naszą ingerencją nie zniszczyć kultury, społeczeństwa i całego dobra, jakie w nim tkwi. Jednocześnie nasze działanie musi być delikatne, dyskretne, ale przede wszystkim pozostające w zgodzie z samymi Nepalczykami. Pokazujące problemy tego kraju, ale i cały jego potencjał i wartość”. Doświadczenia wyjazdowe studentów i te z pracy nad dyplomem, mają swoją kontynuację poprzez współpracę z Karoliną Osterczuk i Dominikiem Różańskim.

Warsztaty nr 6 — dokumentacja

Manufaktura tkacka – fabryka Santosha Kharkiego na północy Katmandu

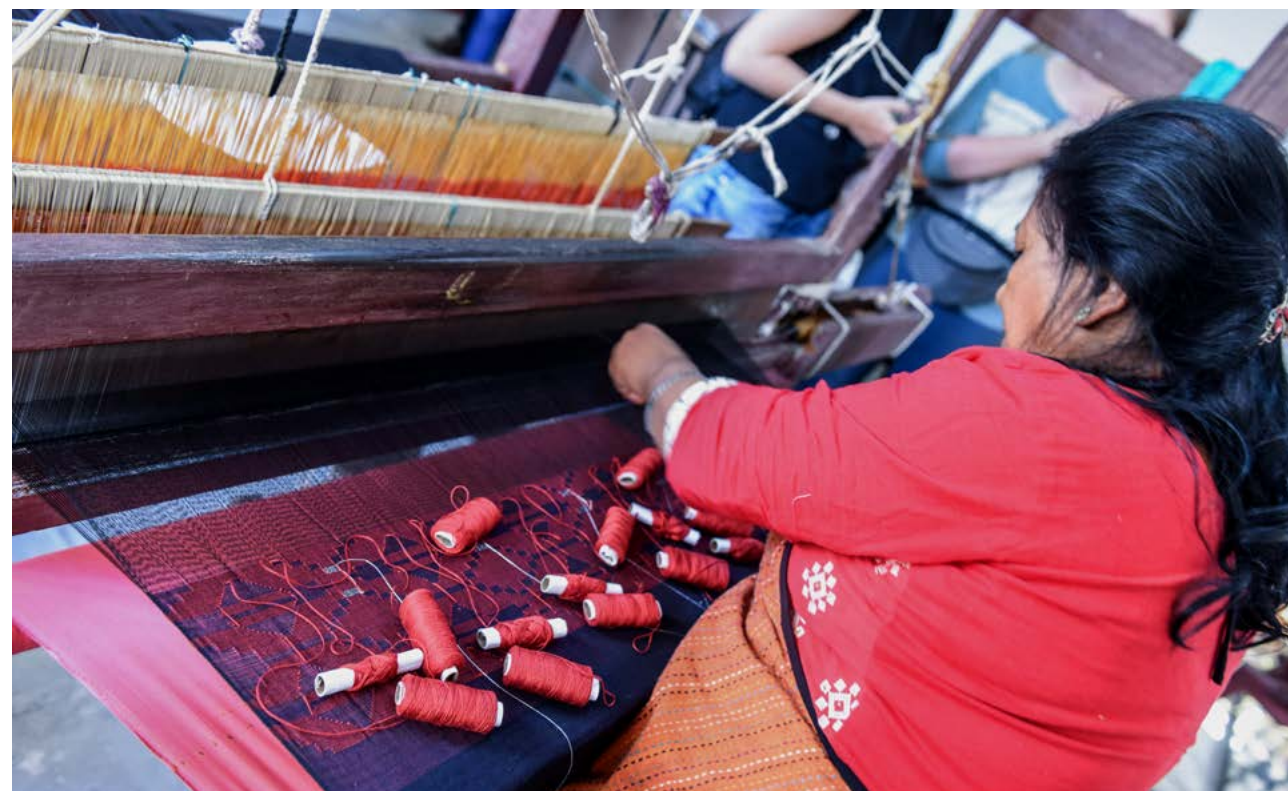
fot. Anna Szwaja

Sklep Santosha Kharkiego na Thamelu w Katmandu, typowy asortyment w sklepach dla turystów

fot. Anna Szwaja

Maszynowa wytwórnia tkanin i tekstyliów
Nitya Traditional Tex

Farbiarnia w Katmandu

fot. Anna Szwaja

wytwórnia nici do dywanów Shyama w Katmandu

Fabryki butów: Citizen Footwear, Machhegaun, Run Shoes w Katmandu

fot. Anna Szwaja

Spotkanie w amerykańskiej organizacji pozarządowej Conscious Impact w Takure

Spotkanie z prezydentem lokalnego oddziału FNCSI, Parbat

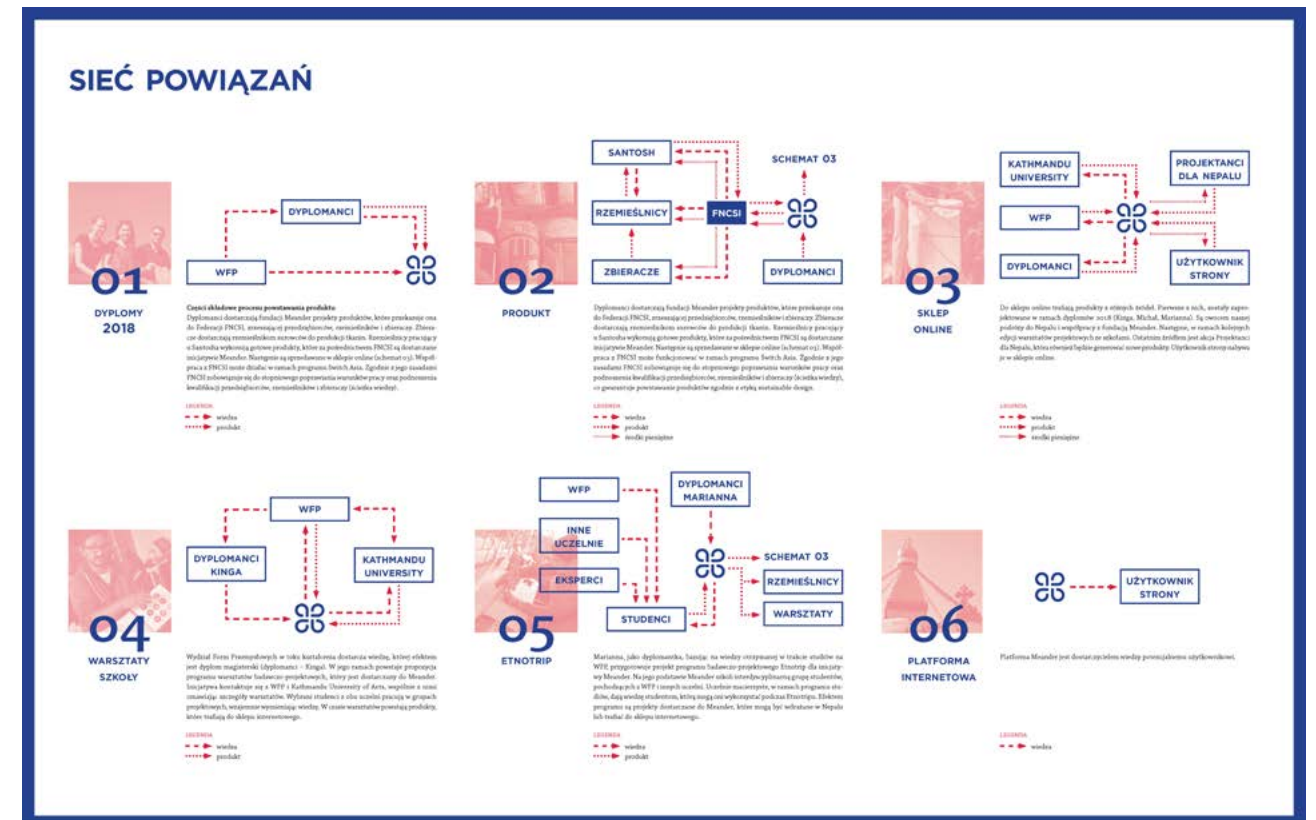
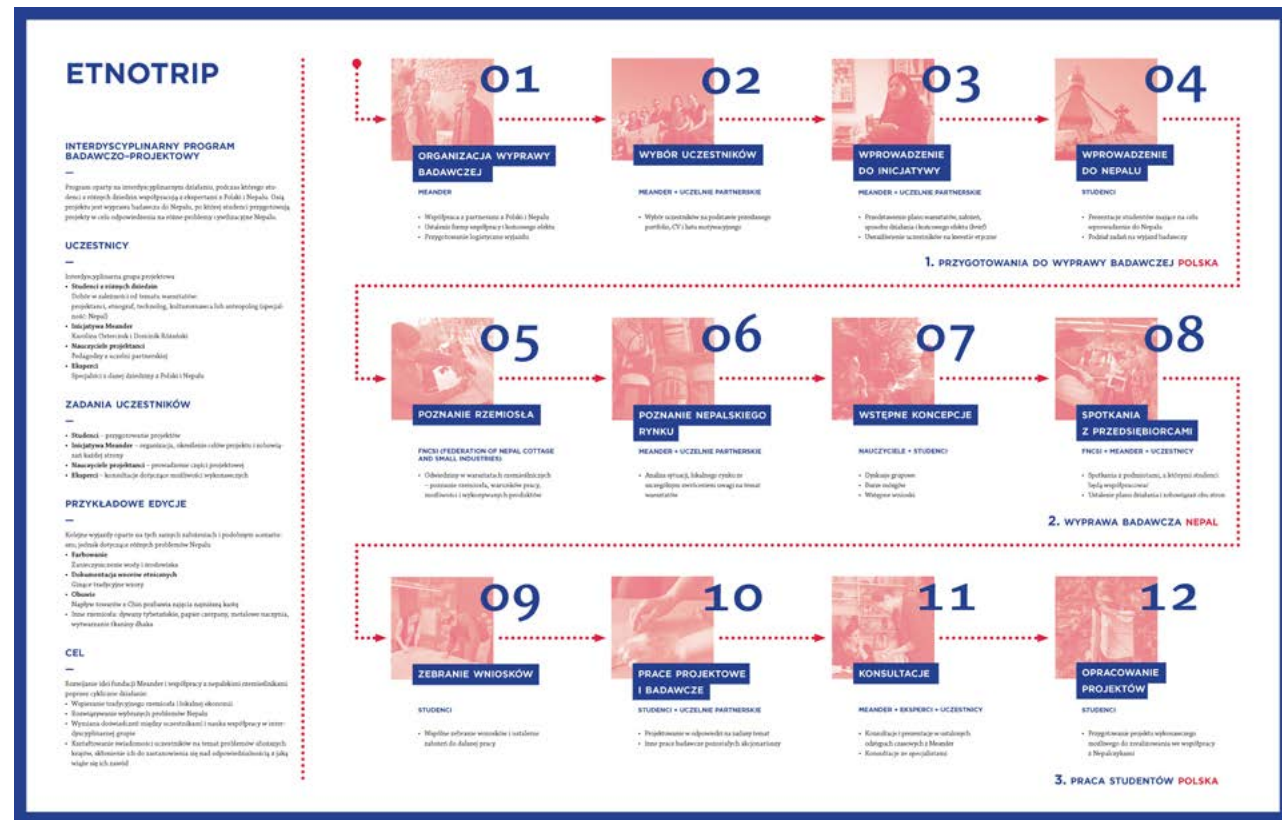
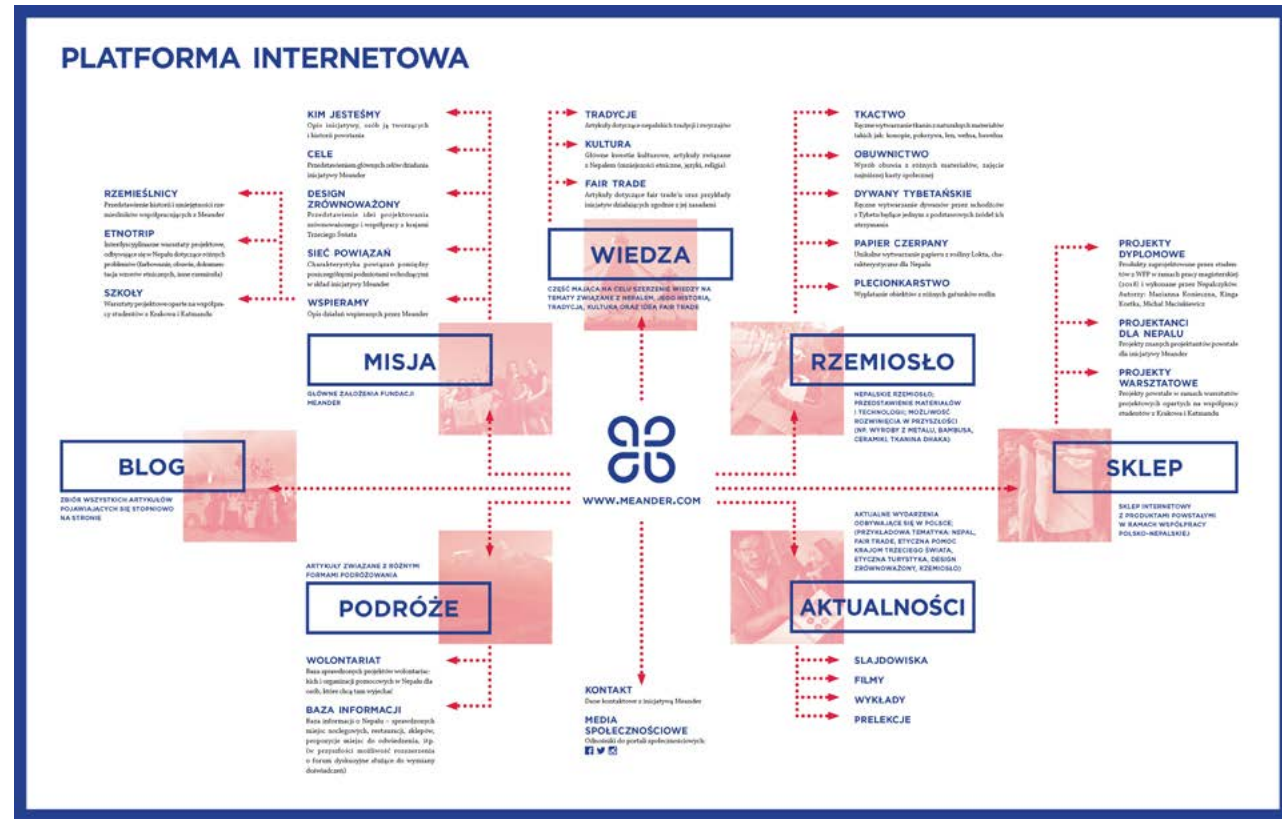
fot. Anna Szwaja

Efekty pracy dyplomowej studentów, Marianna Konieczna
Nepal — design zrównoważony. Rewelacja tradycyjnego rzemiosła

Warsztaty nr 7

**Warsztaty z zabawki
ludowej – Mateusz Ni-
wiński, warsztaty
w Stowarzyszeniu Aka-
demia Łucznicza, te-
mat: „Co cieszy
projektanta. 01”,
październik 2017**

Warsztaty nr 7 — opis

Uczestnicy:

Marek Pawłowicz
Anna Pielesz
Sonia Kalandyk
Dominik Kłóś

Prowadzący:

dr Anna Szwaja
dr Stanisław Półtorak

Organizator:

Stowarzyszenie Akademia Łucznicza
Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie

Miistrz:

Mateusz Niwiński

Warsztaty z zabawki ludowej – Mateusz Niwiński, warsztaty w Stowarzyszeniu Akademia Łucznicza, temat: „Co cieszy projektanta. 01”, październik 2017

Zimowy semestr 2017/2018 w Pracowni Projektowania Alternatywnego, oparty był na innym rzemiośle – zabawkarstwie ludowym. Temat wydany w pracowni brzmiał „Co cieszy projektanta” – studenci, inspirując się ludowością mieli zaproponować współczesną pamiątkę z Wydziału Form Przemysłowych. Temat trafił do dwóch grup studentów. Pierwsze warsztaty udało się zorganizować w Stowarzyszeniu Akademia Łucznicza pod okiem Mateusza Niwińskiego. Przez kilka dni wykonywaliśmy obiekty inspirowane zabawkami ludowymi, oparte na prostych mechanizmach i dawnych technikach wykonania.

Tu przytoczę opis warsztatów ze strony Stowarzyszenia Akademia Łucznicza:

„Na kurs zapraszamy zarówno majsterkowiczów jak i instruktorów, wychowawców i animatorów kultury, prowadzących lub chcących prowadzić zajęcia z młodzieżą i osobami niepełnosprawnymi. Pomysł, sięgnięcie do klasycznych form zabawek drewnianych, w dobie wielkoprzemysłowej produkcji i nadmiarze wymyślonych rodzajów współczesnych zabawek może dziwić. Bawiąc, uczyć, wychowywać w myśl tej zasady własnoręczne wykonanie zabawki przez młodego człowieka nie dość, że może sprawić wiele radości, daje możliwość rozwinięcia podstawowych umiejętności majsterkowania, a zarazem może być ciekawą lekcją tradycji.

Zaskakujące nawiązania, nieskomplikowane, sprytne mechanizmy, prostota formy, charakterystyczna estetyka określają polską drewnianą zabawkę tradycyjną. Drewno, dawniej najtańszy i najłatwiej dostępny surowiec, służyło do wytwarzania zabawek tanich, ogólnodostępnych, lecz niepowtarzalnie ukształtowanych ręką twórcy i naznaczonych piętnem jego wyobraźni i estetyki. W czasach niedostatku te zabawki uczyły o świecie, naśladując często elementy świata dorosłych, poprzez swą niedookreśloną czasem formę rozbudzały wyobraźnię dzieci. Współcześnie, w dobie zainteresowania tym, co naturalne i proste, mogą one być źródłem nowych inspiracji. W programie:

1. Prezentacja na temat archaicznych form zabawek i zabawkarstwa ludowego na obszarze Polski, charakterystyka zjawiska zabawki tradycyjnej. Typowe motywy i formy polskich zabawek tradycyjnych

2. Wstęp na temat rodzajów i właściwości drewna oraz sposobów jego kształtowania
3. Organizacja pracowni oraz zasady bezpiecznej pracy
4. Poznanie i nauka obsługi ręcznych narzędzi do obróbki drewna (strug, ośnik, dłuto „kobyłka”, stół stolarski)
5. Obsługa prostych urządzeń elektrycznych do obróbki drewna (tokarnia, wyrzynarka, wiertarka stołowa)
6. Wykonanie od podstaw 7 zabawek opartych o klasyczne wzory, w tym zabawek ruchomych
7. Wykonanie pracy zaliczeniowej
8. Sposoby wykańczania oraz ozdabiania zabawek drewnianych (...)

W piątym dniu kursu, po kolacji, organizujemy wystawę wykonanych prac i uroczyste wręczenie dyplomów”.

Kurs był zakończony wydaniem uczestnikom certyfikatu, wystawianego na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 stycznia 2012 roku w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. Nr 256, poz. 2572). Dyplomy zaświadczają o podniesieniu kwalifikacji zawodowych kursanta w dziedzinie rzemiosła artystycznego i uprawniają do samodzielnego prowadzenia pracowni rękodzieła artystycznego.

Warsztaty w Łucznicy były fantastycznym czasem spędzonym w stolarni w atmosferze pracy i wzajemnego inspirowania się. Oprócz wykonania tradycyjnych zabawek mieliśmy czas na projektowanie i wykonanie wymyślonych przez nas obiektów. Po powrocie z warsztatów studenci wypracowali własne dzieła przy jednoczesnej realizacji procesu projektowego. Ten etap pracy miałam przyjemność współprowadzić z dr. Stanisławem Półtorakiem, zapewniającym wsparcie studentom podczas mojej nieobecności w związku z wyjazdem na warsztaty do Nepalu.

Warsztaty nr 7 – dokumentacja

fot. Anna Szwaja

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Marek Pawłowicz —
Trochhautko, organizery na biurko

Dominik Kłóś —
Bączki WFP

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Anna Pielesz —
Przemysław i Przemysława

Sonia Kalandyk —
Pan Dedlajn, kalendarz

Warsztaty nr 8

—
**Warsztaty z zabawki
ludowej –
Krzysztof Balcer,
warsztaty w Gminnym
Ośrodku w Stryszawie,
temat: „Co cieszy
projektanta. 02”,
grudzień 2017**

Warsztaty nr 8 — opis

Uczestnicy:

Wioletta Bogunia
Patryk Kurczab
Ewelina Lekka
Natalia Merdhut
Paulina Morawa

Prowadząca:

dr Anna Szwaja

Organizator:

Gminny Ośrodek Kultury Stryszawa
Wydział Form Przemysłowych ASP w Krakowie

Mistrz:

Krzysztof Balcer

Warsztaty z zabawki ludowej – Krzysztof Balcer, warsztaty w Gminnym Ośrodku w Stryszawie, temat: „Co cieszy projektanta. 02”, grudzień 2017

Kolejna grupa studentów, która wybrała Pracownię Projektowania Alternatywnego w drugiej połowie semestru zimowego odbyła krótkie, jednodniowe warsztaty w Gminnym Ośrodku Kultury w Stryszawie (Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej). Stryszawa jest jednym z bardziej znanych ośrodków zabawkarskich w Polsce, a ich zabawkarstwo jest na Krajowej Liście Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Nasz kontakt z tamtejszą kulturą zaczęliśmy od wizyty w Muzeum Zabawki Regionalnej w Gminnym Ośrodku Kultury w Stryszawie i wysłuchaniu wykładu dyrektora Ośrodka Renaty Chudzik. W ramach warsztatów umożliwiono nam spotkanie z twórcą zabawek Krzysztofem Balcerem, pod którego okiem strugaliśmy charakterystyczne dla regionu drewniane „ptoszki” i koniki. Mogliśmy także spróbować malowania drewnianych obiektów według stryszawskich wzorów.

Kolejny etap pracy prowadzony był już podczas zajęć. Wspieraliśmy się podczas analizy dorobkiem Warsztatów Krakowskich jako spadkobiercy idei i miejsca.

Rezultatem tych działań były obiekty, które nawiązywały do zabawek ludowych, w tym tych wykonywanych w Warsztatach Krakowskich, ale wizualnie współczesne i funkcjonalne.

Podobnie jak w poprzednich przykładach realizowanych tematów, studenci mieli możliwość takiego opracowania technologii, aby móc we własnym zakresie uruchomić wytwarzanie obiektów w niewielkiej skali i tym samym mieć możliwość samodzielnego działania, z czego niektórzy skorzystali. Przykładem może być praca Pauliny Morawy „Bączek”. Zabawka to wsparcie dla projektanta w codziennej pracy twórczej. Drewniany bączek dzięki swojej formie zawsze spada na jedną z dwóch stron, pomagając w podejmowaniu decyzji projektowych. Wylosowana odpowiedź jest możliwa do rozróżnienia dzięki barwnym oznaczeniom. Natomiast jego forma inspirowana jest toczonymi zabawkami z Warsztatów Krakowskich. Każdy z bączków nosi imię znanego projektanta ze stowarzyszenia – Zosia, Wojtek i Józek. Jest to początek kolekcji, która poprzez dobór kolejnych barw i łączenie ich z czernią lub bielą może rozwinąć się w zbiór wszystkich założycieli znanej krakowskiej grupy artystycznej. Ponadto każdą z zabawek uzupełnia krótka notka biograficzna

artystów, promując ich twórczości w społeczności projektantów i stanowiąc ciekawą pamiątkę z Wydziału Form Przemysłowych. Praca ta została zakupiona przez organizatorów festiwalu „Sztuka do rzeczy – design w Krakowie”, organizowanego w Krakowie w dniach od 16 listopada do 2 grudnia 2018 roku, jako obiekt promocyjny. Produkcją 200 zabawek zajęła się sama autorka przy wsparciu Dominika Kłósia.

Warsztaty nr 8 – dokumentacja

fot. Anna Szwaja

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Paulina Morawa —
bączki Zosia, Wojtek i Józek

Ewelina Lekka —
Ptoszki, haczyki z magnesami

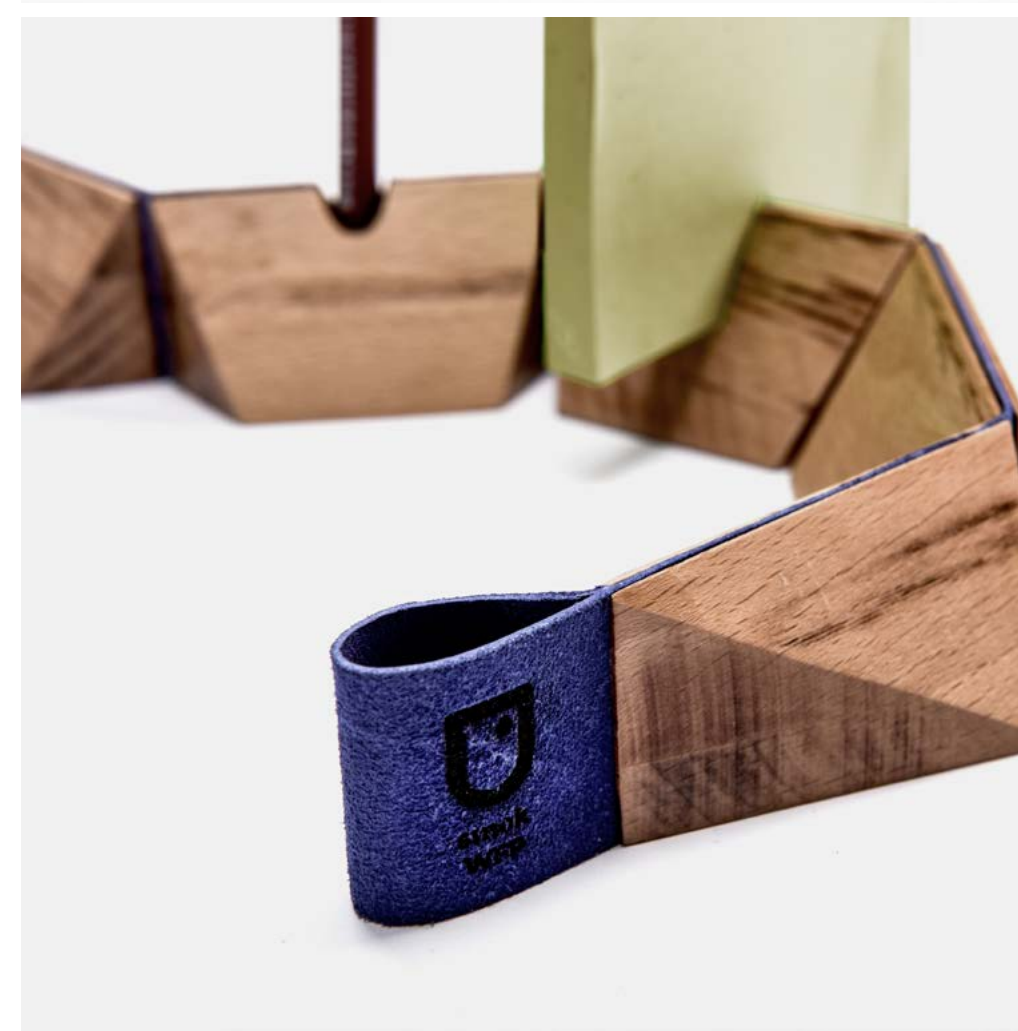

EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Patryk Kurczab —
Zmora, zestaw magnesów

Wioletta Bogunia —
Smok WFP, organizer

Wystawy związane z warsztatami nr 7 i 8

Uczestnicy:

Wioletta Bogunia
Sonia Kalandyk
Dominik Klóś
Patryk Kurczab
Ewelina Lekka
Natalia Merchut
Paulina Morawa
Marek Pawłowicz
Anna Pieles.

Kurator:

dr Anna Szwaja

Publikacja efektów pracy studentów na wystawach:

„Co cieszy projektanta” w Gminnym Ośrodku Kultury w Stryżawie z okazji 22. Dnia Zabawki Ludowej, czerwiec 2018

Anna Obwoja

Title of achievement

“The concept of the original educational program in the field of alternative design. Program based on activation, problem and practical methods“

Description of the indicated achievement

- 4.1 Subject of the study
- 4.2 Alternative Design Studio at the Faculty of Industrial Design of the Academy of Fine Arts in Krakow – an idea
- 4.3 Description and documentation of the indicated achievement

4.1. Subject of the study

The subject of this study is related to the continuation of the doctoral thesis. It was a publication project documenting the work of the Alternative Design studio established in 1983, at the Department of Industrial Forms of the Academy of Fine Arts Jan Matejko in Krakow.

Since 2004 I have been working at the Department of Industrial Forms at the Academy of Fine Arts in Krakow, where I was the assistant of Professor Mieczysław Górowski in the Alternative Design Studio until 2009, when after the professor's departure the studio was incorporated into the structure of the Department of Design Methodology headed by prof. Maria Dziedzic. Since then, I have gradually begun to shape my own path of development of the studio, not forgetting the ideas that have been building the program since the beginning of its establishment in 1983. I tried, however, to give it a character that in a way resulted from my interests, character and worldview. But above all, I tried to feel the pulse of the present, to adapt the program to current realities and needs. However, the changing reality still has an impact on what was initiated by Professor Mieczysław Górowski. Despite the emerging trends in design, the emerging and disappearing “fashion” for being inspired by folklore, the idea behind the studio is still valid, it does not yield to changing tendencies. This is a consequence of the fact that in our opinion, folk inspiration is not limited to superficial treatments. In studies on folk culture, which is the basis in every project, we reach for its deepest registers, avoiding the alluring superficiality, so often used in the current called “ethnodesign”. I try to avoid this term, precisely because of the superficiality often shown under this banner, when folk inspiration ends with the transfer of a decorative motif onto useful objects.

For several years I have been using a special method in conducting classes, based on engaging craftsmen to work together with students. Several years of consistent application of this approach resulted in a number of exhibitions, publications and implementations, which convinced me of the correctness of this tactic. Also the originality of the created program, compared to other didactic units of this type in the country, seems worth describing.

The didactic method has thus become the subject of my study and has its publication in the form of organized workshops, exhibitions showing the effects of activities and often also implemented individual student projects. Selected workshops and their effects are presented in the album part of this study.

Before I present cases of specific actions in which I have included this method, I will describe its general nature and course, so as not to duplicate the general scheme for each example.

The subject of alternative design is available to first-year students of the graduate studies. Students have the opportunity to realise their Master's thesis in this studio.

During the academic year, the studio is selected for one semester. Study groups currently are not large, which facilitates the coordination of activities, especially if contact with the craftsman and organized workshops take place outside the Department and outside of Krakow. Currently, these are groups of 4-5 people. Issuing the topic is associated with an earlier selection of a specific craft, often such topics come from outside, for example, the first workshop “Opolski ETNOdizajn” from the side of the Cieszyn Castle or another plaiting workshops being a proposal of the Association of Serfenta.

I do my best to react to such crafts and choose such techniques that are disappearing, and which value is indisputable in building awareness and identity, so important in the era of unification. It is also a voice on the idea of balancing, opposing excessive production, succumbing to the temptation of excessive consumption. The low-series creations of the hands of craftsmen create an alternative to the industrial production of consumer goods that floods us and those creations may be a salvation for us. Of course we will not go back to the times before the industrial revolution, and we will not satisfy all the needs of the growing population with craftsmanship. But the reflection that should arise in young adepts of design art after such classes can be transferred to other fields of their activity, result in positive design decisions that take into account the problems of the modern world and are aimed at solving them.

I can not fail to quote the words of Andrzej Pawłowski, the founder of our faculty:

“It seems urgent, if not alarming, to whenever possible, in all areas of practical and scientific activity, and above all in designing, pay attention to yet another part of the activity, which is anticipating the effect. The effect should be understood not only as an accomplishment of the purpose, but also as consequences of action that may occur outside the goal of action”¹.

Also:

“Through creativity in the field of industrial forms we understand the creation of the most rational conditions for securing the biological and psychological existence of man and the development of culture in the conditions of industrial civilization, which dynamics is the cause of a dangerous imbalance between civilization and the culture of its use”².

Therefore, it is important to make students – future designers aware that every material creation brought to existence by them can cause many negative implications that may affect both the adverse impact on the environment and undesirable human consumption behaviors. It has a strong relationship with the ethics of the profession. The designer contributes indirectly to the increase in the consumption of material goods, thus shaping the consumer’s model. Currently, we do not buy in order to survive, but to

1 A. Pawłowski, The concept of industrial design, in the same, Initiations. On the art, design and education of designers, Department of Industrial Forms of the Academy of Fine Arts Jan Matejko in Cracow, Cracow 2001, p. 128.

2 A. Pawłowski, Aim and assumptions of the Department of Industrial Forms in the same, Inicjacje, dz. Cyt., P. 31.

satisfy emotional desires, in order to identify with a particular lifestyle and create our own identity. The imagination of designers is used by producers and traders to meet these new needs.³

Choosing a particular craft or technique is always associated with finding an expert in this field, preferably with a master degree, clearly inscribed in the concept of a craftsman. I managed to do it several times, giving a sense of uniqueness resulting from the experience of uniqueness. Master is a living carrier of tradition and culture, which conveys the secrets of technology, but thanks to many years of experience, he can also sketch the background and context of the profession. Finding such a person was associated with the prior contact with the appropriate association, bringing together the creators. This was the case with cooperation with the Association of Serfenta, which supports and surrounds the plaiters. This is important because some professions are very rare, for example, only a few people in Poland deal with weaving from the **BROADLEAF CATTAIL**, the masters have their years and have no successors who want to cultivate unprofitable crafts. Despite the returning “fashion” to plaited objects, no new artists appear. Associations like Serfenta try to counteract the degradation of crafts by launching special programs to support young students of plaiting art who are preparing to cultivate a given craft, but these are individual cases. Another of their activities is to enter disappearing crafts into the Unesco list. Unfortunately, weaved furniture, baskets or bags is now easier to bring in a container from China, where the products made from local materials (such as water hyacinth or seagrass) by low-paid employees are simply competitive prices.

Workshops on craft or technology are good to organize, if it is possible, outside the university, it is best to go to the place where the craftsman works to experience the context of the place, people, atmosphere. Often on such occasions we visit museums, open-air museums or visit other local artists. The organization of the workshops was not always possible in the master’s workplace, then our meetings were halfway. A few-day away workshop is also a fantastic integration factor, strengthens the bond between participants who often do not know each other. Alternative project classes are currently available for graduate students in the first winter semester, so people from different schools and environments meet there - these few days allow them to get to know each other.

I also try to organize the workshops after introducing students to the issues. They learn about the specifics of the studio and the nature of the classes. We build a schedule of classes divided into clear stages of work, to be able to estimate the time needed to accomplish the task.

The initial analysis carried out by the students allows them to prepare for the workshops in order to fully use the potential of the invited craftsman and to make as little doubt as possible during the subsequent work.

3 See. W. Sachs, in: AGI: Graphic Design since 1950, eds B. & E. Bos, Thames & Hudson, London 2007. p. 784.

Workshops with a given master consist in transferring the technique in its pure form, so that it is possible to interpret it later. Often, especially during away workshops, if they last at least three days, we manage to carry out a shortened project process and generate preliminary, very general ideas - so that the craftsman will verify the probability of execution of the project. This also speeds up the subsequent work already done at the Faculty.

In each class students use presentations (in PDF format) in which they capture the course of the design process and the necessary elements: understanding of the problem, preliminary assumptions, preliminary analysis, researching history, culture, contexts, related solutions, users, existing solutions. This stage requires students to search through online resources, library sources, and interviews with specialists. It is also the time when we visit the Ethnographic Museum in Krakow, which has always been a permanent point of our activities. It is a place to seek inspiration and deepen knowledge about the material and ceremonial culture of the ancestors. We also organize meetings with specialists in a given field, ethnographers, anthropologists, who help us understand the basis of a given cultural phenomenon. Based on the information collected during the analysis, conclusions are formulated and the project problem is precisely defined. The next step is an in-depth analysis of selected aspects of the project. Here again, the earlier elements from the preliminary analysis are repeated, but already very clearly defined, adapted to the path of the student's project development. After the conclusions from the in-depth analysis, we formulate project assumptions, which we try to group into the appropriate categories, starting from ideological, functional, through technical, technological, material, etc. The next step is generating the concept and choosing to implement the best. In the meantime, elements such as verification at each level, testing and modification are natural for the design process.

Most often, students implement their own projects in the target, learned technique, from its proper materials. The materials we obtain (we buy) often from learned craftsmen, which is not always easy, due to the uniqueness of the technique, the harvest of BROADLEAF CATTAIL is very difficult and requires great experience. Each idea takes the form of a ready product. Such action allows to discover many mistakes made at the concept stage.

Sometimes the implementation of projects takes place at additional workshops with the master. This was the case with wicker and workshops with Grzegorz Gordat. Additional two-day classes allowed students to create objects under the guidance of a specialist.

There were also cases of commissioning the execution of a given project to a craftsman. This was caused by the complexity of a given project or simply by the student's lower abilities. Creativity is not always synonymous with manual efficiency.

Here I have to write a few words about the requirements that apply to the creation of a given work. Using the given technique and material, I try to lead the students to use them honestly, wisely and simply, taking care of adequacy and rationality. The material must be used in accordance with its physical properties, taking into account the

advantages and disadvantages. The resulting objects should feature functionality and usability. Pedigree should reach tradition, be its interpretation. It should be a modern answer, adapted to the new recipient, with new needs.

All classes are closed by showing student's work at the end-of-year exhibition organized at the Faculty of Industrial Forms of the Academy of Fine Arts in Krakow at 9 Smolensk Street, opened on the first Sunday of June and lasting a week. We try to prepare the exhibition so that it is visually and substantially coherent. The homogeneous character of the exhibition is possible due to the fact that it focuses on a given craft or technique. The exhibition consists of modular boards and ready-made, working models made in the target technology and real scale. Photo documentation is prepared, properly arranged, and the presentation is always accompanied by the author of the project. This is an important factor from the point of view of the student's identification with his work. The boards have a fixed grid, allowing the presentation of a given work, as well as the designer himself, along with a short text explaining the idea of the project.

A few years of work at the Department of Industrial Forms, where during the courses I had the opportunity to use this method, showed in many examples its effectiveness. This mainly applies to the fact that thanks to it, students are prepared to find themselves in the real world outside the university, and gain the opportunity to run their own business or conduct workshops based on a given craft or technique. Uniqueness, acquired knowledge, access to craftsmen and materials gives more independence than industrial design, which requires more involved entities. On the occasion of describing specific examples of workshops, I will mention a few such cases, when the students used experience gained during the classes in the Alternative Design Workshop and succeeded in transforming it into their own small success.

Conducting classes in alternative design using this method has another aspect that is worth taking – this is the ideological legacy of the Krakow Workshops which had its headquarters in the building of the Industrial Forms Department at 9 Smolensk Street – a group of artists, creators and craftsmen whose activity began just before World War I and was strongly conditioned by independence strivings and patriotic attitudes, including acceptance as the main goal of giving the production a national character. A strong connection with the live rural crafts and folk art, in which the creative power of the nation was seen, the use of native traditions, the legacy of rural construction and handicraft was also associated with the poor industrialization of the country. Crafts were the only form of artistic ideas. The building and fueling elements of the vernacular tendencies were dynamically developing ethnographic studies, giving the opportunity to learn about old techniques. The theorists and artists from the Krakow workshop circle supported themselves with the works of Cyprian Kamil Norwid, then considered a precursor of modernist thought, who in *Promethidion* presented his concept of national art. In this treatise, he also spoke about folkism, which perfection results from simplicity, and called folk art “the salt of the earth” – according to Norwid, it is the most important component of nationality and cultural identity. It should also be added that the poet, whose life fell on the moment of

great changes, when the industry began to develop very dynamically, had great concerns about its excessive expansion and disruption of the position of crafts and fine arts. Industrial production threatened aesthetics and quality, cheap trash of doubtful visual and utility qualities was produced in large quantities. Norwid entered his fear of industry in *Promethidion*, where he spoke about industrial idolatry⁴. The formal assumptions that guided the Krakow Workshops were clearly formulated and had a functional character. You can quote the most important ones, which today should be a guideline for designers, because their message is still valid. One of the important issues, related to reaching for inspiration to the folk, was the departure from decorativeness, which was tried to be used deliberately or limited. It also happened that decorations were given up altogether. In the executed projects, people avoided applying folk patterns in a non-reflexive way so that they did not seem artificial and non-functional. For the creators of the Krakow Workshops, it was very important to strive for maximum functionality in craft of household utensils⁵. Care was also taken to use national materials, for example Polish wood in the furniture industry. It was emphasized how important is the sincerity of the material in interiors and furniture, therefore it was considered that the use of veneers or veneers and thick layers of varnish was inappropriate. Also the construction of the object should not be masked or camouflaged, because it can be the aesthetic value of a given thing.

The Krakow Workshops covered furniture, fabrics (rugs, jacquards), metal products, printing on fabric, embroidery, wall decoration, ceramics, bookbinding, graphics, toys, wooden accessories and sculpture in stone and wood. There were courses organized on which one could learn a given craft, war invalids could participate to prepare for life in new realities. Many courses were attended by children and women from villages near Krakow, learning techniques such as batik on fabrics and functional items. You can see here a fairly direct analogy to the activities of the Alternative Design Studio.

Conducting classes at the Alternative Design Studio, supported by workshops, is very close to me, I also conduct workshops on selected techniques myself. The workshops that I conducted included the learning of a given technique, often supported by elements of the design process. I am invited to the workshops by external institutions or organize them at the university, apart from didactic classes.

I will mention a few workshops outside of didactics at the Faculty of Industrial Forms:

1. Speaking at the conference and conducting workshops “Tourist souvenir from the region”, organized by the Municipal Cultural Center in Stalowa Wola and the Ignacy Wachowiak’s Association of Sympathizers of the Song and Dance Ensemble “Lasowiacy”. The workshops were conducted jointly with Anna Myczkowska-Szczerska in Stalowa Wola on September 25–26, 2010.

⁴ See. J. Krupiński, Norwid: “industrial idolatry”, annex to polemics (No) – dependence of design, “Things: about design” 1999, No. 2.

⁵ Translation: sprzętarstwo

2. Workshops on 2D design “Professional portfolio” under the program “Design your company’s success – innovative industrial design as an opportunity for Małopolska designers”. The series of workshops was conducted together with Piotr Hojda at the Faculty of Industrial Forms in 2013–2014.

3. Three-day design workshop “Souvenir from Krakow”, which aim was to obtain souvenir designs for the City Office of Krakow, commissioned by the Beautiful Things - Foundation for Development of the Industrial Form Department of the Academy of Fine Arts in Krakow. The workshops were conducted together with Piotr Hojda in Krakow in December 2015.

4. Project workshops on ecological toys. Workshops organized as part of Design – Business – Krakow at the Faculty of Industrial Forms in May 2015 were co-hosted by Piotr Hojda.

5. Workshops for children as part of the Discovery Academy of Creativity included designing their own monogram and its implementation using modern 3D techniques. The organizer of the program for 600 children from 110 partner primary schools in 19 cities from all over Poland was the Spring Association. The project was co-financed by the Ministry of Culture and National Heritage. Classes that took place in May 2016 were co-hosted by Piotr Hojda.

6. Workshops of traditional batik making on usable items for folk artists and craftsmen, including the basic design process and translation into modern utility needs. The organizers were the Workshops of Culture in Lublin – the Jagiellonian Fair. One day classes showing the possibilities of using the knowledge and knowledge gained by participants in the new design and creative industries in August 2017 was co-hosted by Elżbieta Wierdak.

7. The design of a series of three workshops for children and young people: “Batik utility objects”, “Design your own sign” and “Living toys” as part of the Summer School of Design. The project is implemented as part of the POWR.03.01.00-IP.08-00-UMO / 17 program, contract No. POWR.03.01.00-00-U168 / 17 of 07/08/2018, concluded with the National Center for Research and Development. Workshops were spread over 2019-2020. The “Batik making on useful items” workshops that were already carried out in March 2019 at the Faculty of Industrial Forms were co-conducted with doctor Piotr Hojda.

In conclusion, I would like to emphasize once again that all the examples cited in the scope of the didactic method developed in the Alternative Design Studio are an effort to encourage young people, future creators of material culture, to act in the field of design in a balanced way. This is a different approach than the one that talks about the balance in design for the industry. In this case, I try to pay attention to what is interesting and valuable in our culture, and what can be used as a starting point in design, thus making such activities original in comparison with others. Supporting oneself with the craft, especially the disappearing one, has its social aspect. I pay attention to what is invisible from a different perspective. Of course, we will not protect the entire craft from slow disappearance, we will not change the whole world and we will not satisfy all global needs, our activities take place on a micro scale, and their effects will probably be seen only from a time perspective.

Nevertheless, we believe in the sense of this work, and every positive signal we receive from outside motivates us to continue exploration in this direction.

4.2 Alternative Design Studio – idea⁶

Nowadays, ecological and social problems resulting from the progressing globalization and from the uncontrolled development of civilization and excessive consumption have forced us to pay more attention to the role of designers as co-creators of material culture. We began to reflect on the responsibility that rests on those who practice this profession, on the indirect but significant influence of design on the changing face of the world and consumer behaviour.

Balanced development is now one of the terms defining the entirety of human activities aimed at caring for the environment and responsible use of natural resources. This concept has also been transferred to the field of design as a sustainable design.

The concept of sustainability was introduced around 1700, it was done by Hans Carl von Carlowitz. He noticed the problem of overexploitation of the forest stand for the needs of the mining industry operating in Saxony. Tree felling was carried out in an uncontrolled manner, the forests did not have a chance to renew themselves. Carlowitz criticized these actions aimed at short-term profit and proposed a concept of sustainability in forestry – only so many trees could be felled, as can grow at the same time⁷.

In the 1980s, the ecological crisis forced a return to sustainable action, and the Brundtland Commission defined the term as follows: “At the current level of civilization, sustainable development is possible, it is a development in which the needs of the present generation can be met without diminishing the prospects of future generations satisfaction”⁸.

The indisputable dependence of design on environmental factors, natural resources as well as economic and social processes makes us refer to the idea of sustainability for project activities, which is now a very desired direction.

Sustainable design⁹, as a consequence of sustainable development, emphasizes the role of system-based activities, because everything is interrelated. It is not only about the

6 Information on the idea of the studio published in the dissertation and in the article for Arting 2015 <https://arting2015.flid.pl/>, supplemented

7 See. Sustainable design. Analysis of the influence of sustainable design on the increase of competitiveness of the Wielkopolska region on the European market, preparation of the analysis K. Laskowska, A. Adamczyk, P. Grobelny, Poznań 2009.

8 Quote in: *ibidem*.

9 Nowadays, this relatively new approach to design is still developing and, apart from sustainable design, there are many terms defining such design trends: ecodesign, green design, responsible design.

design of material objects, but about thinking that covers all other aspects of life, which in effect create a balanced model of life. Especially now such attitudes are necessary. Uncontrolled consumption requires a critical view from the designers.

Already in the 1980s Victor Papanek wrote about what is currently so important – about the new values that a designer should follow, about responsible design, standing in opposition to the so-called styling. You can quote his famous statement from the book *Design for the Real World*: “There are professions more harmful than industrial design, but only a very few”¹⁰.

Due to the fact that the responsible activities in the sphere of design are postulated, guidelines for his new social role have been formulated and refer to the contemporary reality, taking into account social, economic and economic phenomena. The most important of these tasks, resting both on the designers and recipients of the results of their activities, is a conscious and responsible functioning in the culture of mass production and increasing consumption, return to the roots and traditions, promoting, underlining and strengthening regional and national identity, environmentally-friendly design, taking into account such features as longevity, functionality, biodegradability.

Currently, many new models of life can be observed based on the awareness of the threats of civilization and economic crises. An example is life in line with the ideas of minimalism. This is not a new doctrine, because Diogenes of Synopa, who lived in the fourth century BC, proclaimed the need for freedom from material goods and self-sufficiency, and manifested this, including living in a barrel. Today, minimalism does not have to be limited to this barrel, but it can certainly protect against excessive consumption and pay attention to deeper value in life. You can quote here the words of Henry Thoreau, which are the motto of minimalists, “that man’s wealth is proportional to the number of things he can give up”¹¹.

The time when the material side of human existence begins to prevail over all others related to spirit and mind, is a great time for designers to take on new challenges, and finding areas for humanitarian project undertakings and guiding the good of the whole and the environment in which we live. It can be an alternative to the activities of pursuing purely consumer goals.

10 V. Papanek, *Design for the Real World: Human Ecology and Social Change*, trans. J. Holzman, Recto Verso, Łódź 2012, p. 9. In the original version (*Design for the Real World: Human Ecology and Social Change*, Academy Chicago Publishers, Chicago 1984): „There are professions more harmful than industrial design, but only a very few. [...] By creating whole new species of permanent garbage to clutter up the landscape, and by choosing materials and processes that pollute the air we breath, designers have become a dangerous breed. [...] In this age of mass production when everything must be planned and designed, design has become the most powerful tool with which man shapes his tools and environments (and, by extension, society andhimself). This demands high social and moral responsibility from the designer”.

11 Quote from: B. Chomętowska, *Diogenes enters the barrel*, “Przekrój” 2011, no. 49. In the original version: “ „[...] for a man is rich in proportion to the number of things which he can afford to let alone” (H.D. Thoreau, *Walden*, Yale University Press, New Haven and London 2004, p. 79).

The Alternative Design Studio was founded by Professor Mieczysław Górowski in 1983. The unique curriculum of the Laboratory emphasizes two aspects of design – an ecological theme and drawing inspiration from native culture.

In the face of the phenomenon of global consumerism, related to the intensive – often excessive – exploitation of natural resources and energy sources, efforts are made in the Laboratory to make future designers – co-creators of material culture of human beings – share their responsibility for bringing products that in the final stage of their existence may transform into useless waste. The second aim of education is to draw students' attention to the value of native material and spiritual culture. The expansion of globalization trends forces us to reflect on the richness and diversity of the world's cultural heritage and try to manifest its individuality. Therefore, in pursuit of competitiveness and originality of projects created in the Studio, students are encouraged to learn and analyze in detail the elements of Polish and Slavic tradition and their adaptation to their own ideas.

The concept of creating the subject of alternative design was born in the 1980s. This difficult period in the history of our country was also not easy for education. The economic and political crisis, martial law, the emerging social movement Solidarity and finally the tensions associated with waiting for freedom were the background to the activities of universities, including the Faculty of Industrial Design of the Krakow Academy of Fine Arts. Professor Andrzej Pawłowski (an eminent creator, theoretician, founder of the Department of Industrial Forms), the dean at the time, tried to ensure that everyone at that time was provided with employment, and that the program would be shaped according to the preferences and qualifications of educators, so that skills and predispositions dictate their own choice educational path. Noticing the abilities in people was very characteristic of Pawłowski. Asked by the visiting the department designers' from Helsinki about what is the most important in project teaching, he answered that it was people, their predispositions and potential.

When Andrzej Pawłowski noticed that Mieczysław Górowski was showing strong interest in collecting folk crafts – furniture, tools, functional ceramics and folk art - paintings, sculptures, he confirmed it in the rightness of these passions and supported it. Pawłowski had to release him often from classes on Tuesdays and Fridays, so that Górowski could go to the antique fairs to look for pans, querns, and presses. He called himself an 'amateur ethnographer'. During his entire life, he managed to collect many valuable folk art and folk equipment, not only from Poland, but also from Africa.

Pawłowski noticed in the subordinate, apart from ethnographic interests, the extraordinary ecological sensitivity that connected them.

Mieczysław Górowski chose Andrzej Pawłowski as his master. As an assistant, he participated in many of his professor's research work. He was very pleased with his creative and intellectual attitude, with which he identified himself and which he followed. Pawłowski was the first in the creative environment and didactics and began to take up ecological issues and pointed to the problem related to ecological responsibility of designers.

Both of them saw the dangers of over-confidence in technology and industrialization and undergoing globalization trends. In the 1960s and 1970s, there was little talk in Poland about the links between design and ecological thinking, and concepts such as "ecology" or "ecological threats" entered the social consciousness very slowly. An effective brake was censorship, which did not allow disclosure of any problems in the mass media. Poland was a country striving to change the economy from agriculture to industry, and that they wanted to do it quickly, the effects of these changes were not taken into account. Currently, the approach to design that sees these threats and reacts to them is referred to as a sustainable or responsible design or an eco-design.

Pawłowski and Górowski shared interests, fascinations, reflections on culture and civilization, and fears about the rational development of design, as well as special personality traits of Górowski himself, contributed to the creation of a studio whose program sensitized students to specific aspects in designing.

I would also like to add that the "alternative" contained in the name of the subject and the Workshop was related to a different approach to that commonly used in the Department, where the connection between design and industry prevailed.

In a few sentences, I will outline the ideas promoted in the Alternative Design Studio.

The nature of the classes and ongoing discussions is to prompt students - future designers – to reflect before designing the product and to awaken the awareness of the consequences related to the impact of the object on the relationship between people and the natural environment in the application process as well as after its completion. It is also raising awareness of the value that lies in their own culture, and the fact that in design work one can refer to the spiritual and material wealth existing in folk culture, which is an inexhaustible source of inspiration, which becomes particularly important in the era of globalization.

The goal is also to indicate values that are outside the consumer trend, which undoubtedly strengthens design, raises awareness on responsible project activity having the ability to improve relationships between people, encourages the user to behave well, influences their lifestyle and worldview.

Students are encouraged to use common sense in design to avoid producing unnecessary things. We are directing them to self-sufficiency and self-management.

An important aspect is to familiarize students with old craft, old manufacturing techniques, tools and materials, as well as with simple, available technologies, for example, batik making, felting or printing using non-printing methods. This is done through additional workshops.

Included in the education are those student's experiences that are related to his place of origin, which can be an opportunity to learn about the interesting customs and cultural codes in a given region, and can contribute to the discovery of his own identity.

Pawłowski noticed in the subordinate, apart from ethnographic interests, the extraordinary ecological sensitivity that connected them.

Objects designed by the student should have educational value for the user and teach him, among others: respect for one's own culture, good behaviour, responsible social attitudes, care for the natural environment.

The implementation of a given project should not be related to the use of non-renewable energy sources and raw materials.

The solution proposed by the students should be able to be executed by craftsmen, local producers or people cultivating disappearing professions. Production can also be associated with the activation of people who are not professionally active. Students should look for solutions in folk culture products and study them and refer to simple rules of physics.

The effects of student activities should take into account the user's physical capabilities and natural energy: wind, water, sun.

4.3 Description and documentation of the indicated achievement

Workshops No. 1

Workshops "Opolski ETNOdizajn". Opole, 2013

Exhibitions related to workshops No. 1

Publication of student work results at exhibitions:

1. „Folk art in the Opole region – from analysis to design” at the Opole Silesia Museum in Opole, November – December, 2014
- „Design at the Sources” in Cieszyn Castle (on the occasion of the 10th birthday of the Cieszyn Castle), February – May, 2015
2. “Logic of locality. Norwegian and Polish contemporary design “at the International Cultural Center in Krakow, from December 17, 2016 to March 26, 2017 (and in the accompanying exhibition under the same title). After the show in Krakow, the exhibition was presented at the Nordenfjeldske Kunstindustri Museum, April – June 2017

Workshops No. 2

Workshops with wicker - master Andrzej Żwawa from Zator, workshops at the Cieszyn Castle, theme: “Disenchant the wicker”, March 2015

Exhibitions related to workshops No. 2

Publication of student work results at exhibitions:

1. “WICKER / WOOD / GLASS” on the campus of the University of Economics in Krakow at ul. Rakowicka 27, May 2015
2. “Disenchant the wicker” during the Łódź Design Festival, October 2015
3. “Disenchant the wicker” in Cieszyn Castle, April 2016
4. “Disenchant the wicker” at the Municipal Art Gallery in Częstochowa, July – August 2016

Workshops No. 3

Workshops with broadleaf cattail - master Stefania Suchora and Krystyna Wójcik from Stojeszyn, workshops at the Cieszyn Castle, topic: “Self-sufficiency – broadleaf cattail”, March 2016

Workshops No. 4.

Workshops with wicker - master Grzegorz Gordat, workshops at the Municipal Cultural Center in Dęblin and at the Faculty of Industrial Form of the Academy of Fine Arts in Krakow, theme: “Tradition and the present – wicker basket”, Dęblin: December 2016, Krakow: January 2017

Workshops No. 5

Straw sewing workshop – master Stanisław Kołodziej from Wolica near Lublin, workshops at the Cieszyn Castle, theme: “Traditional material - contemporary design”, March 2017

Exhibitions related to workshops No. 3, 4 and 5

Publication of student work results at exhibitions:

1. “Weaves on waves” Gdynia Design Days 2017, July 2017
2. “Weaves on waves” at the Cieszyn Castle, September 2017

Workshops No. 6

Design workshops based on Nepalese crafts, as part of diploma work, Nepal, November 2017

Workshops No. 7

Workshops on folk toys – Mateusz Niwiński, workshops at the Akademia Łucznicza Association, topic: “What the designer enjoys. 01 “, October, 2017

Workshops No. 8

Workshops on folk toys – Krzysztof Balcer, workshops at the Commune Center in Stryszawa, subject: “What the designer enjoys. 02 “, December, 2018

Exhibition related to workshops No. 7 and 8

Publication of student work results at the exhibition:

Exhibition at the Communal Cultural Center in Stryszawa on the occasion of the 22nd Toy Day, June 2018

Workshops No. 1

Workshops “Opolski ETNOdizajn”, Opole, 2013

Describing this example of action, somehow starting the adventure with the workshops, I wanted to draw attention to the wider need for this type of initiatives. The values inherent in the culture of a given region are an inexhaustible source of inspiration, and threats from progressive globalization and uniformization only intensify the need to look for their own identity. The encounter with this type of action was a signal to me, how great potential lies in the “live” contact with the craftsman, with the culture and material achievements of the region.

There are two associations active in the Opole region: Saint Ann’s Land and Brzeska Historical Village, which noticed the potential inherent in material and spiritual culture. They asked the Cieszyn Castle design center to carry out the project “Folk art in the Opole region - from analysis to design”. Its main goal was to popularize cultural codes used in folk art in Opole and thereby bring its contemporary recipients closer to them through innovative applications – contemporary design. The role of regional education in this area was also important. Cieszyn Castle proposed to carry out research and design works supported by the analysis of the region’s achievements, meetings with the creators, and most importantly, the organization of two creative workshops.

The aim of these activities was to find “innovative and modern” ways of applying Opole folk art and to generate contemporary projects that would support local artists with the possibility of implementation, which would translate into generating profits including aspects: didactic – passing tradition to younger generations, social – strengthening the sense of identity, promotional – supporting the construction of the image and brand of the Opole land, and thus improving the quality of life.

Organizers from the Cieszyn Castle invited students from the Academy of Fine Arts in Katowice (activities under the supervision of Dr. Justyna Kucharczyk), students from the Department of Industrial Forms from the Academy of Fine Arts in Krakow and various designers associated with the Opole region to generate as many different concepts as possible. On the part of the Faculty, I received an invitation together with prof. Maria Dziedzic to conduct the work of five female students. The involved students are: Katarzyna Gierat, Joanna Guzik, Anna Łukasik, Agata Pleciak, Alicja Prussakowska.

The invitation from the Cieszyn Castle was related to the perception of the program’s convergence - the Alternative Design Studio is guided by the idea that promotes inspiration from Polish folk culture and action in the spirit of ecology, which allowed responsible directing of a group of students. Work with students took place as part of additional classes at the Faculty and included two semesters, winter and summer. Students were led in such a way that, during their final exam, they were able to show the effect of their work on creative workshops.

Our first encounter with the culture of the Opole region fell on organizing the meeting in November 2013. Together with prof. Maria Dziedzic and a group of female students

visited the Opole Country Museum, where the curator Bogdan Jasieński received us, talking about the material culture of the region and ritual, in particular in its form, which currently functions. Then we had the opportunity to learn about some of the crafts characteristic of the region, including those that are considered as dying techniques: wickerwork, harvesting crowns, porcelain painting, preparing paper decorations and Easter egg decorating technique.

After the workshop experience and meetings on the Mount of St. Anna, the stage of working with students began, which was related to the nature of the design problem. These activities were already conducted at the Faculty of Industrial Forms. The students were to perform a thorough and in-depth analysis, draw conclusions and formulate initial assumptions. This stage of the work was carried out in a characteristic design process adopted in the Work Structures Design Studio under the direction of prof. Maria Dziedzic and in the Alternative Design Studio run by me. The design process together with its inalienable elements was recorded in the form of a presentation accompanying corrections every time. The students in the analytical part used Internet sources, library resources, meetings with experts. When the initial concepts were developed, we met again in March 2014 at the next workshop. Presentations of the projects took place in the presence of invited creators and guests from the region (among others, craftsmen, representatives of local governments, cultural institutions, museums, companies, and representatives of church authorities) who assessed the cultural, material, production and implementation aspects of the proposed solutions.¹²

Participants:

Katarzyna Gierat, Joanna Guzik, Anna Łukasik, Agata Pleciak, Alicja Prussakowska.

Supervisors:

professor Maria Dziedzic, doctor Anna Szwaja

Organizer:

Cieszyn Castle, Association of the Land of Saint Ann, Association Brzeska Historical Village

Involved creators:

masters and creators gathered around the Association of the Land of Saint Anna and the Brzeska Wieś Historyczna Association

¹² Information about the “Opolski ETNOdizajn” project, see: L. Trojan, Introduction, in: Folk Art in the Opole Region – from analysis to design. Report on the implementation of the project, ed. E. Gołębiowska, L. Trojan, Cieszyn Castle, Cieszyn 2014.

Publication of student work results at exhibitions:

1. „Folk art in the Opole region – from analysis to design” at the Opole Silesia Museum in Opole, November – December, 2014

„Design at the Sources” in Cieszyn Castle (on the occasion of the 10th birthday of the Cieszyn Castle), February – May, 2015

2. “Logic of locality. Norwegian and Polish contemporary design “at the International Cultural Center in Krakow, from December 17, 2016 to March 26, 2017 (and in the accompanying exhibition under the same title). After the show in Krakow, the exhibition was presented at the Nordenfjeldske Kunstindustri Museum, April – June 2017

The work “Template of Cultural Codes of the Opole Region – application” after refinement, in the limited team Joanna Guzik, Agata Pleciak and Marcin Krokosz, was shown at the exhibition “Logic of locality. Norwegian and Polish contemporary design “at the International Cultural Center in Krakow. The exhibition took place under the honorary patronage of the Mayor of Kraków, Jacek Majchrowski and the Embassy of Norway in Poland. This is how the organizers announced it: “The exhibition will present contemporary design in Poland and Norway, which has become one of the most popular areas of culture, playing a significant role in foreign promotion of both countries. One of the leading trends in both Polish and Norwegian design is design using the native workshop and material tradition as well as the ideas of sustainable development. The exhibition will be an attempt to show mutual Polish-Norwegian correlations and points of tangency in the design of the last 15 years. The exhibition will present nearly 100 works by several dozen young Polish and Norwegian designers, both already rewarded and recognized in the world as well as the latest ones. The exhibition will be enriched with Polish exhibits from the Ethnographic Museum in Krakow and the Norwegian ones from Sverresborg, the Trøndelag Folkemuseum, which will be examples of traditional crafts – sources of contemporary inspiration both in shaping new forms and philosophy”¹³.

Curators of the exhibition:
doctor Monika Rydiger, Solveig Lønmo

Plastic arrangement
Paweł Żelichowski

Coordination and organization
Anna Śliwa

13 <http://mck.krakow.pl/wystawy/logika-lokalnosci-norweski-i-polski-wspolczesny-design>

Workshops No. 2

Workshops with wicker – master Andrzej Żwawa from Zator, workshops at the Cieszyn Castle, theme: „Disenchant the wicker”, March 2015

The subject was published in connection with the Business Design organized in Krakow in 2015. Then there was the opportunity to work with a local artisan and natural material, which is wicker. The task was directed to students of Alternative Design, conducted under my supervision with the support of Piotr Hojda. The subject, which was given to the students, was “Disenchant the wicker” and assumed wise, simple and modern use of wicker, taking into account its advantages and limitations as well as respecting the performance possibilities of local craftsmen. The created objects were to meet the new needs of modern recipients – functional and aesthetic. In the Malopolska province, weaving wicker was once a popular and profitable activity. Unfortunately, it is now almost exclusively occupied by the oldest inhabitants, complaining about the lack of interest in this field from the younger generation. Wicker is an unusual material. It grows quickly, it can be disposed of equally quickly, for example, burned or simply discarded - the environment will accept it. The right weave can make it a very durable construction. The students’ task was to see the special properties of this material and translate them into the design language.

Students had the opportunity to participate in wickerwork workshops conducted by Andrzej Żwawa from Zator (wiklina.eco.pl). Two-day classes took place in March 2015. The material was the so-called live wicker, not debarked. The work carried out under the supervision of Mr. Żwawa consisted in weaving wicker baskets and learning basic weaves. After these experiences, students developed their own ideas, using the design process proper for the Alternative Design Studio.

The resulting works were so interesting that several students got orders for their products. A remarkable work for which an interesting story stood was made by a student Ewa Gutek. In connection with the published wicker topic, she discovered that her grandmother dealt with this craft. What’s more, she found wooden forms in the attic for weaving small baskets of various shapes. She designed and made baskets based on found forms, but reinterpreted them. She added wooden slats to them with the function of both lids and cutting boards. In addition, the baskets were provided with ribbons to snap, which visually modernized the object. The collection of baskets met with very good reception, which prompted the student to conduct activities related to their sale. It should be added that the baskets were made for her by craftsmen from the vicinity of Tarnów, which further supported the postulate of activities for the benefit of the craft. Ewa Gutek used wickerwork experience in her diploma thesis, in which she designed a series of contemporary wicker lamps. This project was noticed by the company specializing in lighting – AQform, which asked the author to design wicker lamps for production. Currently, arrangements are being made to determine the terms of cooperation.

I presented the result of this activity at a speech at the Cieszyn Castle at the “Design at the Sources” conference with a lecture “Alternative Design”, which was noticed by the Serfenta Association from Cieszyn. Its members write about themselves: “The Serfenta Association exists to make plaiting live. We work to keep for you the tradition and wisdom passed down through generations. We travel thousands of miles to know everything about it. We teach young people craft that disappears. We help the masters of plaiting on the market. We show this beautiful craft to the world”¹⁴. Paulina Adamska, Anna Krężelok and Łucja Cieślak are people who have set themselves the goal of supporting this beautiful craft and their creators through ethnographic documentation, interviews, photos, publishing valuable publications, including Along plaiting Vistula trail, or organization of exhibitions, including international ones. This contact resulted in cooperation consisting in Serfenta’s organization of plaiting workshops with qualified craftsmen, in various materials such as corners, straw or wicker again.

Participants:

Sebastian Chojkowski, Majusa Fialkova (Erasmus), Ewa Gutek, Ewa Mach, Paulina Nowacka, Kaja Piaskowska, Bartłomiej Ryba, Agnieszka Stawowczyk, Wojciech Szkolarski

Supervisors:

doctor Anna Szwaja, Piotr Hojda

Organizer:

Department of Industrial Forms of the Academy of Fine Arts in Krakow
Design – Business – Kraków

Master:

Andrzej Żwawa from Zator (wiklina.eco.pl)

Publication of student work results at exhibitions:

1. “WICKER / WOOD / GLASS” on the campus of the University of Economics in Krakow at ul. Rakowicka 27, May 2015

Persons responsible for the exhibition design and its arrangement:

doctor Anna Szwaja, Piotr Hojda

14 K. Kowalczyk, "Basketwork od-Nowa", thesis of WFP ASP in Krakow, 2017.

2. “Disenchant the wicker”. The exhibition organized as part of Łódź Design Festival 2015 included works carried out by students of the Alternative Design Studio under the direction of doctor Anna Szwaja and Piotr Hojda in 2015.

Curators – persons responsible for the exhibition design, its implementation and arrangement:

doctor Anna Szwaja, doctor Piotr Hojda

Frame design, lighting concepts, boards and promotional materials:

doctor Piotr Hojda

Exhibition assembly:

doctor Anna Szwaja, doctor Piotr Hojda

Authors of exhibited works: Sebastian Chojkowski, Majusa Fialkova, Ewa Gutek, Ewa Mach, Kaja Piaskowska, Bartłomiej Ryba, Agnieszka Stawowczyk, Paulina Nowacka, Wojciech Szkolarski

Exhibition design and accompanying materials:

Piotr Hojda

3. „Disenchant the wicker” at Cieszyn Castle, April 2016

4. „Disenchant the wicker” at the Municipal Art Gallery in Częstochowa, July - August 2016

Workshops No. 3

Workshops with broadleaf cattail – master Stefania Suchora and Krystyna Wójcik from Stojeszyn, workshops at the Cieszyn Castle, topic: „Self-sufficiency – broadleaf cattail”, March 2016

Organized together with the Serfenta Association, the workshops consisted in weaving a broadleaf cattail. Here, Stefania Suchora and Krystyna Wójcik from Stojeszyn (Lubelskie) were plaiting masters. In addition, about plaiting talked Paulina Adamska from the Association Serfenta, who at the same time watched over the course of the workshop. It should be added that there are only a few people in Poland who are involved in plaiting from a broadleaf cattail. Craft threatens to disappear because there are no young people willing to practice this difficult but beautiful craft. In addition, the products offered by craftsmen are not attractive to the modern recipient, the design is not evolving, there are no fresh ideas. The subject released to students was ‘Self-sufficiency’. It meant that students could start up small production facilities. The pre-treatment of the material

and the same weaving are relatively easy, it is possible to carry out yourself after having familiarized yourself with the technology. It is more difficult to obtain material, the broadleaf cattail is harvested at specific times of the year, when the water from the ponds is drained, and the ground is so cold that you can walk on it without sinking into the mud. In addition, it is important to know which parts of the plant are safe to use.

I carried out this topic together with professor Maria Dziedzic from the Work Structures Design Studio. Several days of workshops that took place at Cieszyn Castle in March 2016, allowed students to learn the secrets and specificity of the craft. We not only got to know the technique, but also the city. The next stage was design during the course at the Faculty, also under the supervision of professor Dziedzic. A group of students searched for new solutions using this technique and material properties. It turned out that you can offer many beautiful and wise solutions. One of the students, Klaudia Kowalczyk, developed the subject in the diploma thesis. She designed a kind of workshop service, where the recipients learn not only the basics of the craft, but also learn the elements of the design process, allowing the design of new objects using traditional techniques. In addition, the student proposed modernization of the plaiting workshop itself. She replaced heavy wooden molds to weave the stiff bags with modular plywood elements, giving more combinations when building molds. On these forms, she hand-made modern bags, in response to the modern needs of users. Her work qualified for the Graduation Project 2017 exhibition at the Cieszyn Castle. The effect of this action shows how you can use what we have within our reach. How tradition can be translated into modernity, wisely drawing inspiration from our native culture. It shows that the designer's cooperation with craftsmen can be very beneficial for both parties. In the case of workshops with broadleaf cattail, the plaiting environment has been enriched by a few young people who have the knowledge and ability to act on his behalf. The effects of work with the broadleaf cattail were presented at the exhibition „Self-sufficiency – broadleaf cattail” in the Cieszyn Castle from September 23 to October 31, 2016.

Participants:

Aleksandra Polek, Kinga Krężel, Klaudia Kowalczyk, Małgorzata Małysiak, Dorota Ziaja Dagna Biernacka, Adraianna Paśkiewicz, Piotr Madej, Merve Canbey (Turkey, Erasmus)

Supervisors:

professor Maria Dziedzic, doctor Anna Szwaja

Organizer:

Serfenta – Anna Krężelok, Paulina Adamska-Malesza
Faculty of Industrial Forms WFP ASP in Krakow

Masters:

Stefania Suchora, Krystyna Wójcik

Workshops No. 4

Workshops with wicker - master Grzegorz Gordat, workshops at the Municipal Cultural Center in Dęblin and at the Faculty of Industrial Form of the Academy of Fine Arts in Krakow, theme: „Tradition and the present – wicker basket”, Dęblin: December 2016, Krakow: January 2017

In the next cycle of classes we had the opportunity to participate in wicker workshops under the supervision of master Grzegorz Gordat. The undertaking was implemented as part of the scholarship of the Minister of Culture and National Heritage granted to Paulina Adamska – co-organizing a workshop dealing, among other things, with ethnographic research. Workshops took place at the Municipal Cultural Center in Dęblin in December 2016 and lasted four days. We had the opportunity to take part in the opening of the ‘Let it plait’ exhibition organized by the Serfenta Association. The workshop consisted in getting acquainted with the basics of technology. Practical action was supported by lectures on the tradition of basketry and its contemporary condition. It was prepared by Paulina Adamska from Serfenta. On the last day of weaving workshops, we tried to generate preliminary ideas so that the executive possibilities would be assessed by the master Grzegorz Gordat himself. An additional element was a joint photo session, presenting the effects of the students’ workshop work, carried out over an unregulated bank of the Vistula River.

Implementation of ideas, while carrying out the design process, was already held during the course at the Faculty in semester mode. These workshops were complemented by the arrival of Grzegorz Gordat and Paulina Adamska to Krakow in January 2017 and their help in the implementation of projects. After this experience, student Ola Hajdon also began to implement and implement her own project - a set of baskets having the function of low coffee tables or seats, as well as space for putting away things. Another example of the implementation of projects is the release of a series of backpacks “Bocian” by Klaudia Kowalczyk by the Association of Serfenta and their sale in a shop in the Castle Cieszyn.

Participants:

Aleksandra Hajdon, Marianna Konieczna, Kinga Kostka, Klaudia Kowalczyk, Agata Łobaczuk, Magdalena Mach, Aleksandra Polek, Amelia Rams.

Supervisors:

doctor Anna Szwaja

Organizer:

Serfenta – Anna Krężelok, Paulina Adamska-Malesza,
Faculty of Industrial Forms WFP ASP in Krakow

Master: Grzegorz Gordat

Workshops No. 5

Straw sewing workshop – master Stanisław Kołodziej from Wolica near Lublin, workshops at the Cieszyn Castle, theme: „Traditional material – contemporary design”, March 2017

The last workshops from the plaiting cycle were straw sewing workshops under the supervision of master Stanisław Kołodziej from Wolica near Lublin. Classes lasted three days and took place at the Cieszyn Castle in March 2017. The partnering organizer of the workshops, as before, was the Serfenta Association, and the project was co-financed by the City of Cieszyn and the budget of the local government of the Silesian Voivodeship and functioned under the slogan “Blade design”. Paulina Adamska also prepared lectures devoted to weaving, including straw sewing techniques. This technique involves twisting straw bunches and layering them with wicker tapes using a special flat needle. Students during the workshops became acquainted with the technique and properties of the material, as well as with the secrets of its acquisition. It turns out that not every straw is suitable for use in sewing. It must be earlier, around June, cut by scythe rye. The workshop also included elements of the design process to generate and verify initial ideas. The next stage, as before, took place during classes in alternative design. For functional models we purchased an additional amount of rye straw, and the students hand-made elements of their projects themselves, taking care of the rational use of material, so that the designs are adequate to the specific properties of the material, such as thermal insulation.

Participants:

Paulina Boryczko, Julia Kurowska, Aleksandra Kwiatkowska, Natalia Merchut, Klaudia Kowalczyk, and participants of the Erasmus Program: Jana Lukčová, Veronika Trnková,

Publication of student work results at exhibitions:

1. „Weaves on waves” on Gdynia Design Days, July 2017

The “Weaves on waves” exhibition is the result of cooperation between the Industrial Form Department and the Serfenta Association.

Curator of the exhibition:
doctor Anna Szwaja

Cooperation:
Association of Serfenta

Design and arrangement of the exhibition:
doctor Anna Szwaja

Poster / catalog design:
doctor Anna Szwaja

The logo design of the exhibition and promotional materials and the author of the drawing on the first page of the poster / catalog:
Piotr Hojda

Exhibition assembly:
doctor Anna Szwaja, Klaudia Kowalczyk, Aleksandra Kwiatkowska

Participants:

Klaudia Kowalczyk, Ada Paśkiewicz, Kinga Krężel, Małgorzata Małysiak, Ola Polek, Klaudia Kowalczyk, Ola Hajdon, Kinga Kostka, Magdalena Mach, Agata Łobaczuk, Amelia Rams Jana Lukčová, Veronika Trnková, Julia Kurowska, Paulina Boryczko, Ola Kwiatkowska Klaudia Kowalczyk, Natalia Merchut

2. “Weaves on waves” at the Cieszyn Castle, September 2017

Curator of the exhibition:
doctor Anna Szwaja

Cooperation:
Association of Serfenta

Design and arrangement of the exhibition:
doctor Anna Szwaja

Exhibition assembly:
doctor Anna Szwaja, Piotr Hojda,
doctor Maciej Własnowolski

Participants:

Klaudia Kowalczyk, Ada Paśkiewicz, Kinga Krężel, Małgorzata Małysiak, Ola Polek, Klaudia Kowalczyk, Ola Hajdon, Kinga Kostka, Magdalena Mach, Agata Łobaczuk, Amelia Rams Jana Lukčová, Veronika Trnková, Julia Kurowska, Paulina Boryczko, Ola Kwiatkowska Klaudia Kowalczyk, Natalia Merchut

Workshops No. 6

Design workshops based on Nepalese crafts, as part of diploma work, Nepal, November 2017

Meander Nepal (formerly Ethiquette) the marriage initiative of Karolina Osterczuk and Dominik Róžański, who after a six-month journey through Asia decided to cooperate with the Nepalis after returning to Poland, in order to improve, albeit to a small extent, the living conditions of local craftsmen by promoting their traditional weaving in Europe. They invited a selected group of students and supervisors to cooperation. In this group I found myself supervising the diplomas of two students – Kinga Kostka and Marianna Konieczna. Additional people were Krzysztof Bogomaz, who ran the Product Design Studio at our Faculty, and a graduate of this Workshop Michał Maciukiewicz. The first stage of our work was to organize a group trip headed by Karolina Osterczuk to Nepal. The trip plan followed the craft trail and focused around weaving. We left November 1, 2017 for two weeks, and during the trip we tried to get to know the whole process of fabric formation and consequently of specific products such as clothes and accessories. We learned about obtaining plants such as nettle or hemp, preparing sewing threads, weaving, dyeing, washing, sewing specific products in the sewing room and selling at Thamel stores – the tourist district of Kathmandu. We also visited several manufactures producing shoes, mainly referring to well-known brands, none of them were signed by Nepalese pedigree. Observation of the entire production chain allows us to draw many conclusions that support further work. While traveling and visiting individual mini-brochures and manufactures, we got to know their structure and way of functioning, based on federations and associations supporting employees, for example Sabah – a socio-business organization created in 2015 and cooperating with 270 women. The organization conducts for them various types of workshops and trainings to prepare leaders in particular areas and disciplines. They concern such activities as sewing, weaving, knitting or coffee growing. We also had the opportunity to stay in Conscious Impact – it's a foundation founded by a group of Americans who in 2015, staying in Nepal during the earthquake, decided to take steps to counter the effects of this disaster. The Conscious Impact community is located in the mountains, about 60 kilometers from Kathmandu. Orion Haas - founder of Conscious Impact, along with other people involved in this initiative, developed an alternative method of producing bricks, much more ecological and at the same time giving a much more durable product. Currently, they are testing new solutions to be able, apart from bricks from slabs of sand, clay and cement, to be able to offer village residents also other construction methods, resistant to shocks, and thus enabling survival in the event of an emergency.

Our workshop work during the trip consisted in getting to know the craft, developing additional analysis, drawing conclusions on a regular basis, formulating initial assumptions and conducting brainstorming in order to generate initial ideas.

After returning to Poland, already during the diploma classes, we included all the trip experiences for the design process, having its finale in the form of completed and defended diploma theses.

The goal of our work is best reflected in the words of Kinga Kostka included in her theoretical work entitled “Conflict and meeting of cultures: Poland – Nepal. Around the Ethiquette initiative”:

“The purpose of our trip to Nepal was to get to know the traditionally made fabrics and their production process there to promote this craft in Europe through the product. However, after a few weeks visiting local manufactures and enterprises, we noticed many other important aspects that can be addressed through our project.

One of them is to sensitize the Nepalese people to their own culture. This country has a very rich history and tradition, and fabrics originating from there are a part of it, characteristic for the local culture. Made for generations by women, they bring value not only to manual labor, but also the history of entire families. It is a value that is not valuable in Nepal, because it is an element of everyday life there. And manual labor is not a value, but a necessity for a country that does not have its own industry. It seems, therefore, that through the action of promoting this handicraft in Europe, it is possible to make the Nepali people respectful of their own production.

[...]

It is not about helping the poorest countries, because they often do not need our help at all. Rather, it is about sustainable design and rational management of goods that we have and awareness of what is happening on the other side of the consumerism chain – in the Far East.

Another aspect that is particularly important to me in this project is education. Both ourselves – Western „enlightened” designers – who have influence on the further direction of consumerism development, but also the Nepalese. They have already noticed the Western „goods” but they do not yet know how to use them to their advantage, and not their destruction. Raising this problem requires a lot of sensitivity. The point is to not interfere in their culture, society and all the good that is in it. At the same time, our action must be delicate, discreet but above all, in line with the Nepali people themselves. Showing the problems of this country, but also all its potential and value”.

Students’ exits and those from work on the diploma have their continuation through cooperation with Karolina Osterczuk and Dominik Róžański.

Workshops No. 7

Workshops on folk toys – Mateusz Niwiński, workshops at the Akademia Łucznicza Association, topic: "What the designer enjoys. 01", October, 2017

Winter semester 2017/2018 in the Alternative Design Studio, based on another craft – folk toy. The subject published in the studio was “What the designer enjoys” – the students, inspired by the folk, were to propose a contemporary souvenir from the Industrial Forms Department. The topic was given to two groups of students. The first workshops were organized in the Akademia Łucznicza Association under the supervision of Mateusz Niwiński. For a few days we made objects inspired by folk toys, based on simple mechanisms and old techniques of performance.

Here, I will give a description of the workshops from the Akademia Łucznicza Association:

“We invite both DIY enthusiasts and instructors, educators and culture animators who lead or want to teach young people and people with disabilities. The idea, reaching for the classic forms of wooden toys, in the era of industrial production and the excess of sophisticated types of contemporary toys may come as a surprise. To teach, educate and raise through amusement, according to this idea, a toy made by a young person, not only can it bring a lot of joy, it gives the opportunity to develop basic DIY skills, and at the same time can be an interesting lesson of tradition.

Surprising references, uncomplicated, clever mechanisms, simplicity of form, characteristic aesthetics define the Polish wooden traditional toy. Wood, formerly the cheapest and most easily available raw material, was used to produce cheap, widely available toys, but uniquely shaped by the author’s hand and marked by the stigma of his imagination and aesthetics. In times of scarcity, these toys taught the world, often imitating the elements of the adult world, through their indeterminate form, they awakened the imagination of children. Today, in the era of interest in what is natural and simple, they can be a source of new inspiration.

In program:

1. Presentation on the subject of archaic forms of folk toys and toys in Poland, characteristics of the traditional toy phenomenon. Typical themes and forms of Polish traditional toys
 2. Introduction on the types and properties of wood and ways to shape it
 3. The organization of the laboratory and the principles of safe work
 4. Knowledge and learning how to use manual woodworking tools (plow, axle, chisel, carpentry table)
 5. Operation of simple electrical devices for woodworking (turning, jig saw, table drill)
 6. Execution from scratch of 7 toys based on classic designs, including movable toys
 7. Performance of the final work
 8. Ways of finishing and decorating wooden toys
- (...)

On the fifth day of the course, after dinner, we organize an exhibition of works and a handing of diplomas¹⁵.

The course ended with the issuance of a certificate issued by the Minister of National Education of 11 January 2012 on continuing education in non-school forms (Journal of Laws No. 256, item 2572). Diplomas certify the improvement of the student’s professional qualifications in the field of artistic handicraft and entitle them to independently run the art handicraft workshop.

The workshop in Łucznicza was a fantastic time spent in a carpentry workshop in an atmosphere of work and mutual inspiration. In addition to making traditional toys, we had time to design and manufacture the objects we invented. After returning from the workshop, the students developed their own works while implementing the design process. This stage of work I had the pleasure to co-lead with doctor Stanisław Półtorak, providing support to students during my absence in connection with going to workshops in Nepal.

Participants:

Marek Pawłowicz, Anna Pielesz, Sonia Kalandyk, Dominik Kłóś,

Supervisors:

doctor Anna Szwaja, doctor Stanisław Półtorak

Organizer:

Association of the Archer Academy, Faculty of Industrial

Master:

Mateusz Niwiński

¹⁵ <http://lucznicza.org.pl/?p=320>

Workshops No. 8

Workshops on folk toys – Krzysztof Balcer, workshops at the Commune Center in Stryzawa, subject: "What the designer enjoys. 02", December, 2018

Another group of students who chose the Alternative Design Studio in the second half of the winter semester held a short one-day workshop at the Communal Cultural Center in Stryzawa (Beskid Center of Wooden Toys). Stryzawa is one of the more well-known toy centers in Poland, and their toys are on the National List of Intangible Cultural Heritage. We started our contact with the local culture from a visit to the Regional Toy Museum in the Communal Cultural Center in Stryzawa and listening to the lecture by Renata Chudzik the director of the Center. As part of the workshop, we were able to meet the creator of the toys Krzysztof Balcer, under whose eye we were peeling wooden "ptoszki" (birds) and ponies that were characteristic for the region. We could also try to paint wooden objects according to the local patterns.

The next stage of work was already carried out during the classes. We supported the analysis of achievements of Krakow Workshops as heirs of the idea and place.

The result of these activities were objects that referred to folk toys, including those performed in the Krakow Workshops, but visually contemporary and functional.

As in the previous examples of the topics carried out, students had the opportunity to develop such technologies in order to be able to start small-scale production on their own and thus be able to act independently, what some of them did. An example may be the work of Paulina Morawa "Bączek". Toy is a support for the designer in everyday creative work. The wooden spinning top thanks to its form always falls on one of two sides, helping in making design decisions. The drawn response is distinguishable by colored markings. However, its form is inspired by turned toys from the Krakow Workshops. Each of the tops is named after a well-known designer from the association – Zosia, Wojtek and Józek. This is the beginning of the collection, which, by choosing next colors and combining them with black or white, can develop into a collection of all the founders of the well-known Krakow art group. In addition, each of the toys is complemented by a short biographical note of the artists, promoting their work in the design community and constituting an interesting memento of the Department of Industrial Forms. This work was purchased by the organizers of the festival "To the point Art – Design in Krakow", organized in Krakow from November 16 to December 2, 2018, as a promotional object. The production of 200 toys was taken by the author herself with the support of Dominik Kłóś.

Participants:

Wioletta Bogunia, Patryk Kurczab, Ewelina Lekka, Natalia Merchut, Paulina Morawa

Supervisor:

doctor Anna Szwaja

Organizer:

Communal Cultural Center Stryzawa, Department of Industrial WFP ASP in Krakow

Master:

Krzysztof Balcer

Publication of student work results at the exhibition:

Exhibition at the Communal Cultural Center in Stryzawa on the occasion of the 22nd Toy Day, 2018

Curator of the exhibition:

doctor Anna Szwaja

Participants: Wioletta Bogunia, Sonia Kalandyk, Dominik Kłóś, Patryk Kurczab, Ewelina Lekka, Natalia Merchut, Paulina Morawa, Marek Pawłowicz, Anna Pielesz.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Oprócz dydaktyki na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie zajmuję się projektowaniem w zakresie 2d i 3d. Moje zainteresowania wiążą się także z fotografią, szczególnie portretową i produktową. Dokumentacja dorobku poczynionego po marcu 2015 roku, kiedy to obroniłam doktorat na macierzystym wydziale, zawarta jest w załączniku nr 2 jako „Portfolio. Prace z lat 2015—2019”.

W pracy projektowej często podejmuję te zadania, które przychodzą do mnie z zewnątrz, jako freelancer. Nie mam własnej działalności, ale często współpracuję z Jakubem Gołębiewskim z JOTGIE Studio Projektowe, z którym wspólnie podejmujemy projektowe wyzwania, będące na tyle złożonymi zadaniami, że wymagają interdyscyplinarnego podejścia. Uzupełniamy się kompetencjami, weryfikujemy podejmowane decyzje. Do naszych wspólnych, dużych realizacji zaliczamy projekt marki VATRA – paleniska i akcesoria ogrodnicze, gdzie łączyliśmy doświadczenia związane z projektowaniem w zakresie 2d i 3d, jak i kwestie związane z wiedzą o ergonomii, kwestie marketingowe czy organizacyjne. Podobnie w przypadku złożonego problemowo zadania przy projekcie „Lanca 2.0” dla Wojskowych Zakładów Elektronicznych. I w tym przypadku nasza praca wymagała wieloaspektowego podejścia, a nasze wspólne doświadczenia pozwoliły dwuosobowemu zespołowi zaprojektować od podstaw nowoczesny, przygotowany do niskoseryjnego wdrożenia obiekt. Na potrzeby tego projektu wykorzystaliśmy wiedzę i doświadczenia z przeprowadzania badań ergonomiczno-użytkowych, co przełożyło się na skuteczność i łatwość obsługi urządzenia. Dodatkowym elementem było zaprojektowanie przez nas identyfikacji wizualnej obiektu wraz ze stroną internetową i elementami promocji wizualnej. Z moim doświadczeniem w dziedzinie fotografii wsparliśmy całość sesją zdjęciową – studyjną i plenerową z udziałem użytkownika. Takie kompleksowe podejście pozwala panować nad całością i daje dużo satysfakcji z wykonanej pracy.

Innym obszarem moich zainteresowań jest organizacja i prowadzenie warsztatów projektowych i tych, gdzie mogę przekazać wiedzę o tradycyjnych, prostych technikach wytwórczych. Wiąże się to bezpośrednio z przedstawianym we wniosku osiągnięciem.

Listę przeprowadzonych warsztatów wymieniam w Autoreferacie i nie są to tylko działania powiązane z dydaktyką na Wydziale Form Przemysłowych. Mam zaszczyt być zapraszana do prowadzenia warsztatów przez zewnętrzne instytucje, jak np. Warsztaty Kultury w Lublinie – organizatora Jarmarku Jagiellońskiego. W 2017 miałam możliwość przeprowadzenia warsztatów tradycyjnego batikowania na przedmiotach użytkowych dla twórców ludowych i rzemieślników, z uwzględnieniem podstawowej wiedzy o procesie projektowym i przełożeniem jej na współczesne potrzeby użytkowe, co spotkało się pozytywnym odbiorem, skutkującym kolejnym zaproszeniem do przeprowadzenia warsztatów, podczas tegorocznego Jarmarku Jagiellońskiego. Fotografia, którą się zajmuję, jest często uzupełnieniem moich dokonań projektowych. Radość wynikająca z fotografowania bardzo pomogła mi w dokumentacji moich działań związanych z prowadzeniem warsztatów, zapisie wyjątkowego czasu, sportretowaniu uczestniczących w warsztatach ludzi, uchwyceniu towarzyszących im emocji. W swoim zawodowym życiu, miałam szczególnie dużo okazji do studyjnego portretowania ludzi, co cenię sobie szczególnie. Zdjęcia portretowe były wykorzystywane do różnych celów – publikacji w książkach i albumach autorskich, katalogach wystawowych, kampaniach wyborczych, czy zdjęciach dokumentujących piastowane stanowiska.

